

WELSTANDSNOTA 2018

GORINCHEM

Vastgesteld door de raad van de gemeente Gorinchem op 25 januari 2018

INHOUD

Inleiding

Stroomschema	6
Uitgangspunten	7
Evenwicht	7
Gebruik van de nota	7

DEEL I RUIMTELIJKE KWALITEIT EN WELSTAND

Ruimtelijke kwaliteit

	11
• Landschap	12
• Stedenbouw	13
• Erfgoed	14

Welstand

	17
• Criteria algemeen	17
• Criteria excessen	18
• Voor- en achterkant	19

Niveaus en gebieden

• Niveaus	19
• Gebieden	24
• Beeldkwaliteitplannen	24

DEEL II BINNEN DE VESTING

• Toelichting	29
---------------	----

Beeldkwaliteit

• Historische topografie	31
• Structuren en objecten	36
• Uitgangspunten welstand	42

Gebiedscriteria

• Toelichting	45
• Het hart van de stad (gebied 1a)	46
• De behouden stad (gebied 1b)	50
• De vernieuwde stad (gebied 1c)	54
• Vestingwallen en Buiten de Waterpoort (gebied 1d)	58

Objectcriteria

• Toelichting	63
• Aanbouwen	64
• Bijgebouwen	64
• Kozijn- of gevelwijzigingen	64
• Dakkapellen	65
• Zonnepanelen en collectoren	65
• Erfafscheidingen	65
• Installaties	66
• Rolhekken en rolluiken	66
• Dakterrassen	66
• Terrassen	66

DEEL III BUITEN DE VESTING

Gebiedscriteria

• Toelichting	71
• Linten (gebied 2)	72
• Dijklint (gebied 3)	74
• Woongebied (gebied 4)	78
• Bedrijven en voorzieningen (gebied 5)	80
• Groen, sport en parken (gebied 6)	82
• Buitengebied (gebied 7)	84

Objectcriteria

• Toelichting	87
• Aanbouwen (object 1)	88
• Bijgebouwen (object 2)	89
• Gevelwijzigingen (object 3)	90
• Dakkapellen (object 4)	91
• Dakopbouwen (object 5)	92
• Erfafscheidingen (object 6)	93
• Rolhekken en rolluiken (object 7)	94
• Dakramen, panelen en collectoren (object 8)	95
• Installaties (object 9)	96
• Woonboten (object 10)	97

DEEL IV RECLAMES

Reclames

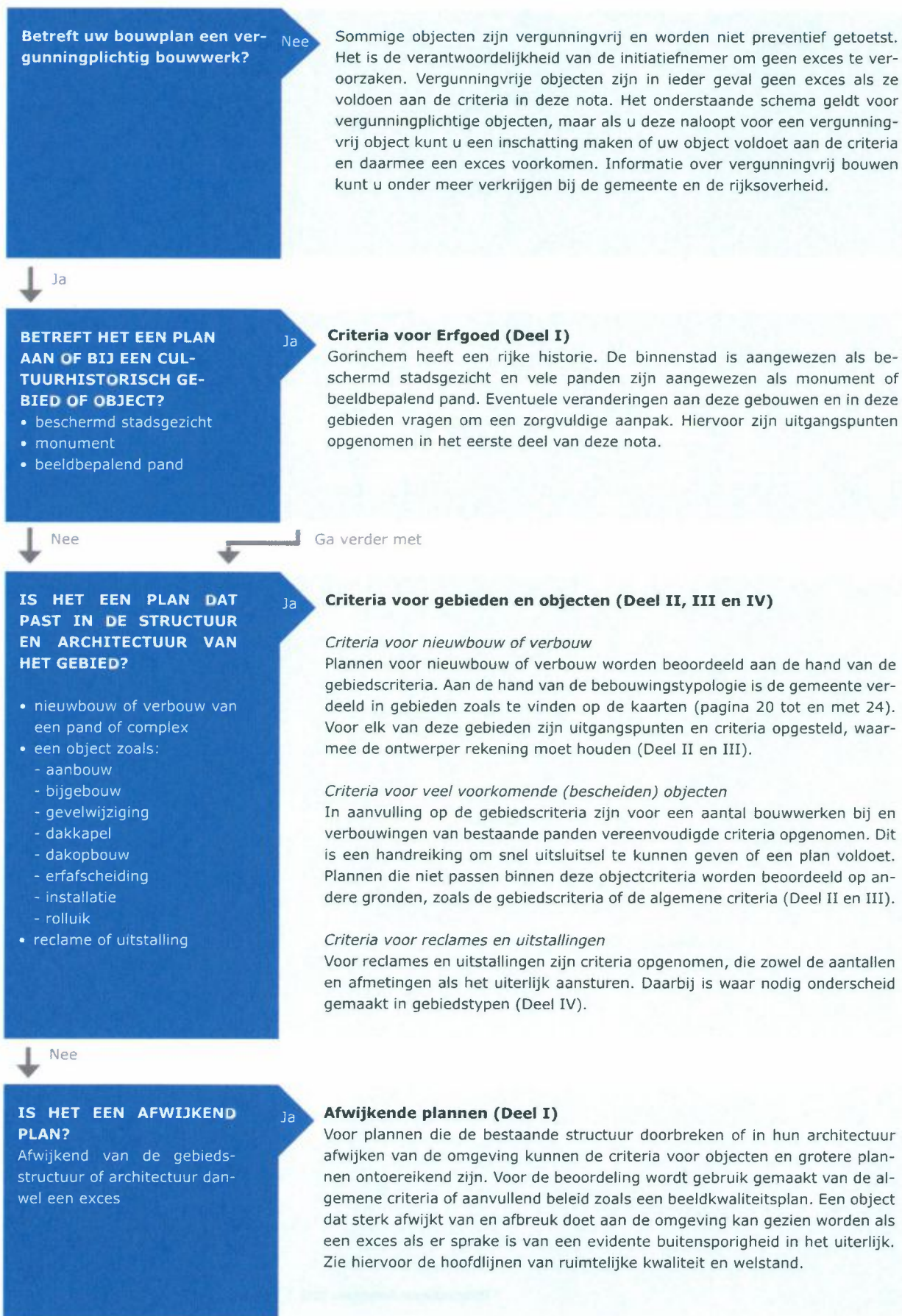
• Toelichting	103
• Historisch centrum	106
• Woongebied	108
• Winkelcentra	110
• Perifere detailhandel	112
• Bedrijven en kantoren	114
• Parken, sportterreinen en groengebieden	116
• Buitengebied	117
• Tijdelijke reclame	118

BIJLAGEN

Begrippenlijst	123
Openbare ruimte Binnen de Vesting	127

COLOFON	132
----------------	-----

Stroomschema

De gemeente Gorinchem heeft sinds 2004 een welstandsnota zoals aangegeven in de wet. Hierin zijn beoordelingskaders opgenomen voor gebieden en objecten, die hun grondslag vinden in de samenhang van het bebouwingsbeeld, stedenbouwkundige kenmerken en landschappelijke structuren. Daarnaast wordt er gewerkt met beeldkwaliteitsplannen, zowel voor het beheer van de binnenstad als voor het sturen op kwaliteit in ontwikkelingsgebieden. Verder is er een nota voor reclame en uitstallingen. Met de herziening van 2017 wil de gemeente het welstandsbeleid samenvoegen in één nota, vereenvoudigen en actualiseren.

Uitgangspunten

Doel van welstand is het behartigen van het publieke belang door de lokale overheid, waarbij de individuele vrijheid van de burger of ondernemer wordt afgewogen tegen het aanzien van hun omgeving als algemene waarde. Met de verschijningsvorm van een bouwwerk wordt iedere voorbijganger geconfronteerd. Het beleid is opgesteld vanuit de gedachte, dat het een bijdrage levert aan de totstandkoming en het beheer van een aantrekkelijke bebouwde omgeving.

Met de welstandsnota wil de gemeente het toezicht helder onder woorden brengen en op een effectieve en controleerbare wijze inrichten. Daarbij is het van belang aanvragers door middel van de nota ruimtelijk kwaliteit van tevoren op de hoogte te stellen van de aspecten die een rol spelen bij de beoordeling en bespreking van plannen. Het beleid geeft de gemeente de mogelijkheid om cultuurhistorische, stedenbouwkundige, landschappelijke en architectonische waarden een rol te geven bij ontwikkelingen.

Evenwicht

Gorinchem zoekt naar een evenwicht tussen de bouwmogelijkheden voor burgers en bedrijven enerzijds en het aanzien van de gemeente anderzijds. De basisgedachte is dat er meer vrijheid moet komen. Welstand moet bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit. Op plekken die minder bepalend zijn voor deze kwaliteit kan het aantal regels beperkt zijn.

Dit betekent dat in de historisch waardevolle gebieden een hoge beeldkwaliteit uitgangspunt is en welstand moet bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit. Voor de meeste bestaande woongebieden en bedrijventerreinen wil de gemeente zich wat betreft welstand terughoudend opstellen en waar mogelijk ruimte laten voor particulier initiatief. De nadruk ligt in deze gebieden op het zicht vanuit de openbare ruimte.

De rol van de gemeente verschuift daarbij ondertussen, waarbij er steeds meer met aanvragers vooraf wordt gesproken in plaats van alleen maar in het vergunningtraject getoetst. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van belanghebbenden om de kwaliteit van de leefomgeving in het oog te houden. Goed vakmanschap is daarbij van belang.

Gebruik van de nota

De welstandsnota is niet bedoeld als leesboek, maar opgesteld als praktisch beoordelingskader met criteria voor het bespreken en beoordelen van plannen. Wie wil weten welke criteria op een aanvraag van toepassing zijn, doorloopt het hiernaast afgebeelde stroomschema.

De criteria betreffen het bouwwerk op zichzelf en gezien in zijn omgeving. In deze nota is dit vertaald naar een nadruk op de beleving van de bebouwing vanuit de openbare ruimte en het landschap. Bouwdelen in het zicht vanuit de

openbare ruimte zijn belangrijker voor het algemeen belang dan bouwdelen die aan het oog onttrokken zijn. Dat geldt ook voor de overgangen tussen dorpsranden op het landschap. Naarmate een plan meer invloed heeft op het aanzien van de gemeente zullen er meer aspecten worden betrokken bij de beoordeling en zal er zo nodig zorgvuldiger worden gewogen. Indien gewenst kunnen bij de gemeente inlichtingen worden ingewonnen over de interpretatie van de welstandsnota in relatie tot het beoogde plan.

De foto's in de nota zijn bedoeld als illustratie bij de beschrijvingen, niet als afbeelding van de gewenste eigenschappen.

**Ruimtelijke kwaliteit
en welstand
DEEL I**

De identiteit en beleving van de omgeving komen samen in het begrip ruimtelijke kwaliteit, waar welstand een onderdeel van is. De ruimtelijke kwaliteit heeft betrekking op onder meer landschap, stedenbouw, architectuur, openbare ruimte en erfgoed. In dit hoofdstuk worden verschillende aspecten van de ruimtelijke kwaliteit en uitgangspunten voor welstand op hoofdlijnen beschreven en overwogen. Deze overwegingen zijn te gebruiken om de verschillende aspecten van nieuwe plannen waar nodig integraal kunnen te bespreken en wegen.

Eigenschappen, afwegingen, ambities

Dit deel is geschreven om eigenaren en gebruikers in staat te stellen in samenspraak met de gemeente verantwoordelijkheid te nemen voor ruimtelijke kwaliteit en welstand. Iedere partij moet hiermee de eigen belangen kunnen wegen tegen de belangen die anderen hebben bij die kwaliteit. Het tot stand komen en beheren van de ruimtelijke kwaliteit is immers een gedeelde verantwoordelijkheid.

Om deze afwegingen te kunnen maken is het nodig deze kwaliteit waar te nemen en te waarderen. Ruimtelijke kwaliteit is geen eenduidig aan te wijzen begrip en er is ook zelden sprake van een vastomlijnd eindbeeld. Sommige kwaliteiten zijn vaste waarden, andere bieden kansen voor verbetering of laten een ruimhartige interpretatie toe. Ruimtelijke kwaliteit is een samenspel van beheer en ontwikkeling met oog voor regels, beleid en wensen.

De eigenschappen en ambities in het licht hiervan beschreven en bedoeld als inspirerend kader, waarmee het aanzien van gebouwen en gebieden kan worden betrokken in overwegingen om ontwikkelingen een passende plek te geven in een omgeving.

Door de vinger te leggen op de ruimtelijke kwaliteit hoeft de gemeente niet langer alleen maar af te dwingen. Dit hoofdstuk beschrijft de kwaliteiten en geeft afwegingen op verschillende schaalniveaus. De hoofdlijnen vormen een agenda voor het bespreken en afwegen van ruimtelijk kwaliteit bij het maken van plannen voor gebouwen en gebieden. Ze kunnen worden gebruikt om te overwegen en beredeneren of een initiatief op zijn plaats is en past bij de identiteit van Gorinchem.

RUIMTELIJKE KWALITEIT

Ruimtelijke kwaliteit is geen eenduidig aan te wijzen begrip en er is ook zelden sprake van een vastomlijnd eindbeeld. Gorinchem ontleent zijn identiteit aan de (historische) kwaliteiten van de vestingstad in het open rivierenlandschap. Verder zijn er woonwijken, bedrijventerreinen en voorzieningen te vinden. Deze zijn minder van invloed op de identiteit de gemeente, maar voor de leefbaarheid van groot belang.

Plan en context

Het begrip ruimtelijke kwaliteit krijgt inhoud in de relatie tussen plan en context, dus tussen bouwwerk en omgeving. Daarbij spelen naast het gebiedskarakter verschillende overwegingen een rol, die bijvoorbeeld betrekking hebben op korte en op lange termijn of op behoud en ontwikkeling van waarden. Sommige kwaliteiten zijn vaste waarden, andere bieden kansen voor verbetering of laten een ruimhartige interpretatie toe.

Ruimtelijke kwaliteit is hiermee een samenspel van beheer en ontwikkeling met oog voor regels, beleid en wensen. Het uiterlijk van bouwwerken is onder-

deel van de ruimtelijke kwaliteit. De hoofdlijnen vormen een agenda voor het bespreken en afwegen van de andere aspecten bij het maken van plannen voor gebouwen en gebieden. Ze kunnen worden gebruikt om te overwegen en beredeneren of een initiatief op zijn plaats is en past bij de identiteit van Gorinchem.

Identiteit en beleving

Ruimtelijke kwaliteit is niet vanzelfsprekend, maar vraagt om beheer. Elk nieuw plan is een wijziging in een bestaande context en vraagt om een inpassing, die rekening houdt met identiteit en beleving.

De verschillende aspecten van de ruimtelijke kwaliteit staan niet op zich, maar vallen vaak samen. De in dit hoofdstuk opgenomen beschrijvingen, uitgangspunten en overwegingen moeten dan ook in samenhang worden gezien om tot een goede afweging te kunnen komen.

Een gevolg hiervan is, dat de afweging op meer onderdelen in moet gaan naarmate er meer aspecten en overwegingen spelen. Ook moet worden meegewogen op welke schaalniveaus de ingreep effecten heeft. Wat bijvoorbeeld in het licht van landschap en stedenbouw een goed idee is, kan voor erfgoed onredelijke gevolgen hebben.

Aspecten

Ruimtelijke kwaliteit krijgt inhoud in relatie tot voorwaarden en overwegingen op korte en op lange termijn en omvat een balans tussen behoud en ontwikkeling van waarden van een gebied. Dit is afhankelijk van de plaats en het initiatief. Gezien de identiteit van Gorinchem spelen bij deze weging aspecten als landschap, stedenbouw en erfgoed een rol.

Landschap

Het landschap van de rivier met uiterwaarden aan de ene kant en het open weidelandschap aan de andere kant van de stad met De Linge als verbindende factor is van belang voor de identiteit van de Gorinchem. Het is een cultuurlandschap, dat in de loop der eeuwen constant is aangepast en veranderd om tegemoet te komen aan veranderende omstandigheden.

De ruimtelijke kwaliteit van het landschap is het resultaat van een wisselwerking tussen menselijk handelen en natuurlijke processen, dat in zijn huidige vorm voor een aanzienlijk deel terug te voeren is op de ontginning en waterhuishouding van het gebied, maar ook op de bijzondere plek die Gorinchem had als vestingstad met wallen en schootsvelden.

Uitgangspunt landschappelijke waarden

Uitgangspunt voor het landschap is het duurzaam beheren van de ruimtelijke structuren en elementen met aandacht voor het gebruik en de belevingswaarde alsmede het behoud danwel herstel van cultuurhistorische waarden.

• Beheer en gebruik

Het cultuurlandschap is het resultaat van een langdurige en doorgaande ontwikkeling, waaraan eeuwenlang beheer is af te lezen en waaraan steeds nieuwe elementen zijn toegevoegd. Het overwegend open landschap is een samenspel met weiden, water, dijken, bomen, wegen en bebouwing. Dit samenspel is van grote waarde voor het de beleving, maar ook voor natuur en recreatief medegebruik. Het is afhankelijk van goed beheer en dus van passend gebruik.

Voor het beheer van het bestaande landschap is het nodig veranderingen in te passen met behoud van gebruik, structuur en belevingswaarde.

- *Gebieden en structuren*

Het rivierenlandschap met dijken en uiterwaarden en het open veenweidegebied zijn de meest in het oog springende landschapstypen. Daarnaast zijn er onder meer het bebouwd gebied en het snelweglandschap te onderscheiden. Deze gebiedstypen staan niet op zichzelf, maar zijn met elkaar verweven door wegen, watergangen, bomenrijen en zichtlijnen. Objecten als bruggen, viaducten, torens en groen zijn accenten die betekenis geven aan gebieden en structuren. Naast deze objecten is ook het contrast tussen openheid en beslotenheid het noemen waard. Wijzigingen en toevoegingen moet worden ingepast met respect voor het onderscheid in gebiedskarakter en de continuïteit van de doorgaande structuren, waarbij het in stand houden van het karakter van de landschappen van belang is.

- *Bebouwingslinten*

De bebouwing in het landschap is voornamelijk geconcentreerd in de (dijk) linten met huizen, stallen, schuren en een enkel bedrijf. Vooral het dijklint van groot belang voor het karakter van de gemeente. Ze zijn afwisselend, maar de bebouwing heeft in de regel wel een vergelijkbare maat en schaal, die bepalend is voor deze streek. De bebouwing is geordend per erf. Er is een standaard ordening met een hoofdgebouw aan de voorkant en daarachter de eenvoudiger bebouwing van de bijbehorende schuren en stallen. Veranderingen moeten met respect voor deze eigenschappen worden ingepast, waarbij met name de inrichting van het kavel met onderscheid eerstelijns bebouwing voor op het erf en tweedelijns bebouwing achter op het erf de aandacht vraagt.

- *Uitzonderingen*

In elk gebied zijn uitzonderingen en verbijzonderingen aan te wijzen, wat niet wil zeggen dat ze zonder meer als aanleiding te gebruiken zijn om nieuwe uitzonderingen te rechtvaardigen. Soms zijn het waardevolle restanten van ouder gebruik en historische structuren zoals een sluis of molen. Deze historische uitzonderingen zijn het behouden waard en moeten zoveel mogelijk worden gerespecteerd. Bij veranderingen is in deze gevallen de kwaliteit in de omgeving maatgevend. Van plannen voor eventuele nieuwe uitzonderingen mag worden verwacht, dat deze de hoofdlijnen van de ruimtelijke kwaliteit van het landschap niet aantasten.

Stedenbouw

Landschappelijke en stedenbouwkundige structuren zijn sterk verweven. De stad is ontstaan aan de monding van de Linge, een plek waar lijnen en routes elkaar kruisen en raken. Dijken, linten en water lopen vanuit de omgeving door in de het bebouwd gebied. In de loop der tijd is het bebouwd oppervlak uitgebreid met woonwijken en bedrijventerreinen, die in deze structuur zijn ingepast. Binnen dit patroon zijn vaak accenten te vinden, die zowel een bijzonder gebouw kunnen zijn waaronder een kerk of brug als een bijzondere functie zoals een openbaar gebouw of de sluizen.

Uitgangspunt stedenbouwkundige waarden

Uitgangspunt voor het beheer van de stedenbouwkundige waarden is het behoud van de ruimtelijke hoofdstructuren en de inpassing in de omgeving.

Van belang zijn daarbij zijn de ruimtelijke structuur met veelal doorgaande lijnen die de kernen verbinden met het landschap, beeldbepalende elementen, routes en zichtlijnen.

- *Beheer en gebruik*

De kernen zijn net als het landschap het zichtbare resultaat van een langdurige en doorgaande ontwikkeling, waarin vooral in de naoorlogse periode van groei veel is veranderd. Samen met de van oorsprong landschappelijke structuren liggen functies en gebouwen aan de basis van de stedenbouwkundige opbouw. Elke kern is een samenspel van bebouwing, openbare ruimte, groen en water met eigen kenmerken en bijzonderheden. Voor het beheer van de stedenbouwkundige waarden is het van belang veranderingen in te passen met respect voor gebruik, structuur en belevingswaarde.

- *Identiteit en structuur*

Een buurt met seriematige woningbouw heeft een geheel ander karakter dan een bedrijventerrein of een winkelcentrum. Elke buurt of gebied heeft zijn eigen identiteit, die sterk samenhangt met de functies en de bebouwing. De huidige identiteit is een resultaat van een ontwikkeling. Stedenbouwkundige patronen zijn te definiëren aan de hand van de vorm van de verhouding tussen privé en openbaar, symmetrie, opeenvolging van rooilijnen, massavorm, voorgevels en hoeken, verhouding tussen individualiteit en herhaling, verbijzonderingen en accenten. De wijze waarop deze eigenschappen bij veranderingen invulling krijgen moet leiden tot een logisch geheel, waarin regel en uitzondering een logische plek hebben. In Gorinchem zijn daarnaast het respecteren van doorgaande landschappelijke structuren en de geleidelijke groene verweving van de bebouwingsranden met het landschap zoals in Hoog Dalem punt van aandacht.

- *Openbare ruimte*

De openbare ruimte is publiek terrein. In het algemeen dient het meerdere doelen, waarvan verblijven en verplaatsen de belangrijkste zijn. De inrichting van de openbare ruimte binnen de kernen hangt samen met het gebruik en gebiedskarakter. Het grootste deel ervan is ingericht als straat met daarlangs woningen, winkels of bedrijven. Dit zijn meestal straten met een eenvoudige inrichting in de vorm van een weg voor auto's en fietsers met aan één of twee zijden parkeren en stoepen voor voetgangers. Bomen en groenperken vormen een aankleding, die de beleving ten goede komt. Straatmeubilair is overwegend functioneel en bestaat uit verlichting, afvalpunten, verkeersborden en soms een bank. Plantsoenen en speelplekken vormen een welkome afwisseling. In de oudere delen van de kernen is de aankleding van de openbare ruimte in de regel traditioneel met een smalle weg en een beperkte stoep net een plein of water als verbijzondering. Wijzigingen moeten in beginsel aansluiten op de aanwezige kwaliteit en anders leiden tot een versterking van de ruimtelijke kwaliteit met oog voor de functionaliteit.

Erfgoed

De vesting, de monumenten en het landschap zijn essentieel voor de identiteit van Gorinchem. Het gebied kent een rijke cultuurhistorie met onder meer militair erfgoed, kerken en burgerwoningen. De erfgoedwaarde van een object of gebied is van invloed op de aanvaardbaarheid van plannen en wordt daarom meegewogen bij de beoordeling.

Uitgangspunt erfgoedwaarden

Uitgangspunt voor het beheer van de cultuurhistorische waarden is behoud. Naast authenticiteit zijn daarbij zijn de waarden van de objecten en structuren op zichzelf alsmede de context en het gebruik van belang. Overwegingen bij het beoordelen van bouwplannen aan of in de invloedssfeer van cultureel erfgoed zijn:

- *Gebruiken en behouden*

Erfgoed zonder functie en gebruik gaat verloren. De (her)bestemming van objecten en gebieden is essentieel voor behoud. Deze (her)bestemming moet de cultuurhistorische waarden respecteren en zich daar naar voegen.

- *Onderhoud en restauratie*

Behoud gaat voor vernieuwing. Door een monument, terrein of gebied goed te onderhouden kan restauratie worden voorkomen. Bij restauratie is de kans groter dat historisch waardevol materiaal of resultaat van oud vakmanschap verdwijnt. Zowel bij onderhoud als bij restauratie is eerbied voor historische materialen en structuren speerpunt. De esthetische en historische waarden van het erfgoed moeten behouden blijven. Indien traditionele methoden niet toereikend zijn, is gebruik van moderne methoden en technieken denkbaar op voorwaarde dat deze doeltreffendheid zijn en uit ervaring blijkt dat er geen schade ontstaat.

- *Onderzoeken en plannen*

Bij het maken van plannen staat respect voor cultuurhistorische waarden voorop. Om te bepalen wat die waarden zijn, is onderzoek nodig. Hierbij kan gedacht worden aan cultuurhistorische, historisch geografische, bouwhistorische, archeologische of restauratietechnische verkenningen en onderzoeken. Aan de hand hiervan kan een plan in zijn opzet verrijkt worden, bijvoorbeeld doordat de sporen uit eerdere perioden gebruikt worden om het eigen unieke karakter verder te ontwikkelen.

Aan de hand van de uitkomsten van onderzoek kunnen de cultuurhistorische waarden worden gewogen en plannen worden gemaakt met respect voor de historische waarden. De concrete resultaten van bijvoorbeeld bouwhistorisch onderzoek van een pand kunnen worden gehanteerd als richtinggevende aanwijzingen bij de ontwikkeling van het pand, dit zowel in zijn bouwstructurele opzet als in de vormgeving, detaillering en materiaal- en kleurkeuze.

Daarbij staat de term authenticiteit voorop. Dit is niet per se een pleidooi voor historiserende reconstructie, maar voor de omgang met de historische gelaagdheid van bouwwerken en structuren in hun context. Zo kan bijvoorbeeld bij een goede afstemming op de karakteristiek van het stadsgezicht en het omringend stadsbeeld ruimte geboden worden om beredeneerd af te wijken van conserverende bestemmingsregels als daarmee de authentieke kwaliteiten van het pand beter tot hun recht worden gebracht.

- *Respect voor de historische gelaagdheid*

Erfgoed is niet alleen van gisteren. Het is door de jaren heen tot stand gekomen. Verschillende generaties gebruikers hebben lagen toegevoegd aan de geschiedenis. Een object, plek of gebied is daardoor te zien als een levend archief. Terugrestaureren naar een 'oorspronkelijke' versie is veelal een ontkenning van deze gelaagde geschiedenis en daarmee in beginsel ongewenst. De historische context en de bouwsporen van een monument hebben een

eigen waarde en moeten afleesbaar blijven, landschappelijke elementen zijn niet los te zien van eeuwenoud beheer waarvan het veranderend gebruik zichtbaar moet blijven. De historische gelaagdheid is een waarde op zich.

- *Herkenbaarheid nieuwe elementen*

Om een gebouw, plek of een gebied te kunnen blijven gebruiken, kan het nodig zijn aanpassingen te doen of om nieuwe elementen toe te voegen. Dergelijke veranderingen moeten harmonieus aansluiten op de omgeving en de historische gelaagdheid. Restauratie is op zijn plaats, reconstructie van verdwenen bouwwerken is in beginsel niet gewenst. Een ontwerp kan bijvoorbeeld aansluiting zoeken in maat, schaal en stijl van detailleren, maar door materiaalgebruik en uitvoering een eigen uitdrukking krijgen. Zo kan met respect voor de historische eigenschappen het nieuwe een herkenbare laag zijn. Veranderingen aan erfgoed moeten niet alleen herkenbaar, maar zoveel mogelijk ook omkeerbaar zijn en zonder schade weer verwijderd kunnen worden.

- *Respect voor de context*

Erfgoed is niet los te zien van zijn context. Een monumentaal woonhuis bijvoorbeeld komt niet tot zijn recht op een groot parkeerterrein, een brug kan niet zonder water en een glas-in-lood raam is meer op zijn plaats in een oude kerk dan in een schuur. De context is meer dan een waarde op zichzelf, het draagt bij aan de herkenbaarheid en beleefbaarheid van het erfgoed.

Een monument en de onderdelen daarvan hebben een (functionele) context. Dit is het schaalniveau van de objecten. Deze context kan zo groot zijn als een gebied of zo klein als een interieur. Zowel de grote context van het monument in de omgeving als de kleine context van een interieurelement in een ruimte zijn van essentieel belang voor het behoud van de monumentale waarde. Het uitgangspunt is, dat het geheel in zijn context behouden blijft. Een hooiberg blijft op zijn plaats, een schoorsteen met schouw wordt niet verplaatst, decoraties worden niet verwijderd.

Als behoud van onderdelen van een monument onmogelijk blijkt in de bestaande context, moet er binnen het monument of de omgeving daarvan een oplossing gezocht worden. Daarbij moet zichtbaar zijn dat er een wijziging is opgetreden, een nieuwe laag aan de geschiedenis van het object is toegevoegd. Ook de verplaatsing van een geheel monument is niet toegestaan, tenzij het voortbestaan ervan wordt bedreigd of behoud op een andere manier niet mogelijk is.

De omgeving van het monument draagt in schaal, materiaal en kleur bij aan de waarde van het monument. Als de originele context nog aanwezig is, moet deze gehandhaafd worden. Zo niet, dan sluiten nieuwe bouwwerken aan op de schaal van het monument. Nieuwe toevoegingen in de omgeving van het monument mogen geen afbreuk doen aan de monumentale waarden.

Wat voor de context geldt op de schaal van objecten, geldt ook voor structuren en gebieden. De vestingwerken zijn zowel stad als landschap. Boerderijen en agrarische erven zijn niet los te zien van de mogelijkheden om het landschap te gebruiken voor de veeteelt. Watergangen en kades worden gebruikt voor waterbeheer, maar hangen bijvoorbeeld ook samen met verkavelingspatronen en mogelijkheid gebieden te inunderen als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De uitwateringssluizen bij Dalem bijvoorbeeld zijn net als

de vestingwallen en groepsschuilplaatsen onlosmakelijk verbonden met het militaire gebruik van het landschap.

Veel objecten zijn op vergelijkbare manieren onderdeel van een groter geheel. Op dit hogere schaalniveau vormen landschappelijke patronen en stedenbouwkundige structuren een gelaagd samenspel, dat niet los kan worden gezien van het (historisch) gebruik. De respectvolle omgang met dit erfgoed is een constant zoeken naar mogelijkheden voor inpassingen, die in evenwicht zijn met te behouden kwaliteiten.

WELSTAND

De criteria voor gebieden en objecten gaan uit van de aanwezige kwaliteit en geven richtlijnen voor veranderingen, die redelijkerwijs passen in hun omgeving. Het kan voorkomen, dat een bouwwerk of een plan afwijkt van zijn omgeving. In dat geval kan er gebruik worden gemaakt van de algemene criteria of van de criteria voor excessen.

Criteria algemeen

De algemene welstandscriteria richten zich op het vakmanschap. In bijzondere situaties wanneer de gebiedsgerichte en de objectgerichte welstandscriteria ontoereikend zijn, kan het nodig zijn expliciet terug te grijpen op de algemene welstandscriteria. Dit kan zijn als een bouwplan past binnen de criteria voor objecten of gebieden en toch duidelijk onder de maat blijft of als het afwijkt van de omgeving maar door bijzondere schoonheid wél aan redelijke eisen van welstand voldoet.

- *Relatie tussen vorm, gebruik en constructie*

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat de verschijningsvorm een relatie heeft met het gebruik ervan en de wijze waarop het gemaakt is, terwijl de vormgeving daarnaast ook zijn eigen samenhang en logica heeft.

- *Relatie tussen bouwwerk en omgeving*

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat het een positieve bijdrage levert aan de kwaliteit van de openbare (stedelijke of landschappelijke) ruimte. Daarbij worden hogere eisen gesteld naarmate de openbare betekenis van het bouwwerk of de omgeving groter is.

- *Betekeningen van vormen in sociaal-culturele context*

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat verwijzingen en associaties zorgvuldig worden gebruikt en uitgewerkt, zodat er concepten en vormen ontstaan die bruikbaar zijn in de bestaande maatschappelijke realiteit.

- *Evenwicht tussen helderheid en complexiteit*

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat er structuur is aangebracht in het beeld, zonder dat de aantrekkingskracht door simpelheid verloren gaat.

- *Schaal- en maatverhoudingen*

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat het een samenhangend stelsel van maatverhoudingen heeft dat beheerst wordt toegepast in ruimtes, volumes en vlakverdelingen.

- *Materiaal, textuur, kleur en licht*

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat materiaal, textuur, kleur en licht het karakter van het bouwwerk zelf ondersteunen en de ruimtelijke samenhang met de omgeving of de te verwachten ontwikkeling daarvan duidelijk maken.

Criteria excessen

Van een exces is sprake als het uiterlijk van een bouwwerk sterk afwijkt van en afbreuk doet aan de omgeving. Plannen mogen niet excessief in strijd zijn met redelijke eisen van welstand. Inwoners en bedrijven hebben vrijheid binnen de structuur en architectuur van het bestaande gebied.

De initiatiefnemer zal redelijkerwijs moeten aansluiten op wat in de omgeving gebruikelijk is. Daarbij geldt, dat er eerder sprake is van strijdigheid naarmate een bouwwerk meer zichtbaar is vanuit de openbare ruimte en naarmate het welstandsniveau hoger is. Een aanbouw aan de achterkant van een woning in een bouwblok is minder van invloed op het aanzien van een buurt of straat dan een aanbouw aan de zijgevel van een vrijstaande woning aan een doorgaande route. Ook is er eerder sprake van een exces bij cultureel erfgoed, waaronder de monumenten, het beschermd stadsgezicht en de Hollandse Waterlinie.

De hier opgenomen criteria zijn in beginsel niet bedoeld om de plaatsing van een bouwwerk tegen te gaan. De gemeente hanteert bij het toepassen van deze excessenregeling het criterium, dat er sprake moet zijn van een buitensporigheid in het uiterlijk die ook voor niet-deskundigen evident is en die afbreuk doet aan de ruimtelijke kwaliteit van een gebied. Vaak heeft dit betrekking op de volgende punten en de daarbij genoemde voorbeelden:

- *Het visueel of fysiek afsluiten van een bouwwerk voor zijn omgeving*

De plaatsing van een schuur of hoge schutting voor de voorgevel of het dichttimmeren van gevelopeningen kan het zicht op een bouwwerk hinderen. Dit geldt ook voor het plaatsen van een (dominant) bijgebouw naast een kerk of boerderij.

- *Verwaarlozing, afbraak of vernietigen van architectonische bijzonderheden*

Aanpassingen aan een bouwwerk of verwaarlozing kunnen het aanzien van een pand zodanig beschadigen, dat het in strijd is met redelijke eisen van welstand. Een aanpassing kan bijvoorbeeld gedeeltelijke sloop, instorting of (ver)bouw zijn. Ook een toegevoegd wezensvreemd element dat de architectuur van een pand ontkent, kan het bestaande of historische karakter van een bouwwerk (deels) teniet doen. Dit geldt ook voor achterstallig onderhoud aan de buitenzijde van een bouwwerk. Signalen van verwaarlozing zijn bijvoorbeeld dichtgetimmerde ramen, verrotte houtconstructies, afbladderende verf, loszittende stenen en ontbrekende dakpannen. Van een andere orde zijn bouwwerken die door een calamiteit geheel of gedeeltelijk onherstelbaar zijn beschadigd. Het in stand laten van dit soort objecten kan een exces zijn.

- *Armoedig materiaalgebruik*

Omdat materialen die niet geschikt zijn als bouw materiaal kunnen leiden tot een armoedige en ook gevaarlijke situaties, kan de gemeente op basis van welstand verlangen dat een ander materiaal wordt gebruikt.

- *Felle of contrasterende kleuren*

Het toepassen van felle kleuren of kleuren die contrasteren met de directe omgeving of met de gewenste ruimtelijke kwaliteit, kan leiden tot een onrustig beeld en is daarom welstandshalve ongewenst.

- *Een te grove inbreuk op wat in de omgeving gebruikelijk is*

Een gevel kan door een veelvoud van kleine toegevoegde elementen te veel uit de toon vallen. Daarnaast kunnen een of meerdere nieuwe gebouwen de samenhang in een gebied verstoren doordat de kenmerken hiervan teveel afwijken van wat gebruikelijk is.

Aan de hand van de object- en gebiedsgerichte welstandscriteria kan bekeken worden wat redelijkerwijs verwacht kan worden van een nieuw gebouw. Voor de gebieden met een gewoon welstandsniveau zijn deze criteria wat grover gesteld en in de gebieden met een bijzonder niveau juist wat preciezer. Dit laatste is ook van toepassing op de aandachtsplekken, zoals de randen en hoofdroutes, binnen de gebieden met een gewoon niveau. Bij de beoordeling of een object al dan niet een excès is, wordt hiermee rekening gehouden.

Voor- en achterkant

In de criteria en de beoordeling wordt waar nodig onderscheid gemaakt in voorkanten en achterkanten. Deze begrippen zijn gekoppeld aan de relatie tussen een bouwwerk en zijn omgeving. Ze wegen mee bij de algemene criteria en de criteria voor excessen. Naar mate een bouwwerk of bouwdeel nadrukkelijker zichtbaar is vanuit de openbare ruimte en zich daarvan meer onderscheidt, zijn de eisen die mogen worden gesteld aan de visuele kwaliteit hoger. Dit betekent omgekeerd ook, dat een onopvallend of bescheiden vormgegeven bouwwerk of bouwdeel eerder op zijn plek is dan één met een opvallende vormgeving.

NIVEAUS EN GEBIEDEN

Om in het beleid een onderscheid te maken naar aanwezige en gewenste verschillen, zijn er twee kaarten opgenomen. De invulling van deze beleidskaarten zijn een vertaling van de hoofdlijnen van de ruimtelijke kwaliteit in Gorinchem naar niveaus en gebieden ten behoeve van het toetsen van het uiterlijk van bouwwerken op zichzelf en in hun omgeving.

Niveaus

Voor elk welstandsgebied is het gewenste welstandsniveau aangegeven om de kwaliteit van de omgeving te regelen.

- *Bijzonder welstandsniveau*

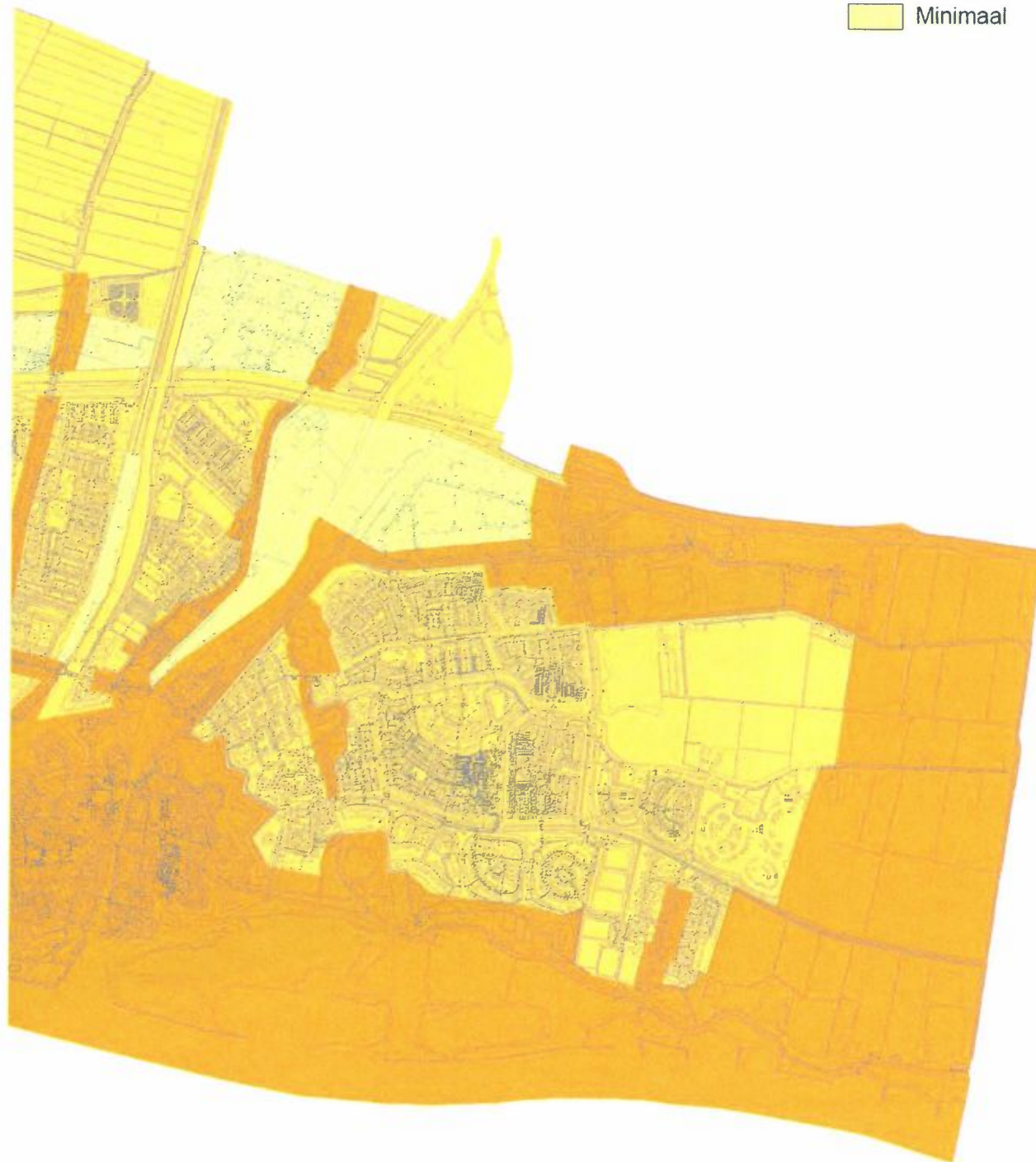
De beeldbepalende delen van de gemeente hebben een bijzonder welstandsniveau: het beschermd stadsgezicht van de vesting, de linten in het stedelijk gebied, de invalsroutes, het dijklint en het deel buitengebied dat onderdeel is

Niveaukaart welstand

Niveaus

- Bijzonder
- Gewoon
- Minimaal

Welstand Gorinchem
Niveaus

Gebiedenkaart welstand

Gebieden

- Binnenstad
- Linten
- Dijklint
- Woongebied
- Bedrijven en voorzieningen
- Groen, sport en parken
- Buitengebied

- Ontwikkelingskader
- Beschermd stadsgezicht
- Nieuwe Hollandse Waterlinie

Welstand Gorinchem
Gebieden

van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Daarnaast geldt dit niveau ook voor alle monumenten en beeldbepalende panden.

In gebieden met een bijzonder welstandsniveau is inspanning ten behoeve van het behoud en de eventuele versterking van de ruimtelijke kwaliteit gewenst. In deze gebieden zijn eventueel aanwezige objecten met een ondergemiddelde kwaliteit en vergissingen uit het verleden geen aanleiding voor nieuwe uitzonderingen. Plannen moeten bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit.

- *Gewoon welstandsniveau*

De meeste bebouwing staat in gebied met een gewoon welstandsniveau. Bouwplannen in deze gebieden mogen in beginsel geen afbreuk doen aan de basiskwaliteit van de omgeving en het aanzien de openbare ruimte. Dit betekent dat voor bouwplannen met name de voorkanten worden gewogen. Voor plannen aan achterkanten zonder invloed op het aanzien van de omgeving kan worden volstaan met een minimale toetsing. Dit niveau geldt voor de meeste woonwijken.

- *Minimaal welstandsniveau*

Voor gebieden waar het aanzien van de bebouwing van ondergeschikt belang is voor het beheer van de ruimtelijke kwaliteit wordt volstaan met een minimaal welstandsniveau. Hier worden bouwplannen (uitgezonderd reclame) in beginsel alleen getoetst of een bouwwerk geen grove aantasting vormt voor de kwaliteit van de omgeving.

Gebieden

Ter ondersteuning van de verschillende niveaus van welstand zijn er gebieden onderscheiden met samenhangende bebouwingstypologieën.

Per gebied is een beschrijving, waardering en enkele uitgangspunten opgenomen. Afhankelijk van het gevraagde niveau zijn de onderscheidende karakteristieken meer of minder uitgebreid beschreven. De per gebiedstype opgestelde criteria moeten in samenhang met beschrijving, waardering en uitgangspunten geïnterpreteerd worden.

Naast de gebieden zijn op deze kaart de geldende ontwikkelingskaders opgenomen. Dit zijn de plekken waar een beeldkwaliteitsplan geldt. Tijdens de (her)ontwikkeling van het betreffende gebied zijn de uitgangspunten van het beeldkwaliteitsplan aanvullend van toepassing op de gebiedsbeschrijving en criteria. Na oplevering vervalt het beeldkwaliteitsplan en worden de relevante criteria uit de nota ruimtelijke kwaliteit van toepassing.

Beeldkwaliteitplannen

De welstandsnota verwijst in een aantal gevallen naar beeldkwaliteitplannen, die onderdeel uitmaken van deze welstandsnota. Dit zijn:

- Bedrijventerrein Groote Haar (2017)
- Bedrijventerrein Oost II (2008)
- Hoog Dalem (2010)
- Architectuur Noordelijke Eilanden Hoog Dalem (2016)
- Kwaliteitskader Woon-winkeleiland Hoog Dalem (2016)
- Mollenburg (2017)
- Dakopbouwen drive-in woningen Wijdschild (2013)

Binnen de vesting
DEEL II

BINNEN DE VESTING

Toelichting

De goed behouden binnenstad van Gorinchem met daaromheen de vestingwallen en het rivierfront Buiten de Waterpoort is van grote waarde voor de gemeente. Met een schat aan historische gebouwen is dit levendig gebied bepalend voor de identiteit van Gorinchem. Het uitgangspunt is enerzijds het behoud van de historische en culturele waarden en anderzijds het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit waar mogelijk.

Dit deel bestaat uit een beschrijving van de beeldkwaliteit en beoordelingskaders voor welstand.

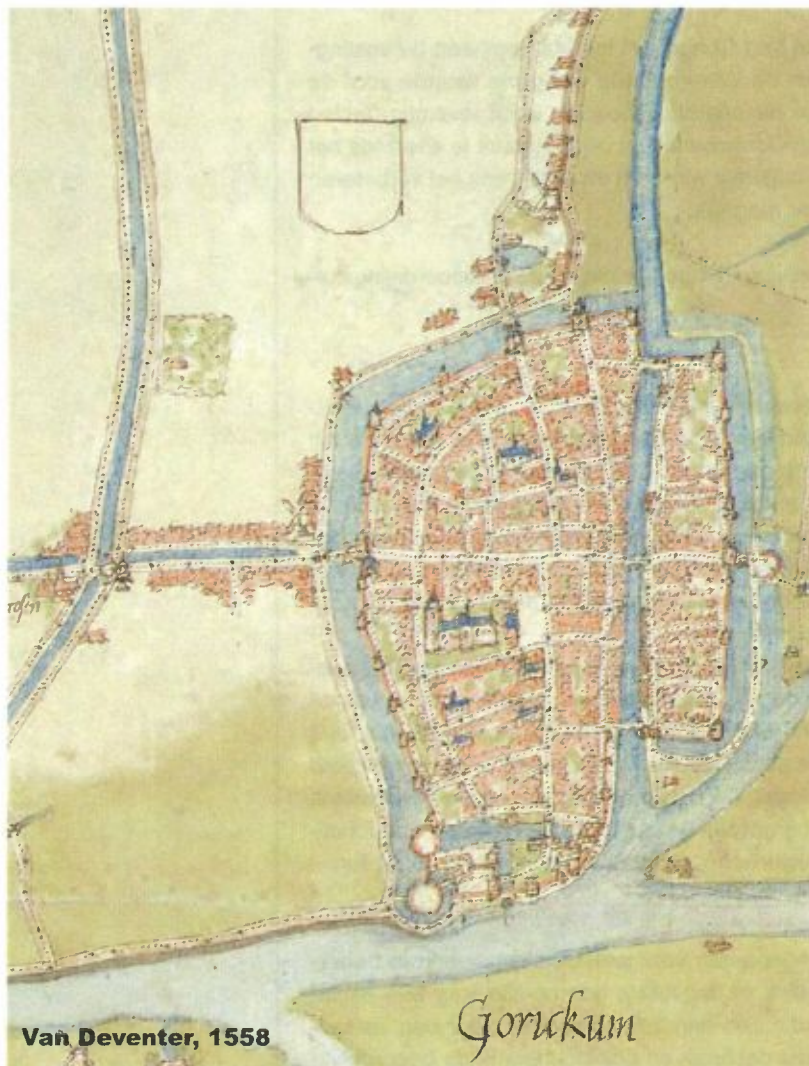
Beeldkwaliteit

De beschrijving van de beeldkwaliteit heeft als doel de aanwezige kwaliteiten te benoemen. Aan de hand van de ontstaansgeschiedenis van de stad, de huidige structuur inclusief de openbare ruimte en de wijze waarop objecten daarin een plaats hebben gekregen wordt onderzocht welke eigenschappen van belang zijn voor de ruimtelijke kwaliteit. Hiermee worden aspecten benoemt, die bij het bespreken van initiatieven en het beoordelen op welstand van belang zijn. Op basis van de beschrijving van de beeldkwaliteit zijn uitgangspunten voor welstand opgesteld.

Uitgangspunt voor welstand is het zichtbare stadsbeeld, waarin zowel de kwaliteit van het object op zich als de samenhang tussen stedelijke context en de bebouwing van belang zijn. De nadruk ligt op het zichtbare stadsbeeld, dus op de belevingswaarde van de stedelijke structuren en het bebouwingsbeeld gezien vanuit de openbare ruimte. De betekenis van de ruimtelijke kwaliteit van de binnenstad moet daarbij worden gezien in samenhang met de functionele, sociaal-economische, historische, culturele en symbolische waarden.

Gebieds- en objectcriteria

Voor de praktijk zijn de uitgangspunten voor welstand uitgewerkt in beoordelingskaders voor vier gebieden. In aanvulling daarop zijn voor een aantal objecten criteria opgenomen, die een handreiking vormen voor een vereenvoudigde beoordeling. Met deze gebieds- en objectcriteria is de beoordeling zoveel mogelijk op maat van de binnenstad gesneden.

Van Deventer, 1558

BEELDKWALITEIT

HISTORISCHE TOPOGRAFIE

De ontstaansgeschiedenis van de binnenstad geeft inzicht in de structuren en te koesteren waarden van de oude stad. Aan de hand van een historisch-topografische verkenning beschrijft dit hoofdstuk de uitbouw van de stad op hoofdlijnen vanaf de middeleeuwen.

De ommuurde stad (16e eeuw)

Gorinchem ontstaat in de 12e eeuw ter plaatse van enige veenstroomruggen en oeverwallen langs de Linge en de Merwede, waar al in de negende eeuw sprake is van bewoning. Deze relatief hoge gronden lenen zich voor de aanleg van verbindingswegen en zijn te gebruiken als vestigingsplaats. De oudste bewoning was gesitueerd aan de zogenaamde "Oude Weg", nog herkenbaar in het tracé van de Arkelstraat en Molenstraat.

Gorinchem vormde zich in het begin van de 13e eeuw om als een handelsnederzetting aan de rechter Lingedijk bij de uitmonding in de Merwede op een strategisch punt in het grensgebied tussen Holland en Gelre. Met de ophoging van de westelijke oeverwal van de Linge ontstonden de Langendijk en de Kortendijk. Doordat naast kanalisatie de monding van de Linge werd aangepast, geeft de Linge al in de dertiende eeuw toegang tot een belangrijk achterland. Goede havenvoorzieningen werden noodzakelijk. Aan het einde van die eeuw kan dan ook de bebouwing op de oostelijke zijde tot ontwikkeling komen. Inmiddels is dan ook de belangrijke oost-westas ontstaan, die de stad via de Burgstraat verbond met de in 1267 gebouwde "Arkelse Toren", een versterking op 450 meter buiten de Burchtpoort gelegen. De Hoogstraat neemt dan snel in belang toe.

Met uitzondering van het 15e-eeuwse kasteel De Blauwe Toren aan de zuidkant van de stad toont de kaart van Van Deventer de verdedigingssituatie, zoals die in de 14e eeuw is aangelegd. Er waren zeven poorten, de Hoog-Arkel of Goddenpoort, de Laag-Arkelpoort, de Gansepoort, de Sint-Christoffel-, Steiger- of Waterpoort, de Blauw- of Leipoot, de Hoofdpoot en de Burgpoort. Verder waren er ruim twintig muurtorens.

De kern van de nederzetting wordt dan gevormd door de Langendijk, de Kortendijk, de Molenstraat en de Arkelstraat met de Hoogstraat in het verlengde van de verbinding over de Linge. De opvallende knik in het stratenkruis bij de Kelenstraat is kennelijk bewust aangelegd in afwijking van het tracé van de "Oude Weg". Dit benadrukt nog eens het toegenomen belang van de oost-west lopende Hoogstraat ten opzichte van de noord-zuidverbinding. De Linge verdeelt de stad op een onregelmatige manier in twee delen. Drie houten bruggen verbinden de beide stadsdelen met elkaar: stroomopwaarts achtereenvolgens de Peterbrug, de Visbrug en de Korenbrug.

De stad ligt sinds de eerste helft van de 14e eeuw binnen haar wallen en stadsgracht begrensd door de Schuttersgracht. Het gebied tussen Heerenlaantje en Oude Lombardstraat, de Walstraat en in het oosten de Keizerstraat, de Kalkhaven en de Robberstraat. Binnen deze begrenzing zijn de hoofdelementen van de structuur goed herkenbaar in de evenwijdige noord-zuid straten Langendijk, Kortendijk, Molenstraat en Arkelstraat Loodrecht daarop en daartussen zijn vele dwarsverbindingen die naar het oosten als steigers naar de Linge haven dienst doen. De belangrijkste dwarsverbinding wordt gevormd door de Gasthuisstraat, de Hoogstraat en de Burgstraat. De Grote Kerk en het

marktplaats vinden een plaats in het grootste zuid-west kwadrant, direct achter de laat 13e eeuwse begrenzing van de stad (Boerenstraat).

Om de oostzijde beter te kunnen beschermen tegen invallen uit Gelre werd daar in 1519 een tweede gracht gegraven. Vóór de Burgpoort werd tussen de beide grachten omstreeks 1550 een ronddeel met voorpoort gebouwd, de Quellingpoort. De dubbele oostelijke gracht is duidelijk op de kaarten te zien.

De vestingstad (17e en 18e eeuw)

Aan oost- en westzijde is de stad belangrijk vergroot bij de aanleg van de vestingwerken op het laatst van de 16e eeuw. Zo is de westelijke voorstad, de Nieuwstad, binnen de stad komen te liggen. De vesting Gorinchem was de hoeksteen van de Hollandse waterlinie en bleef zijn strategisch nut tot halverwege de twintigste eeuw behouden. Dankzij de vesting heeft de stad zijn nu nog herkenbare vorm gekregen.

In 1574 wordt de Kalkhaven gegraven. De uitbreiding is mogelijk door de op handel (stapelhandel), ambachtelijke bedrijvigheid en visserij gebaseerde bloeiende economie en door de in samenhang met Woudrichem en Loevestein zeer strategische positie aan de benedenloop van de Waal (Merwede). De vesting wordt tussen 1579 en 1609 zeer ruim rond de stad gelegd, met aan de hoofdwal elf bastions. In het westen is het daardoor mogelijk uitgebreide kazerneterreinen aan te leggen en tevens de reeds ontstane bebouwing van de Westwagenstraat binnen de wallen te halen. Reeds in 1590 werden ten westen van de Schuttersgracht kavels uitgegeven waar allerlei welgestelden luxe behuizingen of luthoven lieten optrekken, de "Nieuwstad". In het oosten blijven grote gebieden onbebouwd, die worden ingericht voor gebruik als moestuinen. De voormalige stadsgracht blijft in dit gebied tot in de 19e eeuw herkenbaar.

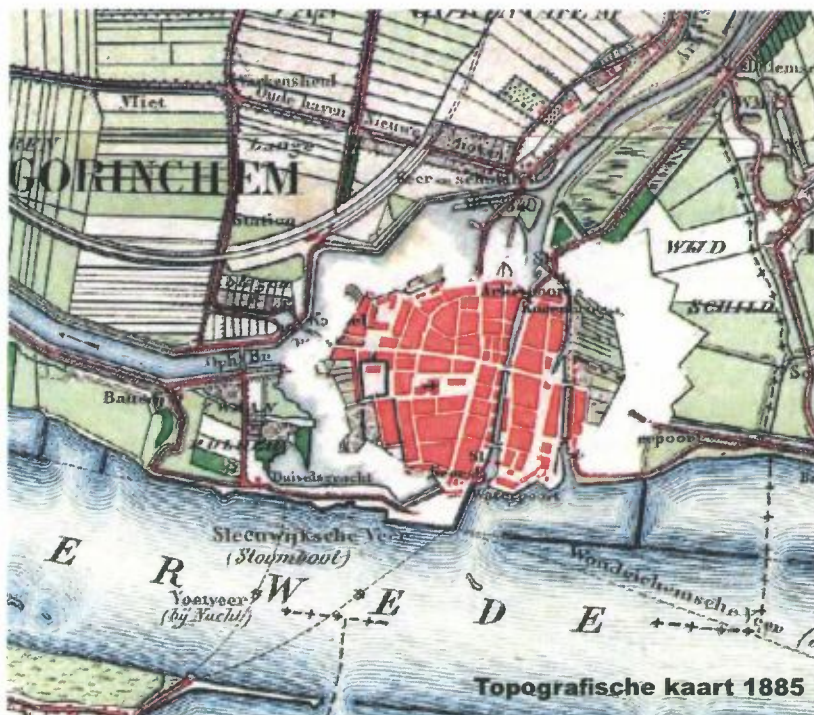
Bijzonder is het omleggen van de oostelijke stadsentree. Via de Dalemstraat en de Dalempoort wordt nu de enige entree in de zuidflank van de vesting gelegd. In het "oude" stadsgedeelte worden de Westwagenstraat en de Arkelstraat dan de belangrijkste toeleidende routes. Verder is de Waterpoort van groot belang geweest voor de opzet van de stad, die aansluiting gaf op de rivier.

In het midden van de 17e eeuw wordt een vaarweg naar Vianen aangelegd. Als gevolg hiervan bloeien handel en binnenscheepvaart. In deze tijd van bloei verandert de stadsplattegrond nauwelijks. In het begin van de 18e eeuw worden aan de oostzijde van de vesting nog drie ravelijnen en een enveloppe aangelegd. Langs de invalsroutes vindt een verder verstedelijkingsproces plaats, maar nieuwe elementen worden niet toegevoegd. Daarom draagt de stad aan het begin van de 19e eeuw zoals te zien op de kadastrale minuut van 1830 nog voornamelijk een vroeg 17e eeuws karakter.

De garnizoensstad (19e eeuw)

Als de Fransen het land verlaten in 1814 wordt relatief veel schade aangebracht. De schade wordt hersteld, er worden veel nieuwe panden gebouwd en bestaande panden worden volgens de tijdgeest gemoderniseerd.

De stad wijzigt zich nauwelijks in haar stedenbouwkundige opzet, maar het bebouwingsbeeld wordt voornamelijk vroeg-19e eeuws. De stad herneemt vrij snel zijn positie in de (goederen)handel en de visserij en allerlei vormen van ambacht blijven het beeld bepalen.

Op waterstaatkundig gebied worden vele verbeteringen aangebracht. De binnenhaven wordt hierdoor beter bereikbaar (1818) en ook de externe relaties worden verbeterd met het Kanaal van Steenenhoek (1819) en het Zederikkanaal (1825). Het personen- en goederentransport over de Merwede neemt toe en de stad ontwikkelt zich steeds verder tot een belangrijk streekcentrum. Pas na 1880 weerspiegelt de welvaart zich in een belangrijke toename van de bevolking (21,2% tussen 1880 en 1890). De groei werd mede mogelijk gemaakt door een proces van industrialisatie, dat voor voldoende werkgelegenheid zorgde. Vanwege de status als vesting wordt veel van de nieuwe bedrijvigheid zoals metaalverwerkende industrie, scheepsbouw en suiker ver buiten de stadswallen gelegd. Dat zelfde geldt voor het station, dat in 1883 aan de overzijde van het Merwedekanaal gebouwd wordt. Dit kanaal is tussen 1887 en 1893 aangelegd dwars door een gedeelte van de vestingwal.

Tot in de tweede helft van de 19e eeuw zijn grote terreinen binnen de vesting vrijwel onbebouwd gebleven. Bij de invulling van de zuidwestelijke sector is de richting van de Pompstraat als uitgangspunt gekozen, waardoor hier een logische rechthoekige structuur is ontstaan. In de noordwestelijke sector wordt in 1855 de gasfabriek gevestigd, waarbij het stedenbouwkundig beeld zich minder voegde naar de bestaande structuur. In de noordoostelijke sector blijft tot in de tweede helft van de 19e eeuw een zeer lineair stramien van sloten het beeld bepalen. In 1886 vindt het waterleidingbedrijf hier een plaats.

In 1860 wordt een nieuwe stadsentree gemaakt in de vorm van de Vijfde Uitgang. De stadsentree wordt aangesloten op het verlengde van de Havendijk waardoor de entree zich van meet af aan goed voegt in de stedenbouwkundige structuur.

De Kalkhaven wordt in 1870 gedempt en vrij snel daarna bebouwd met vrijstaande schoolgebouwen (1871 en 1884). Het brede profiel wordt hierdoor enigszins gecompartmenteerd. Bij de demping van het Haventje is ten zuiden

van de Burgstraat in 1878 een gewone stadsstraat aangelegd (het Laantje) en kon na 1882 de Visserdijk ook aan de westelijke zijde worden bebouwd.

De stad in het interbellum (eerste helft 20e eeuw)

Gorinchem is tot 1959 geconfronteerd geweest met de beperkingen van de vestingwet. Alle oorspronkelijke stadsentrees op één na zijn gehandhaafd en achter de beschermende vestingwal hebben diverse gebieden zich geleidelijk kunnen ontwikkelen zonder invloeden van buitenaf. Opvallend is dat de grootschaligheid van de militaire functie geen invloed heeft gehad op de vormgeving van het gebied.

Na inwerkingtreding van de Woningwet in 1906 ontstaan diverse woningbouwcomplexen. De woningbouw van voor de oorlog sluit aan op de bestaande stedenbouwkundige structuur en heeft deze versterkt.

Ook zijn op een aantal plaatsen bedrijven tot ontwikkeling gekomen, zoals 'De Haan, staalkabelfabriek', 'Scheepsramenfabriek Van Wingerden' en Wasserij 'Timmers'. In de noordoost sector wordt nabij het waterleidingbedrijf in 1927 het inmiddels weer verdwenen slachthuis gebouwd.

In deze tijd ontstaan ook de eerste stadsuitbreidingen buiten de vesting (Lingewijk). Tot 1940 groeit de stad naar het noorden tussen Linge en Merwedekanaal en naar het westen achter het station en tussen de Merwede en het Kanaal van Steenenhoek.

De vernieuwde stad (vanaf 1950)

Na 1950 volgt verdere uitbreiding van de stad in het gebied, dat omsloten wordt door de spoorlijn en de rijkswegen A 15 (Rotterdam-Arnhem/Nijmegen) en A27 (Breda-Utrecht). De bevolkingscijfers tonen de relatieve grootte van deze uitbreidingen. De binnenstad heeft in deze periode meer dan ooit een merkwaardige geïsoleerde ligging. In het westen komt dat door het spoor en het Kanaal en in het oosten door het Wijd Schild, dat na de opheffing van de "verboden kring" lange tijd door de provinciegrens werd belemmerd.

Ondanks zijn ligging heeft de binnenstad zijn centrumfuncties kunnen behouden, maar door verwaarlozing is veel van de oorspronkelijke bebouwing verdwenen. In de tweede helft van de twintigste eeuw is in meerdere fasen complexmatige woningbouw gerealiseerd.

Rond 1960 wordt aan het Dalembolwerk een nieuw woongebied gerealiseerd met een voor die periode typische opzet, dat met seriematige woningen een in het beeld sterke samenhang toont.

De bouwstroom van 1970 geschiedde vooral in gestapelde bouw en respecteert de bestaande structuurlijnen. De nieuwbouw bij het Heerenlaantje op het terrein van de inmiddels gesloopte gasfabriek betreft een woningcomplex in de sociale sector met een gemêleerde opzet van gestapelde laagbouw en eengezinswoningen. In de opzet van de buurt is getracht een relatie te leggen met het wallengebied aan de noordwestzijde.

Op de plaats van het voormalige slachthuis wordt rond 1975 woningbouw gesitueerd. Deze invulling kent een eigen stedenbouwkundige structuur die afwijkt van die van de ruimere omgeving. In het gebied achter de Blauwe Torenstraat wordt een complex gebouwd, dat de invalsroute van de stad (de Vijfde Uitgang) nauwelijks begeleidt. Aan de Arkelstraat wordt in 1977 een zeer grootschalig project met een winkelpassage gerealiseerd dat doorloopt tot aan de Kortendijk.

Het na de sloop van de scholen aan de Kalkhaven gerealiseerde Nieuwe Gasthuis heeft ondertussen plaats gemaakt voor het VIIe Bastion. In het noorden aan de Vismarkt wordt in 1980 het Kantongerecht gebouwd. Ondanks de bebouwing is de gedempte haven nog altijd goed te herkennen.

Omstreeks 1980 is de bebouwing aan het Laantje gesloopt vanwege de bouwtechnische kwaliteit van de woningen en vervangen door complexen rijenwoningen. In die tijd is ook de reconstructie van het gebied rond de Dalemstraat ter hand genomen. De locaties zijn, qua stedenbouwkundige invulling en relatief grootschalige architectuur, afwijkend van de bestaande karakteristieken. Dit geldt ook voor de inpassing van de passage en de nieuwbouw rond de Blijenhoek in de jaren negentig.

Met de nieuwe bebouwing langs de wallen in de afgelopen decennia is gekozen voor een andere benadering. Aan de stadszijde is gekozen voor aansluiting bij het oude stedelijke bebouwingspatroon. Aan de walzijde sluit de hoogte aan op de landschappelijke schaal van de vestingwerken met het opgaand groen. Een onderverdeling van deze hogere bouwmassa's voorkomt harde schaalsprongen, terwijl in de architectuur meer details en afwisseling zijn aangebracht dan bij de oudere complexen en ook daarmee beter wordt aangesloten op de rijkdom van de historische bebouwing. Hiermee is een andere weg ingeslagen, waarbij ondanks een nieuwe typologie in de uitwerking van de architectuur meer aansluiting is gezocht bij het rijke verleden van de stad.

STRUCTUREN EN OBJECTEN

In de huidige binnenstad vormt de middeleeuwse kern een vrij goed herkenbare ruimtelijke eenheid, waarvan het stratenpatroon in hoofdopzet overeenkomt met de situatie in de 16e eeuw zoals op de kaart van Van Deventer staat afgebeeld.

Hoofdstructuur

Centrale drager van de ruimtelijke hoofdstructuur is de Linge haven, die zowel het scheidende als het bindende element vormt tussen de Benedenstad (westzijde) en Bovenstad (oostzijde). De belangrijkste doorkruising van dit stramien wordt gevormd door de van west naar oost doorlopende oude landroute Westwagenstraat-Gasthuisstraat-Hoogstraat-Burgstraat. Deze kruist de Linge haven via de Visbrug. Dit is het visuele en structurele centrum van de stad. Met de vrij recente doortrekking van deze route naar de Dalemse Dijk is als het ware het middeleeuwse beloop hersteld.

Opmerkelijk is dat parallel aan de dwarsroute geen doorlopende straten zijn. Nevengeschikt aan de oost-west route vormen parallel aan de Linge de tracés Arkelstraat-Molenstraat, Kortendijk-Langendijk-Eind en Havendijk-Appeldijk-Kriekenmarkt de belangrijkste noord-zuid lopende elementen.

Tussen deze straten vormen vele stegen dwarsverbindingen, die vooral op dijken en de Linge betrokken zijn. De binnendijkse Benedenstad geeft aanzienlijke hoogteverschillen te zien tussen de dijk langs de Linge haven (Kortendijk, Langendijk, Eind) en het daarachter gelegen gebied. Dit is goed merkbaar in het sterk in de richting van de dijk oplopen van de dwarsstegen.

Vanaf de Visbrug zijn de verschillen tussen Benedenstad en Bovenstad het duidelijkst te zien. Na afbraak van de pakhuizen aan de oostzijde van de Linge haven is een brede met bomen beplante kade ontstaan.

Alleen aan het Eind ontbreekt ook in de Benedenstad deze bebouwingsstrook en vormen brede stenen trappen de overgang van de kade naar het water. In samenhang met het complex van de Oude Merwedeluis, het zuidelijke vestingstront en de bebouwing bij de Waterpoort is daar een stedelijke ruimte van een bijzonder karakter ontstaan, die ondanks de grote breedte van het dwarsprofiel een relatief besloten karakter bezit.

De ruimtelijke structuur van de Benedenstad wordt behalve door de Linge haven met zijn parallelstraten en de doorlopende dwarsroute in belangrijke mate bepaald door het gebogen tracé Haarstraat-Kruisstraat-Krijtstraat-Boerenstraat-Krabsteeg, dat het beloop markeert van de middeleeuwse stadsvest, waarvan de iets westelijker gelegen Schuttersgracht een overblijfsel is.

Stedelijke ruimte

De centrale stedelijke ruimte van de Benedenstad is de langwerpige pleinruimte, die wordt gevormd door het eigenlijke marktplein en het aansluitende kerkplein. Het langgerekte voormalige stadhuis deelt het Marktplein in twee afzonderlijke ruimten, de Grote Markt ten oosten en de Groenmarkt ten westen ervan.

De pleinruimte heeft geen directe ruimtelijke relatie met de omgeving van de Linge haven en de oriëntatie ervan lijkt meer bepaald door de vrijwel exact oost-west gesitueerde Grote Kerk dan door het omringende stratenpatroon. Ten zuiden van het marktplein is het stratenpatroon haaks op de Schuttersgracht gericht met als gevolg scheve aansluiting op de evenwijdig aan de Linge haven lopende Molenstraat. Op twee plaatsen wordt dit geaccentueerd door schuin

op de straat gerichte bebouwing met driehoekige voortuinen, die de verder gesloten gevelwand onderbreken. In de Haarstraat zijn de Rooms Katholieke Nicolaas Pieckkerk en het voormalige Ziekengasthuis eveneens parallel aan de stadswal gesitueerd. Een naar verhouding groot deel van de westelijke stadsuitbreiding wordt ingenomen door het bijna vierkante Kazerneplein, dat, vanaf de oorsprong een wat uitzonderlijk element in de binnenstad was.

De ruimtelijke structuur van de Bovenstad wordt voornamelijk bepaald door de gedempte havens, waarvan de Kalkhaven als zodanig nog goed herkenbaar is. De Keizerstraat herinnert aan het oude beloop van de oostelijke gracht vóór de aanleg van de vestingwerken. Aan het zogenaamde Haventje herinnert onder andere het nog duidelijke dijkprofiel van de Visserdijk. Door de geleidelijke ophoging in oorspronkelijk buitendijks gebied ontstane Bovenstad, althans het middeleeuwse deel daarvan, zijn de terreinhoogteverschillen gering.

Het laag gelegen gebied ten oosten van de Visserdijk heeft nog steeds een weinig stedelijk karakter. De verkavelingsrichting is afgeleid van het beloop van de hier vroeger aanwezige sloten, waarvan nog enkele rudimenten resteren. Ook in dit grotendeels laat tot ontwikkeling gekomen gebied hebben in de laatste decennia belangrijke saneringen plaatsgevonden, gevolgd door nieuwbouw in een soms afwijkende schaal en situering zoals Rond de Watertoren en Paddemoes.

Van de westelijke stadsuitbreiding (Nieuwstad, Pompstraat, Kazerneplein, Heerenlaantje) is het stratenpatroon bijna uitsluitend geënt op het beloop van het vroegere slotenpatroon. Deze gebieden zijn relatief laat tot ontwikkeling gekomen. In de laatste decennia hebben wijzigingen geresulteerd in een van de oudere gebieden afwijkende verkaveling.

Opvallend is dat de vestingwallen, die door hun hoogte en beplantingswijze op zichzelf een tamelijk overheersend ruimtelijk gegeven vormen, van weinig invloed zijn geweest op het stratenplan en de ruimtelijke opbouw van de binnenstad zelf, met uitzondering van de kruisingen met de Lingehaven.

Straten, zijstraten en stegen

Op een kleinere schaal is de verhouding tussen hoofdstraten, zijstraten en stegen van belang voor de beleving van de structuur van de stad. Aan hoofdstraten zoals de Appeldijk, Havendijk, Hoogstraat en Gasthuisstraat en belangrijke openbare ruimten zoals de Grote Markt staat de meest representatieve bebouwing, die gemiddeld genomen hoger en voornamer is dan de panden aan zijstraten zoals de Keizerstraat of Zusterstraat. Minder voornamen panden zijn met name te vinden aan de stegen, waaronder de Zustersteeg en Bornsteeg. Dit onderscheid is kenmerkend voor de oude stad. Zowel de maat en schaal van de panden als de architectuur en detaillering van de panden, is met dit onderscheid verbonden.

Percelen en panden

Een smal en diep perceel met daarop een individueel pand is de basis van het stedelijk weefsel in de oude stad. De percelen wisselen van breedte met een gemiddelde maat tussen de vier en zeven meter. De diepte van het perceel is afhankelijk van de diepte van het bouwblok. Het pand staat met de voorgevel aan de straat en vormt samen met de belendingen straatwanden, die rond de blokken gaan. De stegen zijn te zien als doorsteken, die dwars door de blokken gaan en tussen de gebouwen door een inkijk bieden aan het binnengebied. De panden bestaan grotendeels uit twee of drie lagen, die door verschillen in verdiepingshoogte een wisselende bouwhoogte hebben. Aan de hoofdstraten

is dit gemiddeld acht tot tien meter, aan de zijstraten vijf tot acht meter en aan de stegen vier tot zeven meter.

In deze structuur vormen bijzondere panden zoals kerken en instellingen verbijzonderingen. Het voormalig stadhuis en de Grote Kerk op de Groenmarkt zijn vrijstaande gebouwen, maar de meeste andere zijn onderdeel van een bouwblok en vervullen hun eigen rol in de straatwand. Een voorbeeld is het De Oude Doelen aan de Molenstraat, dat met een wijkende hoge gevel ruimte biedt voor een ondiepe voortuin. Deze historische uitzonderingen verbijzonderen het weefsel van de stad.

Bebouwingsdichtheid

De bebouwingsdichtheid in de middeleeuwse kern is groot, vooral in de voormalige handels- en overslagzones langs de Lingehaven en langs de hoofdinvallroutes. Daarbuiten neemt deze in de richting van de wallen geleidelijk af.

Door de aaneengesloten wijze van bebouwen en de maatverhouding tussen bebouwing en openbare ruimte is het karakter van de het openbaar gebied in het algemeen besloten.

Geringe wisselingen in beloop en breedte van de straten verlevendigen het beeld. Zeer besloten is het karakter van de talloze stegen en gangen. In de geleiding van de grotere openbare ruimte, zoals de Lingehaven, de Kalkhaven en het marktplein, spelen boombeplantingen een belangrijke rol.

De bebouwingsstructuur is sedert circa 1600 niet wezenlijk gewijzigd. Wijzigingen betreffen vooral de bebouwingsdichtheid van met name de bij de vestingaanleg ontstane gebiedsuitbreidingen ten oosten en westen van de middeleeuwse kern.

Stadssilhouet

Het stadssilhouet is bijzonder waardevol, vooral vanuit het zuiden en zuidoosten, waar over grote afstanden de stad vrij in het zicht ligt. De buitendijkse terreinen aldaar hebben bovendien een grote landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarde. In het silhouet spelen de vestingwallen door hun relatief grote hoogte en hoogopgaande boombeplanting een overheersende rol. De vestingstad tekent zich hierdoor scherp in de omgeving af. Het voor de historische vestingstad zo kenmerkende isolement ten opzichte van de omgeving wordt nog versterkt op de momenten dat bij hoog water de uiterwaarden zijn overstroomd.

Vanuit de meeste zichtpunten vormt de Grote Kerk, en vooral de rijzige 15e eeuwse toren, het enige accent. Alleen daar waar hoge boombeplanting op de wallen ontbreekt spelen ook overige hogere bouwwerken een rol, waaronder de andere kerktorens, de watertoren en beide walmolens. Vanuit dit oogpunt zijn deze accenten van belang voor het stadssilhouet en verdienen bescherming.

Stedelijke elementen

Historische steden, zoals de binnenstad van Gorinchem hebben van origine verschillende soorten stedelijke ruimte met daarbij behorende bebouwing. Te onderscheiden zijn en ook belangrijke gebouwen hadden een eigen plaats zoals kerken, kloosters en het gasthuis. Voor de huidige beeldkwaliteit is de functionele zonering van belang omdat er nog steeds een samenhang bestaat tussen de functie en verschijningsvorm. Denk bijvoorbeeld aan formele architectuur van overheidsgebouwen en de extroverte architectuur van winkels met

etalages, uitstalling en reclame. Maar ook het druktebeeld in de straat met verkeer en voetgangers kan van belang zijn.

De functie van het openbaar gebied hangt samen met de inrichting en vormgeving ervan. Het aanwijzen van bepaalde gebieden als verkeersader, parkeerterrein of verblijfsgebied heeft gevolgen voor de beeldkwaliteit. De binnenstad levert een gevarieerd stedenbouwkundig milieu, waarin de meeste functies een goede voedingsbodem vinden. Dit hangt samen met het stedenbouwkundig beleid, waarin de aard en de omvang van het centrumgebied, de situering van de woonbuurten en de toegangen tot de binnenstad zijn vastgesteld.

In de stadsstructuur kan thematische onderscheid worden gemaakt in stedelijke functies. Daarnaast is een aantal buurten te onderscheiden welke met straten, stegen en kleinere pleinruimten als een geheel kunnen worden beschouwd.

- *Entrees*

De entrees zijn de plekken, waar de binnenstad en de buitenwereld aan elkaar zijn gekoppeld. Deze dienen daarom een representatief karakter te hebben. Naarmate de entree belangrijker is kan de vormgeving van de bebouwing opvallender en forser zijn. De hoofdtoegangen tot de binnenstad zijn die vanuit het westen via de hefbruggen over het Kanaal van Steenenhoek - Merwedekanaal - Kanselpoort en vanaf het noorden enerzijds via de brug over de Gorkumse Kanaalsluis - het Paardenwater - Arkelpoort en anderzijds via de Vijfde Uitgang. De ontsluitingen via Dalembolwerk en de Waterpoort kunnen gezien hun betekenis een minder formeel karakter dragen.

- *Stadsassen*

De stadsassen bepalen in hoge mate het functioneren van de binnenstad als cultureel en economisch centrum van Gorinchem. Door profielbreedte, inrichting en materiaalkeuze zal de betekenis van de stadsassen dienen te worden versterkt. De stadsassen Westwagenstraat- Gasthuisstraat-Hoogstraat-Burgstraat en Arkelstraat- Kelenstraat-Molenstraat bieden plaats aan publieksgerichte functies, in het bijzonder winkelfuncties en openbare gebouwen. De (ogenschijnlijke) confrontatie met de historische bebouwing is op enkele plaatsen te zien waar de maat en schaal van de (nieuwe) bebouwing niet past in de historische structuur. Een goede afstemming tussen beeld en gebruik is noodzakelijk. De inrichting van het openbaar gebied dient afgestemd te zijn op het functioneren van de aanliggende functies. De aankleding en vormgeving van de panden dienen zich echter ook te richten naar het karakter van het gebied. Uitgegaan dient te worden van een openbare en formele, statige architectuur met in principe grote pandbreedte en goot- en bouwhoogte en relatief hoge verdiepingen.

- *Stadspleinen*

Nagenoeg alle overheidsvoorzieningen en kerkelijke instellingen zijn gesitueerd op bijzondere plaatsen, welke recht doen aan hun betekenis: de pleinen. In vergelijking met de stadsassen kan ter plaatse van de pleinen nog meer hoogte in de bebouwing komen. De profilering dient aan te sluiten op de aanwezige bebouwingssituatie met een formele architectuur en de aangrenzende functies zoals winkels of horeca met terrassen.

- *Haven*

Functionele aspecten manifesteren zich in het bebouwingsbeeld onder andere in het grote aantal pakhuisgevels in de zones aan weerszijden van de Linge haven. Het Eind met zijn directe relatie met toeristische activiteiten, zoals de passantenhaven en de vaarbewegingen rond de sluis, kent een aparte plaats hierin waar, gezien de aanwezige ruimte, ook horeca een plaats kan krijgen.

- *Wallen en Buiten de Waterpoort*

De oorspronkelijke militair-defensieve functie van de vesting is grotendeels vervangen door die van stedelijk groengebied en wandelpark.

Zonder afbreuk te doen aan de historische waarde ervan is daarmee een bijzondere dimensie aan de stad toegevoegd. Daarnaast hebben de wallen nog steeds een waterkeringsfunctie, aan de zuidzijde zelfs die van hoofdwaterring.

Het openbaar karakter kan als rondgang om de stad versterkt worden door deze rondgang een zekere continuïteit te geven. Rond de entrees dienen daarvoor maatregelen te worden getroffen. Diverse uitzichtspunten naar binnen en naar buiten de stad kunnen daarbij als oriëntatiepunten dienen. Eventuele bebouwing dient vrijliggend te worden vormgegeven.

Bijzondere bestaande gebouwen en bouwwerken in relatie met de stadswallen zijn de molens "De Hoop" (1764) op het Dalembolwerk en "Nooit Volmaakt" (1772) op het Molenbolwerk, het enige nog resterende poortgebouw "de Dalempoort", de Tolkazerne en de beide sluizen op de kruispunten met de Linge haven, de Oude Merwedeluis aan de zuidzijde en de Korenbrugsluis aan de noordzijde. De wallen vervullen ook een functie als uitloophoofgebied voor aanliggende buurten.

- *Buurten*

Rondom het stadshart kan een aantal woongebieden worden gemarkeerd, welke als een min of meer samenhangend geheel kunnen worden opgevat. Daarbij kunnen de volgende woonbuurten worden genoemd:

- de buurt, welke in het verleden werd aangeduid als Nieuwstad, waaraan kan worden toegevoegd het woningcomplex rondom het Wilhelminaplein
- de buurt rond de Watertoren met de aangrenzende Vissersdijk en Keizerstraat en het gebied Volksweerbareid
- de buurt aan weerszijden van de Dalemstraat met het woningcomplex rond Paddemoes.

Als gemeenschappelijke noemer voor deze buurten kan worden vermeld de ligging in de periferie van het centrum. Zij vormen feitelijk de uithoeken van de historische binnenstad. Door deze buurten is niet of nauwelijks sprake van doorgaande wegen of straten. Voor elk van deze gebieden kan een eigen identiteit worden geformuleerd op grond van de aanwezige specifieke kwaliteiten. Voor de buurten heeft de kwaliteit van de woonomgeving de hoogste prioriteit. Met betrekking tot deze buurten kan gestreefd worden naar een duidelijke begrenzing, zodat een goede greep ontstaat op de specifieke kwaliteiten van de gebieden. Gestreefd kan worden naar een zekere middelpuntsvorming met centraal in het gebied een gezamenlijke buurtruimte (plein, straat, etc) met bezoekersparkeerplaatsen en algemene speel- en groenvoorzieningen. De gewenste samenhang zal moeten worden nagestreefd door een samenhangende stedelijke structuur en bebouwingsopzet Ten behoeve van het sfeer-

beeld gelden de volgende begrippen: geborgenheid, rust, overzichtelijkheid en veiligheid.

- *Verspreide functies*

Zakelijke dienstverlening en kantoren kunnen goed passen in grote panden. Met name in het middeleeuwse deel van de stad zijn van oudsher veel individueel gebouwde panden van relatief grote omvang, welke zich goed lenen voor gecombineerde functies.

Grootschalige horeca, hotels en restaurants kunnen verspreid liggen in de stad. Dergelijke functies vragen naast ruimte om een zekere ambiance. Wellicht zijn mogelijkheden aanwezig met betrekking tot monumenten en overige beeldbepalende panden in de binnenstad.

De overheidsvoorzieningen zijn verspreid over de binnenstad. Deze functies kunnen worden gezien als ankerpunten, welke gestalte helpen geven aan de structuur van het centrum als geheel. In dit verband zijn ondermeer te noemen: het complex aan de Kalkhaven als de sluitsteen van de lengte-as Kalkhaven, het nieuwe stadhuis in het zicht liggend vanaf de Kanselpoort, de Stadsschouwburg aan uiteinde van het winkelgebied de Vijfzinnenstraat en het Tolhuis in de lengterichting van de Molenstraat. Met name deze functies zijn te beschouwen als bouwstenen aan de uiterste hoeken van het centrum.

UITGANGSPUNTEN WELSTAND

De vesting en Buiten de Waterpoort zijn aangewezen als beschermd stadsgezicht vanwege de gaaf bewaard gebleven historische structuur en de beeldbepalende bebouwing. De structuur is in eerste instantie maatgevend voor de bebouwingsrichtlijnen. De historische structuur ligt vast in het verkavelingspatroon, de rooilijnen en de bebouwingsstructuur. De stedenbouwkundige structuur in de binnenstad is in beginsel maatgevend voor de hoofdmassa van de gebouwen. Het ontwerp van bebouwing wordt op basis hiervan gewogen in relatie tot de naastgelegen bebouwing. Ook de betekenis van de stadsruimten speelt hierbij een rol. In de stadsruimten waar mensen relatief lang verblijven en waar sprake is van de mogelijkheid op afstand waar te nemen, is extra zorgvuldigheid gewenst met betrekking tot de architectonische samenhang van de bebouwing. Deze collectieve ruimten bepalen voor een belangrijk deel de beleving van de historische stad. Bij nieuwbouw zal overal afstemming moeten plaatsvinden op de historische structuur. Waar deze dermate zwak is dat zij onvoldoende aanknopingspunten biedt voor herstel, wordt in principe uitgegaan van een eigentijdse stedelijke invulling.

Beoordeling verbouwplannen

In geval van verbouwplannen wordt uitgegaan van de volgende principes, waarbij afwijkingen bij uitzondering en na zorgvuldige weging mogelijk zijn.

- verbouw gericht op uitbreiding van een pand houdt het oorspronkelijke casco in ere en vindt bij voorkeur plaats aan de achterzijde van een pand
- het afzonderlijke karakter per pand behouden, ook bij samenvoeging
- kleine ingrepen zoals dakkapellen of kozijnwijzigingen afstemmen op de oorspronkelijke architectuur in detaillering, materiaal- en kleurgebruik (herstel van oorspronkelijke kenmerken heeft de voorkeur)
- uitbreidingen en veranderingen aan gevelbeëindiging en dak blijven ondergeschikt aan de hoofdmassa, waarbij het aanzien vanuit openbaar toegankelijk gebied van belang is
- raamindeling en profielen van kozijnen in gebouwen met traditionele architectuur behouden

Beoordeling nieuwbouwplannen

Bij de beoordeling van nieuwbouwplannen wordt in ieder geval gekeken naar de kapvorm, gevelindeling, bouwkundige detaillering, architectonische elementen, materialen en kleuren. Daarbij wordt uitgegaan van de volgende principes:

- de hoogte van de verdieping en de articulatie van de gevel (de dimensionering van raam- en deuropeningen) dragen bij aan een van belendende panden afwijkende verschijningsvorm
- de gevelbeëindiging levert een passende bijdrage aan het silhouet van de straat en gehele binnenstad
- het peil van de beganegrondlaag is afgestemd op het peil van de belendende panden en wordt beargumenteerd vanuit de functie en betekenis van het gebouw
- gevelwanden van pleinen en straten hebben een bewoond karakter
- materialen en kleuren beargumenteren, waarbij overeenkomsten met belendende panden zwaarder wegen dan de verschillen
- kleuren dragen bij aan de geschakeerde kleurstelling in het stadsbeeld, zonder dat dit leidt tot scherpe contrasten

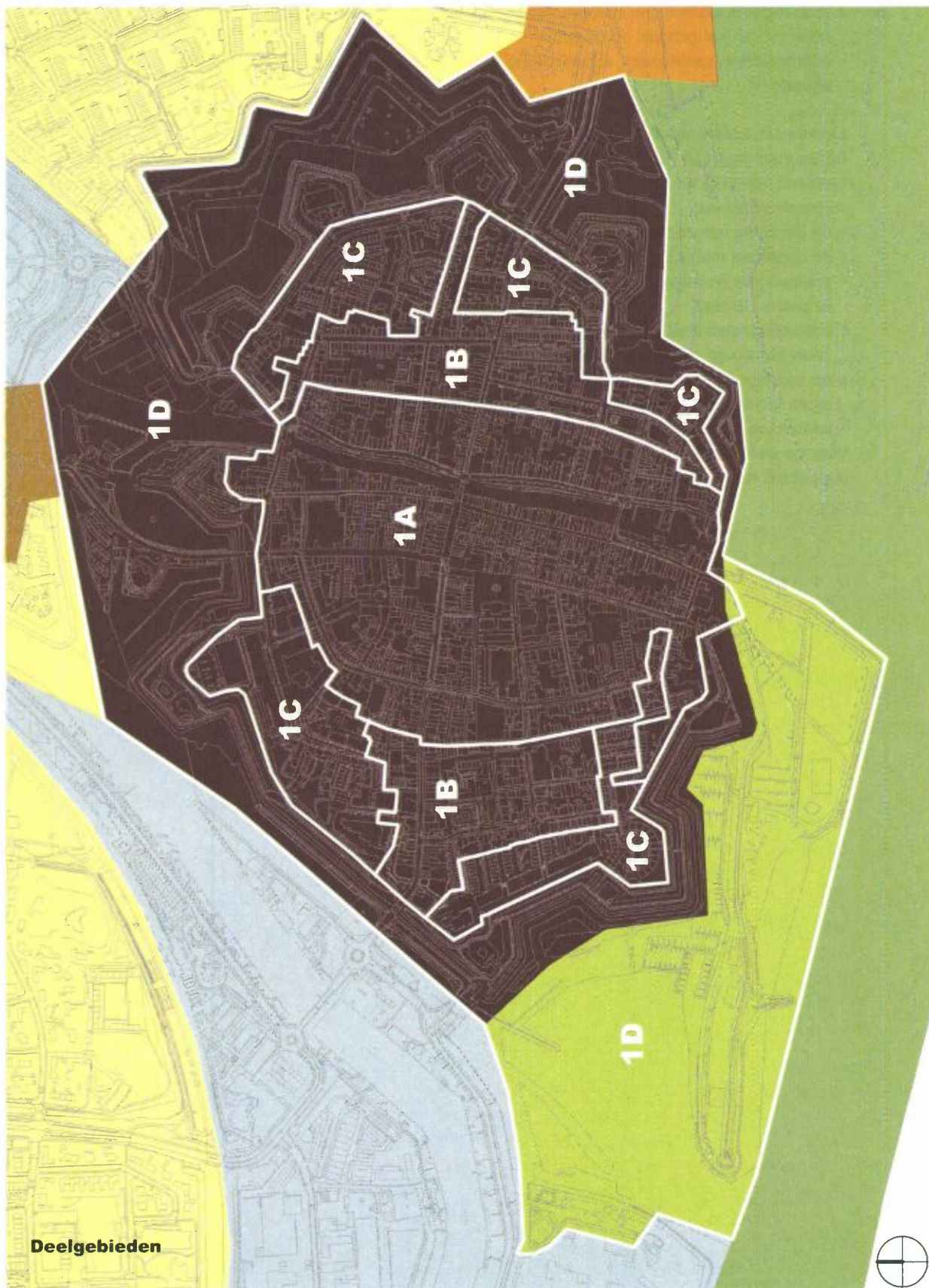
- technische voorzieningen zoals ventilatie, brandtrap en zonwering zijn in het ontwerp van het gebouw opgenomen
- hoofdgebouw, aanbouwen, erfbebouwing en erfafscheidingen zijn onderling afgestemd

Leidraad inrichting openbare ruimte

Bij de inrichting van de openbare ruimte wordt uitgegaan van een samenhangend ruimtelijk en architectonisch beeld van de stad aan de hand van de volgende principes:

- de inrichting van de openbare ruimte is verzorgd en evenwichtig
- de openbare ruimte is zowel voor verblijf als voor verkeer ingericht
- voetgangers en fietsers vormen de belangrijkste gebruikersgroep, auto's zijn te gast in de stad
- bestratingsmateriaal past bij het historische karakter van de binnenstad, zoals gebakken straatklinkers en natuursteen
- de vestingwallen en Buiten de Waterpoort hebben als groen gebied een eigen identiteit, waarvoor een eigen samenhangende materiaalkeuze voor verharding, meubilering en verlichting op zijn plaats is

Voor de uitwerking van deze uitgangspunten wordt verwezen naar bijlage 2 (Openbare ruimte Binnen de Vesting).

GEBIEDSCRITERIA

Toelichting

Een belangrijke pijler van het ruimtelijk kwaliteitsbeleid is het gebiedsgerichte welstandsbeleid. De gebiedsgerichte welstandscriteria worden gebruikt voor plannen, die passen binnen de structuur en architectuur van het gebied.

De gebiedsbeschrijvingen ondersteunen de verschillende welstandsniveaus. Afhankelijk van het gevraagde niveau van welstand zijn de onderscheidende karakteristieken meer of minder uitgebreid beschreven.

Per gebied is naast een beschrijving een aantal toetsingscriteria opgenomen. Deze gebiedsgerichte welstandscriteria moeten worden gezien als de gewenste eigenschappen van het bouwplan. De welstandscriteria zijn onderverdeeld in criteria betreffende de relatie met de omgeving van het bouwwerk, de bouwmassa, de architectonische uitwerking, materiaal en kleur.

Op basis van de gebiedscriteria kan binnen de grenzen van het bestemmingsplan een gewogen oordeel gevormd worden over bouwplannen. In aanvulling op de tekst zijn foto's opgenomen, die een impressie van het gebied geven.

Gebruiksregel

Voor objecten en ensembles met van het gebied afwijkende bouwstijlen kan voor de bespreking verwezen worden naar andere gebieden, die beter aansluiten op de karakteristiek van deze bebouwing.

Het hart van de stad

Beschrijving

Het historisch hart van Gorinchem ligt in de goed herkenbare middeleeuwse stad op de oevers van de Linge. Het gebied bestaat hoofdzakelijk uit stenige straten met een stedelijk karakter, waarlangs bebouwing te vinden is uit diverse periodes in een van oorsprong middeleeuwse verkaveling. Een groot deel van de bebouwing draagt bij aan het historische karakter van de stad, waarbij het niet alleen gaat om aangewezen monumenten maar net zo goed om de vele andere oude panden waaraan de geschiedenis van de stad is af te lezen. Dit deel van de binnenstad heeft veel verschillende functies. Woningen worden afgewisseld met winkels, bedrijven en instellingen als kerken en musea. In een groot deel van de binnenstad en vooral de middeleeuwse kern zijn ook de historische vormgeving en detaillering van de bebouwing en de openbare ruimte van betekenis.

Stedenbouw

In de middeleeuwse binnenstad is het historische karakter in belangrijke mate bewaard gebleven. Dit uit zich door de profilering en inrichting van de openbare ruimte, de verkavelings- en bebouwingsstructuur en voor een deel ook door het historische bebouwingsbeeld. De straten zijn stenig en worden begeleid door straatwanden, die voor het grootste deel bestaan uit aaneengesloten individuele panden en korte rijen woningen. Woningen staan in de regel direct aan de weg, soms is er een stoep. De rooilijn van de bebouwing volgt het verloop van de straat.

Van de meeste straten is de indeling van het dwarsprofiel eenvoudig. De voor naamste waarde is gelegen in de strakke belijning van verschillende gebruik-zones en de daarmee samenhangende ruimtelijke inrichting. Gebakken klinkers vormen het gangbare bestratingsmateriaal, hier en daar afgewisseld met natuurstenen kinderkoppen.

In enkele straten wordt de inrichting van het dwarsprofiel nog gekenmerkt door de aanwezigheid van een min of meer particuliere zone direct langs de bebouwing, met diverse hardstenen stoepen, stoeppalen en smeedijzeren hekwerken. Geringe hoogteverschillen en verscheidenheid in materiaalgebruik en detaillering zijn typerend voor deze zones.

Eenvoudig maar karakteristiek is de bijna uniforme bestratingswijze van de smalle verbindingstegen tussen de Lingehaven en de parallelstraten, bestaande uit smalle klinkerstroken met hier en daar een stoepje langs de gevelwand.

In de geleiding en inrichting van grootschaliger openbare ruimten zoals de Kalkhaven zijn boombeplantingen van bijzonder belang.

Kenmerkend voor de oude stad zijn de gesloten bouwblokken. Hoekpanden zijn uitgevoerd met een hoofdgevel en zijgevels al naar gelang de hiërarchie van de stedelijke ruimten. De smalste stegen zijn veelal niet of slechts aan één zijde zelfstandig verkaveld. Waar bebouwing plaatselijk ontbreekt, zoals in sommige steegjes, vormen tuinmuren de scheiding tussen particuliere erven en de openbare ruimte. Erven en tuinen liggen binnen de bouwblokken en zijn vanuit de openbare ruimte in de regel nauwelijks zichtbaar.

De oude stad heeft een fijnmazige verkaveling met smalle, diepe percelen. De percelen hebben een basisbreedte van vier tot zes meter, die door samenvoeging en splitsing weer tot andere maatvoering heeft geleid. De diepte varieert afhankelijk van de onderlinge afstand tussen straten en stegen.

Deelgebied 1a

Het hart van de stad

De meeste panden hebben een vergelijkbare hoogte. Ze bestaan in de regel uit twee of drie verdiepingen, waarbij de derde verdieping vaak een wat lagere zolderverdieping is. De wisselingen in bouwhoogte zijn terug te voeren op verschil in verdiepingshoogtes.

De goothoogte varieert van acht à tien meter in de hoofdstraten tot vijf à acht meter in zijstraten en stegen. Sommige pakhuizen hebben meer dan drie verdiepingen, maar hebben door met een lagere verdiepingshoogte een vergelijkbare maat. Bebouwing in één laag komt relatief weinig voor.

De kappen zijn in het algemeen steil (45 à 60 graden). De standaard is een schilddak met de nok dwars op de straat. In enkele straten en in de smalle stegen overheersen kappen evenwijdig aan de straat.

Bijzondere in de structuur van de stad zijn onder meer de Markt met het voormalig stadhuis en de Grote kerk als vrijstaande gebouwen met een afwijkende schaal, de Linge met hoge kades beplant met bomen en de Kalkhaven als groene openbare ruimte.

Recente uitsonderingen op de structuur zijn complexen zoals te vinden rond de Vijfzinnenstraat en Botersteeg. In dit gebied is met de passage, een woonwinkelcomplex en de schouwburg een afwijkende bebouwingsstructuur gerealiseerd. Ook het wooncomplex met winkels tussen de Arkelstraat en Kortendijk, het appartementengebouw op de hoek van de Walstraat en de wooncomplexen aan de Krabsteeg kunnen in dit verband worden genoemd.

Architectuur

Het bebouwingsbeeld is gevarieerd maar wordt vrij sterk overheerst door lijstgevels van overwegend 19e eeuwse karakter, waarachter vaak oudere bebouwing schuilgaat. Enkele oudere trap-, klok- en topgevels verlevendigen dit beeld. Door de grote variaties in maat, proportie, indeling en detaillering van de afzonderlijke gevels zijn de straatwanden afwisselend en boeiend.

Zowel de smalle als de bredere gevels zijn geleed in traveeën met verticaal geplaatste openingen, soms geaccentueerd door pilasters of risalieten. Het aantal traveeën bedraagt in het algemeen twee à drie of een verdubbeling daarvan bij samengevoegde percelen. Typerend voor het gevelbeeld in Gorinchem is verder ook een zekere horizontale geleding door middel van cordonlijsten tussen de verdiepingen.

De gevels zijn opgetrokken in baksteen, afwisselend in schoon metselwerk of gepleisterd en gesaust. De daken zijn gedekt met gebakken holle pannen, afwisselend in rood en blauw. Bijzondere gebouwen hebben vaak een afwisselende dakbedekking, zoals leien, lood of zink. Daklijsten, kozijnen, deuren en ramen zijn in hout uitgevoerd en geschilderd. Oorspronkelijke gevels hebben veel accenten, terwijl de detaillering van nieuwere panden vaak wat soberder maar ook verzorgd is.

De historisch meest gave winkelpuien zijn te vinden in straten, waar de winkel-functie secundair en marginaal is en de behoefte tot wijziging of aanpassing navenant gering. Opvallend is het relatief grote aantal 17e eeuwse gevelstenen in veel jongere gevels.

Deelgebied 1a

Het hart van de stad

Uitgangspunten

Het hart van de binnenstad heeft een bijzonder welstandsniveau. Het gebied heeft een rijke geschiedenis en maakt deel uit van het door het Rijk aangewezen beschermd stadsgezicht. De waarde van dit deel van de binnenstad is in ieder geval gelegen in het stedelijk weefsel met het overwegend kleinschalige en afwisselende beeld van de straatwanden. Veel objecten zijn cultuurhistorisch waardevol. Het overgrote deel van de bebouwing is beeldbepalend en de rest vrijwel geheel beeldondersteunend.

Het beleid is gericht op het behoud en eventueel herstel van het historisch beeld dat in ieder geval bestaat uit de oorspronkelijk structuurelementen en de cultuurhistorische bebouwing. De wens is dat de kwaliteit van de bebouwing ondersteunend is aan de ambitie om de binnenstad te behouden als aantrekkelijk stadscentrum.

Het uitgangspunt is dat bouwplannen een positieve bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit van het historisch straatbeeld met gesloten bouwblokken. In verband hiermee wordt verwacht dat er in ieder geval aandacht geschonken wordt aan de hoofdorientatie van de bebouwing en de mate van afwisseling en individualiteit in de massa in combinatie met een zorgvuldige en gevarieerde vormgeving en traditioneel gebruik van materialen en kleuren. Zonder wijzigingen en nieuwbouw onmogelijk te maken, heeft aansluiten op historisch wenselijke eigenschappen prioriteit.

Criteria

Bij de bespreking van bouwplannen wordt in samenhang met beschrijving en uitgangspunten getoetst aan de hand van de volgende criteria:

Ligging

- het stedelijke karakter van het gebied met gesloten bouwblokken en aaneengesloten straatwanden behouden
- hoofdgebouwen zijn georiënteerd op en hebben in beginsel de entree aan de belangrijkste openbare ruimte
- rooilijnen van de hoofdmassa's volgen de weg en verspringen enigszins ten opzichte van elkaar, bij rijen is de rooilijn in samenhang
- historische perceelsbreedten en samenhangende straatwanden behouden en waar nodig herstellen, begane grond van panden niet samenvoegen
- gevels zijn deel van straatwanden, waaraan de perceelsbreedte is af te lezen
- hoofdmassa's staan direct aan de weg of zijn voorzien van een stoep
- bijgebouwen staan in beginsel uit het zicht en achter de voorgevelrooilijn

Massa

- de bouwmassa is evenwichtig, in harmonie met het kleinstedelijke karakter van het gebied en afgestemd op de oorspronkelijke bebouwingskenmerken (hoofdvorm, breedte en nokrichting)
- gebouwen zijn in beginsel individueel en afwisselend met een eenvoudige tot gedifferentieerde opbouw en een eenvoudige rechthoekige plattegrond, waarbij bestaande uitzonderingen zoals bijzondere gebouwen en complexen als uitzondering moeten worden beschouwd
- de individuele woning binnen een rij of complex is deel van het geheel
- gebouwen bestaan in beginsel uit twee of drie lagen met een steile kap
- de nok staat in beginsel loodrecht op de voorgevel of is evenwijdig aan de weg
- de entree ligt in beginsel aan de belangrijkste openbare ruimte

Deelgebied 1a

Het hart van de stad

- uitbreidingen zoals aanbouwen en dakkapellen vormgeven als toegevoegd ondergeschikt element of opnemen in de hoofdmassa
- gebouwen met bijzondere functies kunnen afhankelijk van hun positie in het gebied eventueel afwijken van gebruikelijke massa, opbouw of vorm

Architectonische uitwerking

- architectonische uitwerking en detaillering zijn zorgvuldig en evenwichtig
- de architectuur volgt het traditionele beeld van de kleinstedelijke bebouwing
- achtergevels grenzend aan of zichtbaar vanuit de openbare ruimte zorgvuldig vormgeven, zoals bijvoorbeeld de gevels van de panden langs de Langedijk gericht op de Linge
- gevelcomposities zijn samenhangend en afgestemd op belendingen, waarbij de begane grond in beginsel een grotere hoogte heeft dan de verdiepingen
- de begane grondlaag van het gebouw afstemmen op de geleding, ritmiek en stijl van de hele gevel
- elementen in de gevel zoals deuren en ramen in een logische verhouding tot elkaar en de gevel als geheel plaatsen
- geen gesloten gevels grenzend aan de openbare ruimte
- gevelopeningen zijn staand of verticaal onderverdeeld
- kozijnen, dakgoten, daklijsten, windveren en dergelijke zorgvuldig detailleren
- wijzigingen en toevoegingen in stijl en afwerking afstemmen op hoofdvolume

Materiaal en kleur

- materialen en kleuren zijn ingetogen, verouderen mooi, harmoniëren met belendingen en passen in het traditionele straatbeeld
- gevels in hoofdzaak uitvoeren in baksteen, eventueel aangevuld met andere traditionele materialen danwel in een lichte tint gepleisterd of gekeimd
- etalages hebben een gesloten plint
- hellende daken dekken met matte, keramische pannen
- kozijnen, lijsten en dergelijke in beginsel uitvoeren in hout
- kleuren harmoniëren met de omgeving en zijn in beginsel traditioneel of afgestemd op de architectuur van het pand

Deelgebied 1a

Het hart van de stad

- uitbreidingen zoals aanbouwen en dakkapellen vormgeven als toegevoegd ondergeschikt element of opnemen in de hoofdmassa
- gebouwen met bijzondere functies kunnen afhankelijk van hun positie in het gebied eventueel afwijken van gebruikelijke massa, opbouw of vorm

Architectonische uitwerking

- architectonische uitwerking en detaillering zijn zorgvuldig en evenwichtig
- de architectuur volgt het traditionele beeld van de kleinstedelijke bebouwing
- achtergevels grenzend aan of zichtbaar vanuit de openbare ruimte zorgvuldig vormgeven, zoals bijvoorbeeld de gevels van de panden langs de Langedijk gericht op de Linge
- gevelcomposities zijn samenhangend en afgestemd op belendingen, waarbij de begane grond in beginsel een grotere hoogte heeft dan de verdiepingen
- de begane grondlaag van het gebouw afstemmen op de geleding, ritmiek en stijl van de hele gevel
- elementen in de gevel zoals deuren en ramen in een logische verhouding tot elkaar en de gevel als geheel plaatsen
- geen gesloten gevels grenzend aan de openbare ruimte
- gevelopeningen zijn staand of verticaal onderverdeeld
- kozijnen, dakgoten, daklijsten, windveren en dergelijke zorgvuldig detailleren
- wijzigingen en toevoegingen in stijl en afwerking afstemmen op hoofdvolume

Materiaal en kleur

- materialen en kleuren zijn ingetogen, verouderen mooi, harmoniëren met belendingen en passen in het traditionele straatbeeld
- gevels in hoofdzaak uitvoeren in baksteen, eventueel aangevuld met andere traditionele materialen danwel in een lichte tint gepleisterd of gekeimd
- etalages hebben een gesloten plint
- hellende daken dekken met matte, keramische pannen
- kozijnen, lijsten en dergelijke in beginsel uitvoeren in hout
- kleuren harmoniëren met de omgeving en zijn in beginsel traditioneel of afgestemd op de architectuur van het pand

Deelgebied 1a

Met de aanleg van de vestingwallen kwam er ruimte in de stad, die deels in gebruik kwam als militair terrein en deels langzaam werd bebouwd. Met de bloei van de stad en de toename van het aantal inwoners in de tweede helft van de 19e eeuw en eerste helft van de 20e eeuw nam de hoeveelheid bebouwing toe. De stad heeft zich in deze periode in het algemeen ontwikkeld binnen de historische schaal en hoofdverkaveling. Het historische patroon van straten en waterlopen is nog in belangrijke mate herkenbaar. Het bebouwingsbeeld is minder gevarieerd dan in de middeleeuwse kern, doordat er niet alleen individuele panden werden gebouwd maar ook de eerste ensembles en complexen verschenen.

Stedenbouw

Ook voor de behouden stad zijn gesloten bouwblokken met aaneengesloten straatwanden kenmerkend. Erven en tuinen liggen in beginsel binnen de bouwblokken, maar de zichtbaarheid van particuliere tuinaanleg neemt toe bij gelijktijdige afname van het binnenstedelijk karakter.

Hier hebben de meeste straten een eenvoudig profiel, maar veelal wel met een wat ruimere maat dan in de oudste delen van de binnenstad. De voornaamste waarde is gelegen in de strakke belijning van verschillende gebruikzones en de daarmee samenhangende ruimtelijke inrichting, zoals een rijloper met aan beide zijden een trottoir. Gebakken klinkers vormen het gangbare bestratingsmateriaal.

Langs de doorgaande routes zoals de Gasthuisstraat en Westwagenstraat en oudere straten zoals de Nieuwstad staan vooral oude individuele panden. Daarbij is gebruik gemaakt van traditionele straten en pleinen, die deels zijn ontstaan door grachten en sloten te dempen.

Vanaf eind negentiende eeuw verschijnt steeds seriematige woningbouw, waarvan het complex arbeiderswoningen aan het Leeuwenhofje een goed voorbeeld is. Ook het ensemble herenhuisen aan de Westwagenstraat op de hoek van het Melkpad is een voorbeeld van vroege seriematige bebouwing in de binnenstad. De stedenbouwkundige opzet neigt in deze periode naar regelmatig voorgevelrooijlijnen. De percelen staan haaks op de straat en hebben meer dan voorheen een gelijke breedte. Met de komst van de eerste, bescheiden appartementengebouwen in de twintigste eeuw veranderd de koppeling met de woningbreedte. De variatie is afhankelijk van het toegepaste woningtype. De omvang van de complexen is gevarieerd. Oudere complexen zijn veelal kleiner dan nieuwere. Er is vanaf de eeuwwisseling steeds meer sprake van stedenbouwkundige ontwerpen, waarin zichtlocaties in het stedenbouwkundig plan worden benadrukt en hoekpanden een tweede voorgevel hebben.

Ook in dit deel van de stad bestaan de panden in de regel uit twee of drie verdiepingen, waarbij naast grondgebonden winkels en woningen ook gestapelde bouw voorkomt. De wisselingen in bouwhoogte zijn terug te voeren op verschillende in verdiepingshoogtes, maar zijn steeds vaker over meerdere panden gelijk. De goothoogte varieert van zeven à tien meter in de hoofdstraten tot vier à acht meter in zijstraten en stegen. Bebouwing in één laag komt relatief weinig voor. Er komen verschillende dakvormen voor, zoals zadeldaken met de nok parallel aan de straat maar ook steeds meer platte daken of platte daken voorzien van een schild rondom.

Architectuur

De behouden stad

Het gevelbeeld is traditioneel. De oudere bebouwing lijkt veel op die van de middeleeuwse stad en heeft eveneens een ambachtelijke signatuur. Langs de hoofdstraten staan grotendeels 19e eeuwse lijstgevels, die in hoogte en stijl variëren. Aan de veelal meer seriematige bebouwing is de bouwperiode meestal af te lezen aan de architectuur en materiaalkeuze. Door de variaties in maat, proportie, indeling en detaillering van de gevels zijn de straatwanden boeiend.

De gevels zijn opgetrokken in baksteen, afwisselend in schoon metselwerk en soms gepleisterd of gesaust. De daken zijn gedekt met gebakken dakpannen, vaak rood en soms blauw. Bijzondere gebouwen hebben vaak een afwisselende dakbedekking, zoals leien, lood of zink. Daklijsten, boeiborden, kozijnen, deuren en ramen zijn in hout uitgevoerd en geschilderd. Oudere gevels hebben veel accenten, terwijl de detaillering van nieuwere panden vaak wat soberder maar ook verzorgd is.

Deelgebied 1b

Uitgangspunten

De behouden stad heeft een bijzonder welstandsniveau. Het gebied heeft een rijke geschiedenis en maakt deel uit van het door het Rijk aangewezen beschermd stadsgezicht. De waarde van dit deel van de binnenstad is in ieder geval gelegen in het stedelijk weefsel met gemengde kleinschalige bebouwing. Veel objecten zijn cultuurhistorisch waardevol. Het overgrote deel van de bebouwing is beeldbepalend of beeldondersteunend.

Het beleid is gericht op het behoud en eventueel herstel van het historisch beeld dat in ieder geval bestaat uit de oorspronkelijk structuurelementen en de cultuurhistorische bebouwing. De wens is dat de kwaliteit van de bebouwing ondersteunend is aan de ambitie om de binnenstad te behouden als aantrekkelijk stadscentrum.

Het uitgangspunt is dat bouwplannen een positieve bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit van het historisch straatbeeld. In verband hiermee wordt verwacht dat er in ieder geval aandacht geschonken wordt aan de hoofdorientatie van de bebouwing en de afstemming op de belendingen in combinatie met een zorgvuldige en gevarieerde vormgeving en traditioneel gebruik van materialen en kleuren. Zonder wijzigingen en nieuwbouw onmogelijk te maken, heeft het aansluiten op historisch wenselijke eigenschappen prioriteit.

Criteria

Bij de bespreking van bouwplannen wordt in samenhang met beschrijving en uitgangspunten getoetst aan de hand van de volgende criteria:

Ligging

- het stedelijke karakter van het gebied met aaneengesloten straatwanden behouden
- hoofdgebouwen zijn georiënteerd op en hebben in beginsel de entree aan de belangrijkste openbare ruimte
- rooilijnen van de hoofdmassa's volgen de weg, bij rijen en complexen is de rooilijn in samenhang
- historische perceelsbreedten en samenhangende straatwanden behouden en waar nodig herstellen, begane grond van panden niet samenvoegen
- hoofdmassa's staan direct aan de weg of zijn voorzien van een stoep
- bijgebouwen staan in beginsel uit het zicht en achter de voorgevelrooilijn

Massa

- de bouwmassa is evenwichtig en in harmonie met het kleinstedelijke karakter, waarin individuele woningen, rijen en complexen elkaar afwisselen
- bouwmassa afstemmen op de context (hoofdvorm, breedte en nokrichting)
- de individuele woning binnen een rij of complex is deel van het geheel
- gebouwen bestaan in beginsel uit twee of drie lagen met een kap of plat dak
- de nok staat in beginsel loodrecht op de voorgevel of is evenwijdig aan de weg
- uitbreidingen zoals aanbouwen en dakkapellen vormgeven als toegevoegd ondergeschikt element of opnemen in de hoofdmassa
- gebouwen met bijzondere functies kunnen afhankelijk van hun positie in het gebied eventueel afwijken van gebruikelijke massa, opbouw of vorm

Architectonische uitwerking

- architectonische uitwerking en detaillering zijn zorgvuldig en evenwichtig
- de architectuur volgt het traditionele beeld van de kleinstedelijke bebouwing

De behouden stad

- achtergevels grenzend aan of zichtbaar vanuit de openbare ruimte zorgvuldig vormgeven
- gevelcomposities zijn samenhangend en afgestemd op belendingen, waarbij de begane grond in beginsel een grotere hoogte heeft dan de verdiepingen
- geen gesloten gevels grenzend aan de openbare ruimte
- de begane grondlaag van het gebouw afstemmen op de geleding, ritmiek en stijl van de hele gevel
- elementen in de gevel zoals deuren en ramen in een logische verhouding tot elkaar en de gevel als geheel plaatsen
- gevelopeningen zijn in beginsel staand of verticaal onderverdeeld
- kozijnen, dakgoten, daklijsten, windveren en dergelijke zorgvuldig detailleren
- wijzigingen en toevoegingen in stijl en afwerking afstemmen op hoofdvolume

Materiaal en kleur

- materialen en kleuren zijn ingetogen, verouderen mooi, harmoniëren met belendingen en passen in het traditionele straatbeeld
- gevels in hoofdzaak uitvoeren in baksteen, eventueel aangevuld met andere traditionele materialen danwel in een lichte tint gepleisterd of gekeimd
- etalages hebben een gesloten plint
- hellende daken dekken met matte, keramische pannen
- kozijnen, lijsten en dergelijke in beginsel uitvoeren in hout
- kleuren zijn traditioneel of afgestemd op de architectuur van het pand

Deelgebied 1b

Aan de randen van de binnenstad liggen gebieden, die pas na het midden van de 20e eeuw zijn bebouwd of lang een andere bestemming hadden en sindsdien zijn herontwikkeld. Hierop is hoofdzakelijk woningbouw gerealiseerd, die in schaal en typologie vaak afwijkt van de bebouwing in de historische delen van de stad. Het gaat daarbij grotendeels om seriematige complexen met een afwijkende opzet, zoals bij de appartementen aan het Heerenlaantje en de woningen aan de Volksweerbaarheid. In de ontwikkelingen van de laatste jaren is meer aansluiting gezocht bij de oude stad, waarvan een deel van de gebouwen aan de Altenawal en Zwaanswal voorbeelden zijn.

Stedenbouw

De stedenbouwkundige opzet van de vernieuwde stad wijkt veelal af van de traditionele gesloten bouwblokken met individuele panden en ontsluiting direct vanaf de straat. Open verkavelingen zetten de toon. Het is niet langer de structuur van de stad, waaraan de bebouwing wordt aangepast, maar de bebouwing is maatgevend voor een nieuw patroon. Het zijn buurten met sterk seriematige bebouwing, die het rooilijnverloop van de oude stad loslaten. Blokken verspringen ten opzichte van elkaar al naar gelang de ruimtebehoefte. Op hoeklocaties is vaak sprake van vrij zicht op de achtertuinen.

Met ontwikkelingen als Paddemoes en Rond de Watertoren verschijnen aan de oostkant van de vesting woningbouwcomplexen met aaneengeschaalde appartementenblokken rond collectieve groenvoorzieningen en ste-nige parkeerhoven. De appartementenblokken aan het Heerenlaantje en Bagijnenwalstraat hebben een vergelijkbare opzet.

Van een ander type is de nieuwbouw op het Kazerneplein, dat in zijn opzet het stratenpatroon van de stad volgt maar tegelijkertijd in maat en schaal afwijkt van de context. De in zichzelf gekeerde bebouwing rond het Wilhelminaplein opzet, die eveneens reageert op de stedenbouwkundige context maar ook in maat en schaal een eigen eenheid vormt. Volksweerbaarheid volgt in een later stadium en is als breed woonerf met meer grondgebonden woningen in een meer formele uitvoering van een ander type, dat weliswaar reageert op het verloop van de vestingwal maar verder ook een nogal in zichzelf gekeerde opzet heeft.

De woningbouw aan De Tuinen en de Warmoesstraat en het complex aan de Zwaanswal met de daarbij behorende ontwikkeling aan de Verlengde Torenstraat en Cavaleriepad is te zien, dat recent een andere weg is ingeslagen. Met name bij de laatste is met verscheidenheid in de massaopbouw en aansluiting op bestaande laagbouw meer aansluiting gezocht bij de structuur van de oude stad.

In de vernieuwde stad is op een aantal plekken zoals aan de (Verlengde) Pompstraat een aantal oudere panden te vinden.

Het aantal lagen kan variëren van twee tot vijf lagen of meer met veelal platte daken of zoals bij het Wilhelminaplein een serie ronde daken. De verdiepingshoogte van de woningen is beperkt tot drie meter, waarbij de begane grond eenzelfde hoogte heeft als de verdiepingen. Op veel plekken hebben de woningen kleine voortuinen of een andere buitenruimte op maaiveldniveau.

De vernieuwde stad

Architectuur

In het gevelbeeld heeft bij deze complexen vaak de horizontale lijnvoering de overhand. Opvallend in het lijnenspel zijn de relatief grote en herhaalde glasoppervlakten. Goten springen slechts weinig vooruit uit het gevelvlak. Kapafdekkingen zijn niet of nauwelijks toegepast.

De oudere bebouwing kent een grote plasticiteit met balkons, entreepartijen en in het oog springende stijlpunten, die de seriematigheid benadrukken. Veelal is uitgegaan van geprefabriceerde betonbouw met een dragende hoofdconstructie en invullingen van metselwerk en stapelkozijnen. Balkons kennen vaak hekwerken met een opvallende toepassing van kleurstelling. Heldere kleuren met geglaazuurde baksteen ondersteunen een open karakter.

Nieuwe ontsluitingsprincipes zoals bijvoorbeeld galerijwoningen zijn toegevoegd. Vanwege de invoering van centrale verwarming komen weinig schoorstenen voor. Uit kostenoverwegingen wordt gestreefd naar repetitie van grote aantallen gelijke woningen en naar standaardisering van bouwelementen.

Met de nieuwste ontwikkelingen is een nieuwe weg ingeslagen. Bij De Tuinen is gekozen in de architectuur een pandsgewijze opbouw te suggereren. Aan de Zwaanswal valt het architectonisch onderscheid samen met verschillen in de massaopbouw, waarmee er ondanks de flinke afmetingen van de gebouwen een fijnere maat en schaal is ontstaan. Hier is ook meer sprake van een detaillering, die vergelijkbaar is aan die van de traditionele bebouwing zonder daar een directe kopie van te zijn.

Deelgebied 1c

Uitgangspunten

De vernieuwde stad heeft een bijzonder welstandsniveau. Het gebied maakt deel uit van het door het Rijk aangewezen beschermd stadsgezicht. De waarde van dit deel van de binnenstad is in ieder geval gelegen in het stedelijk weefsel met gemengde kleinschalige bebouwing. Een beperkt deel van de bebouwing is cultuurhistorisch waardevol, beeldbepalend of beeldondersteunend.

Het beleid is gericht op het ondersteunen van het stadsbeeld en waar mogelijk goed aansluiten op de oorspronkelijk structuurelementen en de cultuurhistorische bebouwing. De wens is dat de kwaliteit van de bebouwing ondersteunend is aan de ambitie om de binnenstad te behouden als aantrekkelijk stadscentrum.

Het uitgangspunt is dat bouwplannen zijn afgestemd op hun directe context of, bij ingrijpende wijzigingen, een positieve bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit van het historisch stadsbeeld. In verband hiermee wordt verwacht dat er in ieder geval aandacht geschonken wordt aan de hoofdoriëntatie van de bebouwing en de afstemming op de belendingen in combinatie met een zorgvuldige en gevarieerde vormgeving alsmede een daarbij passend gebruik van materialen en kleuren.

De vernieuwde stad

Criteria

Bij de bespreking van bouwplannen wordt in samenhang met beschrijving en uitgangspunten getoetst aan de hand van de volgende criteria:

Ligging

- het stedelijke karakter van het gebied behouden
- hoofdgebouwen zijn georiënteerd op de belangrijkste openbare ruimte
- rooilijnen van de hoofdmassa's volgen de weg, bij rijen en complexen is de rooilijn in samenhang
- bijgebouwen staan in beginsel uit het zicht en achter de voorgevelrooilijn

Massa

- de bouwmassa is evenwichtig en in harmonie met het kleinstedelijke karakter
- bouwmassa afstemmen op de context (hoofdvorm, breedte en nokrichting)
- de individuele woning binnen een rij of complex is deel van het geheel
- bouwmassa afstemmen op de maat en schaal van belendingen
- uitbreidingen zoals aanbouwen en dakkapellen vormgeven als toegevoegd ondergeschikt element of opnemen in de hoofdmassa

Architectonische uitwerking

- architectonische uitwerking is evenwichtig met oog voor detail
- de architectuur volgt het traditionele beeld van de kleinstedelijke bebouwing
- achtergevels grenzend aan of zichtbaar vanuit de openbare ruimte zorgvuldig vormgeven
- gevelcomposities zijn samenhangend en afgestemd op belendingen
- geen gesloten gevels grenzend aan de openbare ruimte
- elementen in de gevel zoals deuren en ramen in een logische verhouding tot elkaar en de gevel als geheel plaatsen
- kozijnen, dakgoten, daklijsten, windveren en dergelijke zorgvuldig detailleren
- wijzigingen en toevoegingen in stijl en afwerking afstemmen op hoofdvolume

Materiaal en kleur

- materialen en kleuren zijn ingetogen, verouderen mooi, harmoniëren met belendingen en passen in het traditionele stadsbeeld
- gevels in hoofdzaak uitvoeren in baksteen, eventueel aangevuld met andere traditionele materialen danwel in een lichte tint gepleisterd of gekeimd
- hellende daken dekken met matte, keramische pannen
- kozijnen, lijsten en dergelijke in beginsel uitvoeren in hout
- kleuren zijn traditioneel of afgestemd op de architectuur van het pand/complex

Deelgebied 1c

Beschrijving

De vesting Gorinchem ligt op een strategische plek waar de Linge uitmondt in de Merwede. De vesting stamt uit de 17e eeuw, toen de middeleeuwse muren werden geslecht om plaats te maken voor een vestingwal met elf bastions. Deze omwalling is nog vrijwel volledig intact. Van de vier voormalige stadspoorten resteert alleen de Dalempoort aan de zuidoostzijde. De Arkelpoort aan de noordzijde, de Kanselpoort aan de westzijde, de Waterpoort aan de zuidzijde zijn verdwenen. Het gebied Buiten de Waterpoort is van oudsher direct met de vesting verbonden.

Een Hollandse vesting

De stad Gorinchem vormde samen met Woudrichem en Loevestein een belangrijk punt in de verdediging van Holland. De vesting is in de periode tussen 1584 en 1609 aangelegd naar Oudnederlands model, overeenkomstig het ontwerp van Jacob Kemp en Adriaan Anthonisz.

Eind 17e eeuw werd Gorinchem opgenomen in de Oude Hollandse Waterlinie. Deze werd aan het begin van de 19e eeuw vervangen door de Nieuwe Hollandse Waterlinie, waarvan Gorinchem als garnizoensstad eveneens onderdeel uitmaakte. Er bevonden zich in de stad kazernes, artillerieloodsen en veel andere gebouwen met een militaire bestemming. Omstreeks 1930 werd in het bastion aan de Zuider Lingedijk een kazemat van gewapend beton gebouwd.

Omdat Gorinchem tot in de tweede helft van de 20e eeuw haar vestingfunctie heeft behouden, verkeert de vesting grotendeels in haar oorspronkelijke staat. Sinds de opheffing van de militairdefensieve functie fungeren de wallen en Buiten de Waterpoort als stedelijk groengebied en wandelpark. Zonder afbreuk te doen aan de historische waarde ervan is daarmee een bijzondere dimensie aan de stad toegevoegd. Verder hebben de wallen nog steeds een waterkeringsfunctie, aan de zuidzijde langs de Merwede zelfs die van hoofdwaterkering.

Stedebouwkundige structuur

De uit een vrijwel regelmatige elfhoek bestaande gebastioneerde vesting sluit met de hoofdwal aan op de rivierdijken. De vestingwallen geven een zeer duidelijke begrenzing aan de binnenstad. Met een hoogte van omstreeks zeven meter boven het maaiveld aan de binnenzijde bieden de wallen uitzicht over de stad en naar buiten. Opvallend is dat de vestingwallen, die door hun hoogte en beplantingswijze op zichzelf een tamelijk overheersend ruimtelijk gegeven vormen, van weinig invloed zijn geweest op het stratenplan en de ruimtelijke opbouw van de binnenstad, met uitzondering van de kruisingen met de Lingehaven.

De entrees van de stad liggen op één na op hun oorspronkelijke plaats. De entree via de Dalemsedijk over het ravelijn voor de courtine tussen de bastions VIII en IX is vrij recent aangelegd. Hierdoor is de oost-west as door de binnenstadweer hersteld. Alleen de zogenaamde Vijfde Uitgang met een coupure in de linker face van bastion XI is niet oorspronkelijk. Omdat de doorgang aansluit op het verlengde van de Havendijk, voegt deze zich goed in de stadsstructuur. De overige wijzigingen op de oorspronkelijke situatie betreffen de drie ravelijnen met de gedeeltelijke enveloppe voor het oostelijk front en de aanpassing van de flanken van bastions III, IV, V en VI naar het Nieuw-Nederlands stelsel.

Vestingwallen en Buiten de Waterpoort

Afwijkend in de structuur van het gebied is het bedrijventerrein aan de Spijksedijk buiten de wallen bij de Vijfde Uitgang. Rond enkele militaire loodsen is aan de rand van de vesting in het verleden een bedrijventerrein ontstaan, dat met een rij loodsen en hallen aan de voet van de dijk een uitzondering vormt in de groene rand om de binnenstad. De bebouwing is ondertussen voor het grootste deel verouderd.

Terwijl de vestingwerken er voor een groot deel vrijwel gelijk bij liggen als in de zeventiende eeuw, is het gebied Buiten de Waterpoort veranderd. Het voormalig schootsveld aan de zuidzijde van de stad heeft een parkachtig karakter gekregen. Hier is de kade op de plek waar voorheen de pont aanmeerde tegenwoordig in gebruik bij passagiersschepen en werd ruimte gevonden voor een watersportvereniging. Er zijn hier enkele gebouwen geplaatst, die vrij in het groen staan met het paviljoen aan de rand van het water direct buiten de poort als meest in het oog springend object.

Architectuur

Het deel van de saillant van bastion VI tot het saillant van bastion I linksomgaand is uitgevoerd met bekledingsmuren. De bastions zijn gedeeltelijk als voile, gedeeltelijk als holle bastions uitgevoerd.

Met name het oostelijk front, tussen de Dalempoort en de Vijfde Uitgang, heeft zijn oorspronkelijke vorm en afmetingen goeddeels behouden. Hetzelfde geldt voor de ravelijngrachten. De belangrijkste aanpassingen ten opzichte van de oorspronkelijke opzet betreffen:

- de beer met monniken voor de saillant van bastion I
- een poterne in de courtine van de bastions IX en X
- een kruitmazijn op Bastion IX en XI
- de vervanging van de Kanselpoort en de Laag Arkelpoort door coupures
- een caponniere nabij het saillant van bastion IV
- de vervanging van de Waterpoort door een coupure
- het bouwen van een gewapend betonnen kazemat op bastion XI in 1930

Bijzondere bestaande gebouwen en bouwwerken in relatie met de stadswallen zijn:

- molen "De Hoop" (1764) op het Dalembolwerk
- molen "Nooit Volmaakt" (1772) op het Molenbolwerk
- "de Dalempoort"
- de Tolkazerne
- de sluizen aan de zuidzijde bij de Lingehaven
- de Korenbrugsluis

Deelgebied 1d

Uitgangspunten

De stadswallen met bastions, grachten en ravelijnen aan de oostzijde zijn aangewezen als Rijksmonument en vallen net als het gebied Buiten de Waterpoort binnen het beschermd stadsgezicht Gorinchem. Het gave karakter van de riviervesting met haven en verdedigbare sluiswerken vormt een goed bewaard voorbeeld van een zeventiende eeuwse complex van vestingwerken. Het geheel is van algemeen belang op grond van architectuurhistorische, krijgsgeschiedkundige en oudheidkundige waarde.

De wallen zijn zeer belangrijk voor de stadsstructuur. De verschijningsvorm en betekenis van de wallen zijn zo sterk dat deze vrij ongevoelig zijn voor ontwikkelingen grenzend aan de binnenzijde. De stadswallen en het opgaande groen vormen een sterke begrenzing met een geheel eigen sfeer en karakter. Ten aanzien van sporen uit eerdere ontwikkelingsstadia van de vesting moet zorgvuldigheid worden betracht.

De wallen vervullen ook een functie als uitloopgebied voor aanliggende buurten. Het huidige profiel van de wallen is historisch waardevol en de open zone eromheen is sterk bepalend voor het stadsgezicht. De landschappelijke inrichting van de wallen en van de zone grenzend aan de buitenzijde is van groot belang. Dit geldt eveneens voor Buiten de Waterpoort, dat als park aan de rivier is ingericht.

Voor de bebouwing die niet hoort bij het militaire verleden is afstemming op de historische structuur enerzijds en het recreatief gebruik anderzijds uitgangspunt.

Vestingwallen en Buiten de Waterpoort

Criteria

Bij de bespreking van (bouw)plannen wordt in samenhang met beschrijving en uitgangspunten getoetst aan de hand van de volgende criteria:

Landschap

- het groene karakter van het gebied handhaven
- de poortfuncties van de coupures handhaven, omdat deze coupures het gevoel van binnenkomen in de historische stad versterken
- het openbaar karakter van de wal als rondgangmogelijkheid om de stad versterken door vorm te geven aan de continuïteit en verder te voorzien in uitkijkplekken
- de beplanting richten op een samenhangende open groenstructuur met gras en bomen afgestemd op de structuur van de vesting
- harde inrichting en versterking van de wallen inclusief de waterranden met bijvoorbeeld bestrating, kades, parkeerplekken, tegelpaden, plantenbakken, afvalbakken en borden vermijden

Ligging

- gebouwen zijn opgenomen in de vestingwerken of vrijstaand in het groen
- vrijstaande gebouwen hebben een alzijdige oriëntatie
- bijgebouwen voorkomen

Massa

- de bouwmassa is evenwichtig en in harmonie met het militaire of parkachtig karakter
- bouwmassa afstemmen op de maat en schaal van belendingen danwel inpassen in het opgaand groen
- uitbreidingen zoals aanbouwen en dakkapellen vormgeven als toegevoegd ondergeschikt element of opnemen in de hoofdmassa

Architectonische uitwerking

- architectonische uitwerking is evenwichtig en zorgvuldig met oog voor detail
- gevelcomposities zijn samenhangend
- geen gesloten gevels
- elementen in de gevel zoals deuren en ramen in een logische verhouding tot elkaar en de gevel als geheel plaatsen
- kozijnen, dakgoten, daklijsten, windveren en dergelijke zorgvuldig detailleren
- wijzigingen en toevoegingen in stijl en afwerking afstemmen op hoofdvolume

Materiaal en kleur

- materialen en kleuren zijn ingetogen, verouderen mooi, harmoniëren met belendingen en gaan op in het groen
- materialen hebben structuur
- kleuren zijn traditioneel of afgestemd op de architectuur van het pand/complex

Deelgebied 1d

Voor- en achterkant

In de criteria wordt onderscheid gemaakt in voorkanten en achterkanten. Deze begrippen zijn gekoppeld aan de algemene welstandscriteria (de relatie tussen een bouwwerk en zijn omgeving) en de excessenregeling. Naarmate een bouwwerk meer in het zicht staat en de openbare ruimte van groter belang is voor het aanzicht van de stad, het dorp of het landschap is er eerder sprake van een exces. Naar mate een bouwwerk of bouwdeel nadrukkelijker zichtbaar is vanuit de openbare ruimte, des te hoger zijn de eisen die mogen worden gesteld aan de visuele kwaliteit.

Een uitbouw op een achterterrein achter een gesloten straatwand bijvoorbeeld zal in de regel worden beschouwd als een bouwwerk aan de achterkant, terwijl aanpassingen aan een kerktoeren (zoals het aanbrengen van reclame) rondom vanuit de openbare ruimte zichtbaar zijn en vanuit het oogpunt van ruimtelijke kwaliteit zullen worden beschouwd als voorkant.

Onder *voorkant* worden in dit verband verstaan de bebouwing en het erf in zoverre duidelijk zichtbaar vanuit de openbare ruimte.

Onder *achterkant* wordt in dit verband verstaan de bebouwing en het erf in zoverre niet duidelijk zichtbaar vanuit de openbare ruimte.

Bij de zichtbaarheid vanuit de openbare ruimte wordt, uitzonderingen daargelaten, geen rekening gehouden met (opgaand) groen.

OBJECTCRITERIA

Toelichting

De gemeente streeft ernaar voor de vesting en Buiten de Waterpoort veel voorkomende bescheiden objecten snel te beoordelen om zo de burger tegemoet te komen. Het gaat daarbij om relatief eenvoudige en meetbare criteria, die de planindiener vooraf zo veel mogelijk duidelijkheid geven. Objectcriteria zijn opgesteld voor aanbouwen, bijgebouwen, kozijn- of gevelwijzigingen, dakkapellen, erfafscheidingen, installaties, zonnepanelen en collectoren en rolhekken en rolluiken.

Vergunning

Bescheiden bouwwerken zijn ook in het beschermd stadsgezicht deels vergunningvrij binnen bepaalde randvoorwaarden. Dat betekent dat een deel van deze plannen niet vooraf wordt getoetst aan redelijke eisen van welstand. Indien een bouwwerk niet vergunningvrij is, is wel een welstandstoets nodig. In dit geval treedt het bestemmingsplan in eerste instantie bepalend op voor wat betreft rooilijnen en maximale afmetingen.

Als een bouwplan past binnen het bestemmingsplan, wordt het getoetst aan de criteria voor objecten. Het kan voorkomen dat het bouwplan niet voldoet aan deze criteria. Of dat er sprake is van een bijzondere situatie waarbij twijfel bestaat aan de toepasbaarheid van deze criteria. Wanneer deze situatie zich voordoet, vindt beoordeling plaats aan de overige criteria. Dan wordt bij de beoordeling van het bouwplan ook gebruik gemaakt van de gebiedscriteria en algemene criteria.

Standaardplan

Een standaardplan is een plan, dat in vergelijkbare situaties als uitgangspunt gehanteerd kan worden. Ook als het enigszins afwijkt van de criteria op de volgende bladzijden. Te denken valt aan een dakkapel of nokverhoging op een rijwoning in een complex. Het zijn plannen die navolging verdienen, waarbij met name een gelijke uitvoering van belang is met overeenkomstige architectonische verhoudingen, materialen en kleuren. Niet ieder bouwwerk is automatisch een standaardplan. Een eerder op dezelfde woning of hetzelfde bouwblok goedgekeurd plan is dit in de regel wel. Ook een als zodanig vastgestelde trendsetter of een bouwoptie voldoet aan redelijke eisen van welstand.

Objectcriteria

De objectcriteria voor het rijksbeschermd stadsgezicht vormen een handreiking voor het vergemakkelijken van de aanvraag. De inpassing van plannen in een rijksbeschermd stadsgezicht blijft echter altijd maatwerk.

Algemeen

- vormgeving en uitvoering afstemmen op het stadsbeeld
- herstel van historisch wenselijke eigenschappen en architectonische verfijning heeft prioriteit
- wijzigingen en toevoegingen aan en bij panden in stijl, maat, schaal en detaillering zorgvuldig afstemmen op architectuur en bouwstijl van het hoofdgebouw
- objecten zijn ondergeschikte toevoegingen aan het hoofdgebouw (bij aanpassingen blijft hoofdvorm van het gebouw duidelijk herkenbaar)
- materialen en kleuren zijn in beginsel terughoudend en afgestemd op het straatbeeld

Aanbouwen

- plaatsen aan achterkanten of anders opnemen in de straatwand
- goothoogte maximaal 0,30 m boven het vloerpeil van de eerste verdieping, nokhoogte maximaal 4,50 m (nok alleen toepassen als deze past bij bouwstijl hoofdgebouw)
- diepte maximaal 3,00 m
- oppervlak maximaal 50% van oorspronkelijk zij- of achtererf
- vormgeven in één laag met een rechthoekige plattegrond en voorzien van een plat of een van het hoofdgebouw afgeleide kap met bijpassende detaillering
- massa en gevelgeleding van het hoofdgebouw blijven goed leesbaar
- in architectuur en detaillering zorgvuldig afstemmen op het hoofdgebouw met inbegrip van de indeling van de kozijnen en raamprofielen
- materialen en kleuren aan voorkanten gelijk aan het hoofdgebouw

Bijgebouwen

- maximaal twee bijgebouwen op het gehele erf
- plaatsen achter de voorgevelrooilijn en op minstens 1,00 m uit de erfgrans (in andere gevallen opnemen in de straatwand of integreren in de erfafscheiding)
- goothoogte maximaal 3,00 m en nokhoogte maximaal 4,50 m (nok alleen toepassen als deze past bij bouwstijl hoofdgebouw)
- oppervlakte hoogstens 15 m² en in totaal maximaal 50% van het oorspronkelijke zij- of achtererf bebouwen
- in architectuur en detaillering zorgvuldig afstemmen op het hoofdgebouw met inbegrip van de indeling van de kozijnen en raamprofielen (boeiboord maximaal 0,25 m hoog)
- materialen en kleuren aan voorkanten gelijk aan het hoofdgebouw

Kozijn- en gevelwijzigingen

- samenhang en ritmiek straatwand behouden
- kozijnwijzigingen blijven binnen de bestaande gevelopening
- aan voorgevel in beginsel gelijk aan oorspronkelijk profiel, maatvoering, hoofdindeling en kleurstelling
- gevelwijzigingen alleen in achtergevels en daarbij in beginsel hoogstens één nieuwe opening toevoegen binnen de belijning van gevelarchitectuur

Dakkapellen

- alleen op hoofdgebouwen plaatsen en per woning per dakvlak in zoverre zichtbaar vanuit de openbare ruimte één dakkapel (of meerdere bescheiden dakkapellen)
- meerdere dakkapellen in een rij of complex regelmatig rangschikken op horizontale lijn (bovenlijn aanhouden), op individueel gebouw centreren in dakvlak of lijnen aan geleding voorgevel
- maten:
 - minstens 1,00 m dakvlak boven de dakkapel
 - minstens 1,00 m dakvlak naast de dakkapel
 - tussen 0,50 tot 1,00 m dakvlak onder de dakkapel danwel plaatsen op de gootlijn als dit bijdraagt aan de architectuur van het pand
 - hoogte tot de helft van het verticaal geprojecteerde dakvlak met een maximum van 1,50 m
- in een mansardekap aansluiten op de knik of in de gootlijn plaatsen
- breedte tot 1/3 van het dakvlak met aan voorkanten een maximum van 1,50 m en aan achterkanten een maximum van 3,00 m (voor complexen en rijwoningen in de vernieuwde stad kan afhankelijk van de architectuur van deze maat worden afgeweken, waarbij er wordt gestreefd te werken met een goed gekozen standaardplan)
- gevelgeleding en detaillering zorgvuldig afstemmen op hoofdgebouw
- materialen en kleuren kozijnen gelijk aan hoofdgebouw, voorvlak grotendeels invullen met glas

Zonnepanelen en -collectoren

- op hellende daken:
 - uitvoeren met dezelfde hellingshoek als het dak
 - rondom panelen tenminste 0,50 m dakvlak vrijhouden (rekenen met hele pannen)
 - aan voorkanten en op dakvlakken duidelijk zichtbaar vanuit de openbare ruimte alleen op daken gedekt met pannen en op voorwaarde dat de panelen in de vorm van pv-pannen of anders tussen de pannen worden aangebracht in de kleur van het dakvlak
 - het aantal panelen en collectoren afstemmen op al aanwezige voorzieningen zoals dakkapellen en dakramen, waarbij aan voorkanten en dakvlakken duidelijk zichtbaar vanuit de openbare ruimte in beginsel een afstand van tenminste 0,50 m wordt aangehouden
- op platte daken:
 - niet nadrukkelijk zichtbaar vanuit openbaar gebied
 - plat neerleggen of onder een flauwe hoek in een aaneengesloten patroon met een passende afstand tot de dakranden
 - plaatsing bekijken in combinatie met andere elementen op het dak

Erfafscheidingen

- grenzend aan openbaar gebied:
 - metselwerk gelijk aan hoofdgebouw
 - eventueel uitvoeren als gemetselde plint met daarboven metalen spijlen in een donkere kleur of kleur afgestemd op hoofdgebouw

Installaties

In zoverre niet inpandig te realiseren:

- installaties alleen aan achterkanten en niet nadrukkelijk zichtbaar vanuit de openbare ruimte
- in plaatsing en maatvoering penanten, lateien, dorpels, lijsten, speklagen, rollagen en vergelijkbare elementen van gevels en dak respecteren
- meerdere installaties per pand clusteren en als één geheel vormgeven (eventueel afschermen)
- terughoudend uitvoeren en afstemmen op de architectuur van het bouwwerk met aandacht voor aan het reliëf, de ornamentiek en de materiaalverschillen in de compositie
- materialen en kleuren afgestemd op het bouwwerk en onopvallend (zoals gegalvaniseerd, antraciet of grijs)

Rolhekken en rolluiken

- plaatsen in het kozijn gat ('in de dag') van bouwlagen met winkelfunctie
- aan de binnenzijde van de pui en minstens 2,00 m teruggelegen van de uitwendige scheidingsconstructie: voor minstens 70% bestaand uit (glasheldere) openingen
- aan de binnenzijde van de pui op minder dan 2,00 m teruggelegen van de uitwendige scheidingsconstructie: voor minstens 85% bestaand uit (glasheldere) openingen en daarbij kasten en geleidingen in de gevelarchitectuur inpassen
- kleuren zijn ingetogen en zorgvuldig afgestemd op de gevel

Dakterrassen

- terrassen zijn met inbegrip van hekwerken en toegangen niet nadrukkelijk zichtbaar vanuit de openbare ruimte
- kapvorm niet aantasten (behoud van daklandschap)
- plaatsing:
 - op platte daken van uitbouwen
 - op platte daken of dakdelen van hoofdgebouwen
- eventueel benodigde daktoegang vanaf ondergelegen verdieping uitvoeren als dakluik met een beperkte hoogte
- hekken terugleggen van dakrand en uitvoeren als ranke spijlenhekwerken met een hoogte van niet meer dan 1,20 m in gedekte kleur
- geen pergola's of vergelijkbare vaste objecten plaatsen
- uitvoeren in terughoudende kleuren afgestemd op hoofdgebouw

Terrassen

Terrassen maken onderdeel uit van de openbare ruimte. Voorwaarde voor de plaatsing is respect voor het aanzien van de (historische) stad. Bij de beoordeling wordt gebruik gemaakt van de volgende criteria:

- terrassen zijn open en uitnodigend van karakter
- een terras moet een positief effect hebben op de beleving van de openbare ruimte en mag geen afbreuk doen aan het stadsbeeld
- terrasvoorzieningen zorgvuldig vormgeven en degelijk uitvoeren met oog voor detail in duurzame materialen
- materialen en kleuren zijn afgestemd op de omgeving zoals helder glas, geschilderd hout of gecoat metaal
- voorzieningen ten behoeve van terrassen zoals wanden, uitvalschermen, afscheidingen, volnders en parasols zijn eenvoudig te verwijderen

- voor zomer-gevelterrassen geldt ook:
 - plaatsing, vormgeving, uitvoering, materiaal en kleur passen bij het pand en zijn afgestemd op de straatwand
 - het pand waaraan het terras is verbonden blijft zichtbaar en de (historische) beeldkwaliteit behouden
 - zijwanden loodrecht/haaks plaatsen ten opzichte van de gevel
 - zijwanden zijn wegneem- of wegdraaibaar
 - zijwanden hebben een hoogte tot 1,80 m en zijn boven 1.20 m doorzichtig uitgevoerd in helder glas of een vergelijkbaar materiaal
 - een eventuele afscheiding aan de voorzijde heeft een hoogte tot 1.20 m
 - overkappingen los houden van de zijwanden en uitvoeren als uitvalscherf of geheel inklapbare parasol
 - uitvalschermen hebben om zoveel mogelijk zicht op de gevel te houden een hellingshoek, die beperkt is tot een noodzakelijk minimum
- voor vierseizoenen-gevelterrassen geldt ook:
 - plaatsing, vormgeving, uitvoering, materiaal en kleur passen bij het pand en zijn afgestemd op de straatwand
 - het pand waaraan het terras is verbonden blijft zichtbaar en de (historische) beeldkwaliteit behouden
 - zijwanden loodrecht/haaks plaatsen ten opzichte van de gevel
 - zijwanden zijn boven 1.20 m doorzichtig uitgevoerd in helder glas of een vergelijkbaar materiaal
 - zijwanden zijn in te schuiven tot een hoogte tot een hoogte van 1,80 m, een eventuele afscheiding aan de voorzijde tot een hoogte van 1.20 m
 - overkappingen uitvoeren als een geheel in te rollen scherm, in te schuiven panelen (tot de afmeting van het bovenste paneel) of in te klappen parasols
 - vlonders zijn toegestaan ter egalisering van een ongelijke of hellende ondergrond, op voorwaarde dat de toegankelijkheid van het terras voor mindervaliden gewaarborgd is
- voor plein- en straatterrassen geldt ook:
 - een pleinterras is transparant en toegankelijk, dat zich zo min mogelijk van onderscheidt van de openbare ruimte (geen terrasafscheidingsen)
 - alleen losse tafels en stoelen (in beginsel van één type) aangevuld met één serveerkast/uitgiftepunt
 - eventuele parasols staan zoveel mogelijk in gelid zonder elkaar te raken en zijn van gelijk type uitgevoerd in één gedekte kleur, die bij voorkeur afgestemd op de kleurstelling van het terrasmeubilair
 - gedurende de uren dat een terras niet wordt geëxploiteerd, moeten de parasols in ingeklapte stand staan
- voor straatterrassen geldt ook:
 - een straaterras is transparant en toegankelijk, dat zich zo min mogelijk van onderscheidt van de openbare ruimte (geen terrasafscheidingsen)
 - alleen losse tafels en stoelen (in beginsel van één type) aangevuld met één serveerkast/uitgiftepunt

Buiten de vesting
DEEL III

GEBIEDSCRITERIA

Toelichting

Een belangrijke pijler van het ruimtelijk kwaliteitsbeleid is het gebiedsgerichte welstandsbeleid. De gebiedsgerichte welstandscriteria worden gebruikt voor de kleine en middelgrote bouwplannen.

De gebiedsbeschrijvingen ondersteunen de verschillende welstandsniveaus. Afhankelijk van het gevraagde niveau van welstand zijn de onderscheidende karakteristieken meer of minder uitgebreid beschreven.

Per gebied is naast een beschrijving een aantal toetsingscriteria opgenomen. Deze gebiedsgerichte welstandscriteria moeten worden gezien als de gewenste eigenschappen van het bouwplan. De welstandscriteria zijn onderverdeeld in criteria betreffende de relatie met de omgeving van het bouwwerk, de bouwmassa, de architectonische uitwerking, materiaal en kleur.

Op basis van de gebiedscriteria kan binnen de grenzen van het bestemmingsplan een gewogen oordeel gevormd worden over bouwplannen. In aanvulling op de tekst zijn foto's opgenomen, die een impressie van het gebied geven.

Gebruiksregel

Voor objecten en ensembles met van het gebied afwijkende bouwstijlen kan voor de bespreking verwezen worden naar andere gebieden die beter aansluiten op de karakteristiek van deze bebouwing.

Beschrijving

De linten zijn de oudere wegen en buurtschappen, waaraan te zien is dat Gorinchem buiten de vesting nog lang dorps is geweest. Het gebied bestaat uit de Nieuwe Hoven, Grote Haarsekade, Molenburgseweg, Arkelsedijk en Lingsesdijk verder valt ook de Beatrixlaan in Dalem onder dit type.

Stedenbouw

Langs de linten staat afwisselende bebouwing uit diverse periodes, waaronder veel individuele woningen maar afhankelijk van de locatie ook een enkel winkel- of bedrijfspand. De sfeer is informeel en dorps.

Met hun gegroeide structuur hebben de linten overeenkomsten. De rooilijn van de bebouwing volgt in de regel de weg met kleine verspringingen. Bij rijen is de rooilijn in samenhang. Bij- en bedrijfsgebouwen staan veelal achter het hoofdgebouw.

De bouwmassa's zijn kleinschalig met overwegend individuele woningen en tweekappers, die hier en daar worden afgewisseld met een enkele rij of bescheiden appartementengebouw. Eén of twee lagen met nadrukkelijke kap is de standaard.

Architectuur

Er is een grote diversiteit aan stijlen, maar het grootste deel bestaat uit traditionele gebouwen in baksteenarchitectuur. De detaillering wisselt van eenvoudig tot zorgvuldig. Accenten als uitkragende dakgoten en schoorstenen komen voor, net als accenten in metselwerk en stuc.

Materialen en kleuren zijn divers, terughoudend en overwegend traditioneel. Gevels zijn overwegend van baksteen, soms geverfd of gepleisterd in een lichte tint en de kap is veelal gedekt met keramische pannen. Kozijnen zijn gewoonlijk uitgevoerd in geschilderd houtwerk. Bijgebouwen zijn van steen of hout. Bij de rijwoningen is het van oorsprong samenhangend kleurgebruik hier en daar doorbroken door individuele wijzigingen.

Uitgangspunten

De linten zijn bijzonder welstandsgebied. Het zijn gezichtsbepalende routes door de gemeente. De waarde is vooral gelegen in het afwisselende beeld van de gegroeide structuur met hoofdzakelijk kleinschalige bebouwing. Diverse panden en ensembles zijn cultuurhistorisch waardevol. Het beleid is gericht op behoud van variatie zonder verrommeling. Bij de advisering zal onder meer aandacht geschonken worden aan het behoud van het gegroeide karakter, zonder wijzigingen en nieuwbouw onmogelijk te maken. Individualiteit en zorgvuldigheid zijn belangrijke aspecten bij de beoordeling.

Linten

Gebied 2

Criteria

Bij de beoordeling van bouwplannen wordt in samenhang met de beschrijving getoetst aan de hand van de volgende criteria:

Ligging

- het karakter van het gebied behouden
- rooilijnen van individuele panden verspringen en zijn bij rijen in samenhang
- de hoofdgebouwen oriënteren op de belangrijkste openbare ruimte(n)
- bebouwing met een afwijkende schaal staat in beginsel op achterterreinen
- bijgebouwen staan achter de voorgevelrooilijn

Massa

- de bouwmassa is evenwichtig, in harmonie met het gebiedskarakter en afgestemd op oorspronkelijke bebouwingskenmerken (hoofdvorm en nokrichting)
- gebouwen zijn individueel en afwisselend of deel van een kleinschalig ensemble
- de individuele woning binnen een rij of ensemble is deel van het geheel
- gebouwen bestaan uit één tot twee lagen met kap
- uitbreidingen zoals aanbouwen en dakkapellen vormgeven als toegevoegd ondergeschikt element of opnemen in de hoofdmassa
- bijgebouwen zijn ondergeschikt
- gebouwen met bijzondere functies harmoniëren met het karakter van het gebied en kunnen afhankelijk van hun ligging met respect voor de (historische) context afwijken van de gebruikelijke massa en vorm

Architectonische uitwerking

- de architectonische uitwerking en detaillering zijn zorgvuldig en evenwichtig
- de architectuur volgt het beeld van dorpse bebouwing met individuele panden en bescheiden ensembles
- aandacht voor gevelbeëindiging, bijvoorbeeld in de vorm van een lijst
- begane grondlaag afstemmen op geleding, ritmiek en stijl van de hele gevel
- ramen zijn staand of anders (verticaal) onderverdeeld
- de profielen en detaillering van traditionele Hollandse houten kozijnen zijn uitgangspunt
- wijzigingen en toevoegingen in stijl en afwerking afstemmen op hoofdvolume

Materiaal en kleur

- materialen en kleuren zijn terughoudend, traditioneel en per rij of ensemble in samenhang
- gevels zijn van baksteen, veelal met siermetselwerk en stucaccenten
- hellende daken dekken met (matte) keramische dakpannen
- kleuren afstemmen op belendingen

Beschrijving

Het dijklint langs uiterwaarden van de Waal en Merwede is een bijzonder deel van Gorinchem. Het loopt van de binnenstad tot in het buitengebied. De bebouwing is overwegend traditioneel met hier en daar een recente uitzondering. Het dijklint bestaat uit de Dalemse dijk, Merwededijk en Waaldiijk.

Stedenbouw

De kronkelende rivierdijk met aan de ene zijde de uiterwaarden en aan de andere zijde polders is een belangrijke landschappelijke drager. Het wegprofiel is smal, het landschap weids. De bebouwing staat verspreid en bestaat voor het overgrote deel uit vrijstaande panden. Bijzonder punt is Dalem, waar de Lingsesdijk aansluit op de Merwededijk, met een kerk en een inundatiesluis. De meeste oude bebouwing staat tegen de kruin van de dijk met de voorgevel vrijwel aan de weg, waarmee voortuinen ontbreken. De meer recente bebouwing staat vaak aangedijkt op enige afstand van de weg met een ruime voortuin. De voorgevels volgen het verloop van de weg. Bij- en bedrijfsgebouwen staan veelal achter het hoofdgebouw in het lager gelegen achtergebied. De bouwmassa's zijn kleinschalig met overwegend individuele woningen en tweekappers, die hier en daar worden afgewisseld met een enkele aaneengeschaalde panden. Een laag met kap is de standaard waarop enkele moderne woningen een duidelijke uitzondering vormen.

Architectuur

Er is een diversiteit aan stijlen. Het grootste deel bestaat uit traditionele gebouwen in baksteenarchitectuur met een daartussen enkele moderne woningen in een afwijkende architectuur. De detaillering wisselt van eenvoudig tot zorgvuldig. Accenten als uitkragende dakgoten en schoorstenen komen voor, net als accenten in metselwerk en stuc.

Materialen en kleuren zijn terughoudend en overwegend traditioneel. Gevels zijn overwegend van baksteen, soms geverfd of gepleisterd in een lichte tint en de kap is veelal gedekt met keramische pannen. Kozijnen zijn gewoonlijk uitgevoerd in geschilderd houtwerk. Bijgebouwen zijn van steen of hout.

Nieuwe Hollandse Waterlinie

Het buitengebied ten oosten van Gorinchem maakt deel uit van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Deze linie is genomineerd voor de werelderfgoedlijst van UNESCO. Hiermee wordt bijgedragen aan het versterken van het bewustzijn, het begrip en de waardering van de wereldgemeenschap voor dit waardevolle landschappelijke, stedenbouwkundige en architectonische erfgoed.

Het gebied is genomineerd vanwege de 'Uitzonderlijke universele waarde'. Dit houdt in, dat de culturele of natuurlijke betekenis van wat als het erfgoed wordt gezien zo uitzonderlijk is, dat deze het nationale belang overstijgt en van algemeen belang is voor huidige en toekomstige mensheid. De Nieuwe Hollandse Waterlinie is voor de werelderfgoedlijst genomineerd vanwege de uitzonderlijke waarde als historisch militair landschap. Met name de regels en de verbeelding van de bestemmingsplannen voor het buitengebied zorgen voor het waarborgen van de instandhouding van de voor UNESCO gesignaleerde "Uitzonderlijke universele waarde". Voor welstand is de bescherming vertaald in een bijzonder welstandsniveau, gericht op behoud van de landschappelijke waarden.

Uitgangspunten

Het dijklint is bijzonder welstandsgebied. Het is een gezichtsbepalende route door de gemeente. De landschappelijke waarde is mede vanwege het afwisselende bebouwingsbeeld met kleinschalige panden hoog. Diverse panden en ensembles zijn cultuurhistorisch waardevol. Bij de advisering zal onder meer aandacht geschonken worden aan het behoud van het landelijke en gegroeide karakter. Individualiteit, zorgvuldigheid en authenticiteit zijn belangrijke aspecten bij de beoordeling.

Criteria

Bij de beoordeling van bouwplannen wordt in samenhang met de beschrijving getoetst aan de hand van de volgende criteria:

Ligging

- het karakter van het dijklint en landschap behouden
- rooilijnen volgen de kruin van de dijk
- de hoofdgebouwen oriënteren op de dijk
- hoofdgebouwen staan hoog aan de dijk (in beginsel niet aandijken) of laag in de polder
- bebouwing met een afwijkende schaal staat in laag in de polder

Massa

- de bouwmassa is evenwichtig, in harmonie met het gebiedskarakter en afgestemd op oorspronkelijke bebouwingskenmerken (hoofdvorm en nokrichting)
- gebouwen zijn individueel en afwisselend of deel van een kleinschalig ensemble
- de individuele woning binnen een rij of ensemble is deel van het geheel
- gebouwen bestaan uit één tot twee lagen met kap
- uitbreidingen zoals aanbouwen en dakkapellen vormgeven als toegevoegd ondergeschikt element of opnemen in de hoofdmassa
- bijgebouwen zijn ondergeschikt
- gebouwen met bijzondere functies harmoniëren met het karakter van het gebied en kunnen afhankelijk van hun ligging met respect voor de (historische) context afwijken van de gebruikelijke massa en vorm

Architectonische uitwerking

- de architectonische uitwerking en detaillering zijn zorgvuldig en evenwichtig
- de architectuur volgt het beeld van dijkbebouwing met individuele panden en bescheiden ensembles
- aandacht voor gevelbeëindiging, bijvoorbeeld in de vorm van een lijst
- ramen zijn staand of anders (verticaal) onderverdeeld
- de profielen en detaillering van traditionele Hollandse houten kozijnen zijn uitgangspunt
- wijzigingen en toevoegingen in stijl en afwerking afstemmen op hoofdvolume

Materiaal en kleur

- materialen en kleuren zijn terughoudend en traditioneel
- gevels zijn in beginsel van baksteen met siermetselwerk of stucaccenten en anders, met name in de voormalige verboden kringen, van hout
- hellende daken dekken met (matte) keramische dakpannen
- kleuren afstemmen op belendingen

Beschrijving

In de woongebieden worden korte rijen woningen afgewisseld met enkele clusters individuele woningen en appartementenblokken in een hoofdzakelijk sobere baksteenarchitectuur langs overwegend groene straten. De maat van de samenhangende clusters is bij het dorp Dalem kleiner dan in de stad Gorinchem. Binnen de woongebieden worden vijf hoofdtypen onderscheiden.

Vroege uitbreidingen

De vroege uitbreidingen van Gorinchem, zoals Zandvoort in de Lingewijk en de buurt ten noorden van de Nieuwe Hoven, bestaan uit kleinschalige woonbuurten met voornamelijk samenhangende ensembles, die zijn te karakteriseren als tuindorpsbebouwing.

De bebouwingsstructuur is gebaseerd op herhaling van de woning als basiseenheid, waarbij verbijzonderingen in de openbare ruimte vertaald worden in accenten in de massa en de vormgeving van hoeken en kappen. Voortuinen en in de structuur opgenomen perken en gazons geven de ensembles en buurten een groen karakter. De bebouwing vormt samenhangende clusters van tweekappers, korte rijtjes en vrijstaande woningen. De panden zijn gericht op de belangrijkste openbare ruimte. De rooilijn is per cluster in samenhang en verspringt. Bij stedenbouwkundige aanleidingen komen onder andere hoogteverschillen in de massa, nokverdraaiingen en rooilijnverspringingen voor.

De opbouw van de woningen varieert, maar bestaat in het algemeen uit één of twee lagen met nadrukkelijke kap. Opbouw en gevels hebben een horizontale geleiding met verticale accenten. Gevels in het zicht zijn representatief.

De detaillering is zorgvuldig, uitgewerkt tot op het kleinste niveau en per cluster in samenhang. De rand van het dak is benadrukt met een uitkragende dakgoot. Grote dakoverstekken zijn uitgetimmerd. Materialen en kleuren zijn traditioneel en in de regel per cluster in samenhang. Gevels zijn grotendeels van baksteen met accenten, hellende daken zijn in het algemeen gedekt met keramische pannen.

Rechte uitbreidingen

De woningbouw in de rechte uitbreidingen heeft een samenhangende compositie door herhaling van rijen en blokken. De veelal rechte rooi- en noklijnen zorgen per rij voor een samenhangend beeld en lopen evenwijdig aan de straat. De voorgevels zijn in principe georiënteerd op de straat. De ruime voortuinen versterken het groene karakter.

De rijwoningen hebben een eenvoudige opbouw van veelal twee lagen met kap, waarbij hoekwoningen vrijwel gelijk zijn aan tussenwoningen. De herhaling van gevelelementen geeft ritme aan het straatbeeld. Appartementenblokken hebben veelal eenvoudige vormen en zijn middelhoog, de onderste laag is soms half verdiept en in gebruik als berging. Ze zijn voorzien van een zadeldak of plat dak. De woningen worden ontsloten door portieken, die samen met andere gevelelementen zorgen voor een sterke ritmiek in het gevelbeeld. Daarnaast staan er in Stalkaarsen, Haarwijk en Gildenwijk in het westen van Gorinchem enkele hogere blokken. De woningen in deze flatgebouwen hebben balkons als buitenruimte en worden in de regel door een galerij ontsloten. Detaillering en materialen zijn in het algemeen eenvoudig en seriematig. De gemetselde gevels zijn deels voorzien van houten of kunststof puien. Samenhangend kleurgebruik is standaard.

Woongebied

Gebied 4

Individuele uitbreidingen

De villa's aan en in de omgeving van de Dokter Biegelstraat zijn voorbeelden van individuele uitbreidingen. Deze uitbreidingen bestaan hoofdzakelijk uit (semi)vrijstaande woningen en/of tweekappers in een groene omgeving.

De woningen staan in de regel op ruime kavels. De openbare ruimte is beperkt tot een weg met eventueel een trottoir of een grasstrook. De kavels worden ontsloten door inritten, parkeren vindt veelal plaats op eigen erf.

De bebouwing is kleinschalig en varieert van eenvoudige (semi)vrijstaande huizen en tweekappers tot villa's. Hoofdgebouwen zijn georiënteerd op de weg, waarbij de rooilijn in beperkte mate verspringt. De panden zijn individueel, gedifferentieerd en overwegend representatief. Daarnaast zijn er enkele clusters herhaalde woningen.

De massaopbouw varieert van traditioneel tot modern. De huizen bestaan vaak uit één tot twee lagen met plat dak of (samengestelde) kap. De woningen hebben veel meeontworpen op- en aanbouwen waaronder erkers en carports. De architectonische uitwerking varieert van traditioneel tot modern. De detaillering is meestal van gemiddeld niveau, maar er zijn uitschieters naar boven met een zorgvuldige en rijke uitvoering. Materialen zijn vaak traditioneel met eigentijdse accenten en enkele versieringen. Kleuren zijn terughoudend.

Thematische uitbreidingen

Recente ontwikkelingen zoals Laag Dalem Oost, de Dalemse Donken en Hoog Dalem zijn in de regel verzorgd in uitwerking en detaillering. Deze gebieden hebben een heldere stedenbouwkundige structuur en gevarieerde woningen, die in architectuur en materiaal bewust en veelal thematisch zijn vormgegeven.

De bebouwing heeft een thematische samenhang. Per cluster zijn de rooi- en noklijnen in samenhang en verspringen niet. De opbouw van de veelal serie-matig gebouwde woningen is gevarieerd en gedifferentieerd. Hoeken van rijen zijn soms geaccentueerd met een extra laag.

De woningen hebben meestal een onderbouw van twee tot drie lagen met zadeldak, schilddak, lessenaarkap of plat dak. Dakopbouwen komen met name op woningen van twee lagen met plat dak voor en hebben diverse vormen. De nok is evenwijdig aan de weg of staat hier haaks op. Appartementengebouwen staan in beginsel vrij op de kavel en hebben veelal torenachtige volumes.

De architectuur is verzorgd en gebaseerd op herhaling en een afwisselend beeld met accenten als uitstekende dakranden en structuur in het materiaal.

Uitzonderingen

Bijzondere elementen zijn gebouwen met een afwijkende functie, zoals scholen, kerken, instellingen en andere voorzieningen zoals buurtwinkelcentra. Deze gebouwen en ensembles staan veelal vrij op de kavel en wijken af in massa, vorm en uitwerking.

Een bijzonder ensemble is het Beatrixziekenhuis, dat met een eigen maat en schaal op een enigszins in zichzelf gekeerd terrein staat. Het complex is utilitair met een publieksfunctie, waardoor het een geheel eigen ensemble vormt met een representatieve voorzijde aan de Banneweg.

Ook noemswaardig zijn Kremlin I en II. Het zijn woningbouwcomplexen geordend rond hoven in een monumentale architectuur die met schuine kappen en ruwe baksteengevels voorzien van sobere ornamenten doet denken aan de architectuur van de Bossche School.

Woongebied

Gebied 4

Uitgangspunten

Het woongebied heeft een gewoon welstandsniveau. De waarde van het woongebied is in ieder geval gelegen in het rustige beeld van de straten met het groen van de bomen en voortuinen. De architectuur is in het algemeen eenvoudig, bij de vroegste en recentste uitbreidingen verzorgd. Het beleid is gericht op het beheer van de rust in dit groene straatbeeld en het aanzien vanaf de doorgaande wegen en uit omringende gebieden.

Het uitgangspunt is het handhaven van de aanwezige ruimtelijke kwaliteit. In verband hiermee wordt verwacht dat er in ieder geval aandacht geschonken wordt aan het behoud van het straatbeeld met herhaling in rooilijnen en gevelindeling en samenhang in zowel de architectonische uitwerking als het materiaalgebruik.

Aanvullend beleid

Het beeldkwaliteitsplan Hoog Dalem met inbegrip van de gedeeltelijke herzieningen Woon-Winkeleiland Hoog Dalem en Architectuur Noordelijke Eilanden Hoog Dalem en het beeldkwaliteitsplan Mollenburg gelden voor nieuwbouw als aanvullend beleid met randvoorwaarden om stedenbouw en architectuur op elkaar af te stemmen. Voor de drive-in woningen in Wijdschild geldt een beeldkwaliteitsplan, dat criteria bevat voor dakopbouwen.

Woongebied

Criteria

Bij de bespreking van bouwplannen wordt in samenhang met de beschrijving en uitgangspunten getoetst aan de hand van de volgende criteria:

Ligging

- gebouwen maken deel uit van een stedenbouwkundig patroon, waarin vooral de voorgevelrooilijnen en hoeken van belang zijn
- gebouwen met de voorgevel richten op de belangrijkste openbare ruimte
- verspringingen in de rooilijn hebben een stedenbouwkundige aanleiding
- vrijstaande woningen, appartementencomplexen en gebouwen met een bijzondere functie zoals scholen en kerken kunnen een meer vrije positie innemen en daarbij een meerzijdige oriëntatie krijgen

Massa

- de bouwmassa is evenwichtig, in harmonie met het gebiedskarakter en afgestemd op oorspronkelijke bebouwingskenmerken (hoofdvorm en nokrichting), gezien vanuit de openbare ruimte
- de individuele woning binnen een cluster of rij is onderdeel van het geheel
- uitbreidingen als aanbouwen en dakkapellen vormgeven als ondergeschikt element of opnemen in de hoofdmassa
- vrijstaande woningen, appartementencomplexen en gebouwen met bijzondere functies, bijvoorbeeld een buurtvoorziening of medisch centrum, harmoniëren met het karakter van het gebied en kunnen afhankelijk van hun ligging met respect voor de (historische) context afwijken van de gebruikelijke massa en vorm

Architectonische uitwerking

- de architectonische uitwerking en detaillering zijn eenvoudig maar degelijk en afgestemd op de aangrenzende bebouwing
- individuele panden kunnen een eigen uitwerking hebben in vergelijkbare stijl als de omgeving
- bij rijen en blokken de herhaling aan voorkanten behouden
- wijzigingen en toevoegingen in stijl en afwerking afstemmen op het hoofdvolume en de rij of het cluster

Materiaal en kleur

- materialen en kleuren zijn degelijk en terughoudend en aan voorkanten in samenhang met de rij of het cluster
- kleuren afstemmen op de omringende bebouwing

Gebied 4

Beschrijving

De bedrijventerreinen van Gorinchem liggen verspreid over de gemeente en zijn gebieden met bedrijfshallen van verschillende formaten, enkele kantoren, leisure en grootschalige detailhandel.

Traditionele terreinen

In Gorinchem zijn op meerdere plaatsen traditionele terreinen te vinden met een eenvoudige hoofdstructuur, een sobere inrichting van de openbare ruimte en dicht op elkaar staande functionele loodsen en hallen in wisselende architectuur. De bebouwing op deze terreinen is hoofdzakelijk functioneel.

Moderne terreinen

Op de moderne terreinen is meer samenhang en staat representatieve bedrijfsbebouwing en voorzieningen. Deze terreinen hebben een meer verzorgde openbare ruimte, waarin representatieve bebouwing tot zijn recht kan komen. De gebouwen hebben gevels met een heldere opzet en een detaillering die varieert van eenvoudig tot representatief. Het materiaalgebruik is overwegend modern en duurzaam. Gevels van plaatmateriaal en gevouwen staalplaat komen veel voor, net als glaspuien en gladde baksteen. De openbare ruimte is hier in de regel niet alleen doelmatig, maar is ook zorgvuldiger ingericht met bomen en groenstroken.

Uitgangspunten

De bedrijventerreinen op zichtlocaties en waarvoor beeldkwaliteitsplannen gelden hebben deels een bijzonder welstandsniveau, voor de overige bedrijventerreinen geldt een minimaal welstandsniveau (zie niveaukaart in deel I).

Uitgangspunt voor bedrijventerreinen met een bijzonder welstandsniveau is het tot stand brengen en beheren van een goede ruimtelijke kwaliteit, waarbij de bebouwing moet passen in een verzorgd straatbeeld.

Uitgangspunt bij bedrijventerreinen met een minimaal welstandsniveau is dat bouwplannen de gebiedskwaliteit niet aantasten.

Aanvullend beleid

De beeldkwaliteitsplannen Groote Haar en Oost II gelden voor nieuwbouw als aanvullend beleid met randvoorwaarden om stedenbouw en architectuur op elkaar af te stemmen.

Bedrijven en voorzieningen

Criteria

Bij de bespreking van bouwplannen wordt in samenhang met de beschrijving en uitgangspunten getoetst aan de hand van de volgende criteria:

- gebouwen in beginsel oriënteren op de weg:
 - representatieve en openbare functies in beginsel richten op de belangrijkste openbare ruimte, waarbij gebouwen op zichtlocaties een meervoudige oriëntatie hebben
 - rooilijnen passen in de stedenbouwkundige opzet
 - opslag vindt in beginsel uit het zicht plaats
- gebouwen zijn in beginsel individueel en afwisselend:
 - gebouwen hebben een evenwichtige hoofdmassa
 - entrees en kantoorgedeelten vormgeven als accent of zelfstandig volume
 - eventuele aanbouwen zijn afgestemd op en ondergeschikt aan het hoofdvolume
- de architectonische uitwerking en detaillering zijn evenwichtig en afgestemd op de omringende bebouwing:
 - gebouwen in gebieden met een bijzonder welstandsniveau zijn representatief
 - accenten en geledingen ten behoeve van het onderscheiden van functies zijn wenselijk
 - wijzigingen in stijl, maat en afwerking afstemmen op hoofdvolume
- materialen en kleuren afstemmen op omgeving:
 - grote vlakken bestaan uit materialen met een structuur zoals baksteen, houten betimmering of gevouwen staalplaat
 - kleuren zijn in beginsel terughoudend en in onderlinge samenhang met hier en daar een accent

Gebied 5

Beschrijving

Groen, sport en parken is een groep gebieden met een groen en vaak enigszins besloten karakter, waarin voor de bebouwing in het algemeen een bescheiden rol is weggelegd.

De groene terreinen zijn verschillend van grootte en de bijbehorende bebouwing kent verschillen in grootte en vormgeving. In het algemeen is er een hoofdgebouw met meerdere bijgebouwen, die meestal vrij op het maaiveld staan. Daarbij is het hoofdgebouw gericht is op de belangrijkste openbare ruimte of, bij sportclubs, het belangrijkste veld. De entree is in de regel gericht op de weg danwel het parkeerterrein en veelal vormgegeven als accent.

De gebouwen hebben een eenvoudige opbouw van één tot twee lagen met een flauw hellende kap of plat dak. Hoewel de gebouwen verschillen van uiterlijk is de hoofdvorm vaak helder en de architectuur eenvoudig. Grote vlakken bestaan uit materiaal met een structuur zoals baksteen, houten betimmering of plaatmateriaal. Kleuren zijn terughoudend. De gevels van de sporthallen zijn op het entreegedeelte na veelal gesloten. De bebouwing op begraafplaatsen is verzorgd, waarbij hoofdgebouwen in de regel representatieve gevels en een zorgvuldig detaillering hebben.

Bijzonder zijn de begraafplaatsen, waarbij met name de cultuurhistorisch waardevolle bebouwing op de begraafplaats aan de Willem de Vries Robbeweg in het oog springt.

Uitgangspunten

Groen, sport en parken hebben deels een gewoon welstandsniveau en voor het overige een minimaal welstandsniveau (zie niveaukaart in deel I).

Uitgangspunt voor deelgebieden met een gewoon welstandsniveau is het handhaven van de aanwezige ruimtelijke kwaliteit. Het gaat hierbij om groene terreinen met een publiek en representatief karakter, waar de bebouwing zowel wat betreft de plaatsing als de architectuur op moet zijn afgestemd.

Uitgangspunt bij groen, sport en parken met een minimaal welstandsniveau is dat bouwplannen de gebiedskwaliteit niet aantasten.

Groen, sport en parken

Criteria

Bij de bespreking van bouwplannen wordt in samenhang met de beschrijving en uitgangspunten getoetst aan de hand van de volgende criteria:

- per terrein of vereniging is er in beginsel één vrijstaande en individuele hoofdmassa:
 - het individuele gebouw binnen een cluster is deel van het geheel
 - bijgebouwen zijn ondergeschikt
- gebouwen hebben een in beginsel een enkelvoudige hoofdvorm:
 - gebouwen hebben per cluster samenhang
 - geledingen in massa zijn wenselijk
 - aanbouwen zijn ondergeschikt en maken deel uit van de totale compositie
- de architectonische uitwerking is verzorgd en evenwichtig:
 - er is ontwerpaandacht voor alle details
 - accenten en geledingen zijn wenselijk
 - er zijn in beginsel geen dichte gevels gekeerd naar de openbare ruimte
 - wijzigingen en toevoegingen in stijl en afwerking afstemmen op hoofdvolume
 - bijgebouw eenvoudiger maar net zo zorgvuldig detailleren als hoofdmassa
- materialen en kleuren zijn afgestemd op het gebiedskarakter:
 - materialen zijn duurzaam
 - gevels zijn in beginsel van baksteen, houten delen, geprofileerde gevelplaat, zink of vergelijkbare materialen
 - hellende daken bedekken met dakpannen, zink of geprofileerde dakplaat of vergelijkbare materialen
 - kleuren zijn terughoudend

Gebied 6

Beschrijving

Een deel van de gemeente bestaat uit open weidelandschap en heeft gevarieerde bebouwing in een lage dichtheid. Het individuele pand met een landelijk karakter is hier de standaard.

Landschap

De bebouwing is gelegen langs wegen. Doorzichten op het achterland zijn kenmerkend. De bebouwing bestaat voornamelijk uit boerderijen, woningen en (agrarische) bedrijfsgebouwen. Hoofdgebouwen zijn met de voorkant gericht op de weg. Rooilijnen volgen weg of verkaveling en verspringen onderling. De massa's hebben in de regel een langgerekte hoofdvorm, evenwijdig aan de verkaveling van het slagenlandschap en staan bij uitzondering haaks op de weg. De ordening van de bebouwing op het erf is traditioneel en van oorsprong functioneel. Op het erf staan in de regel bijgebouwen zoals schuren en stallen, die met een eenvoudige hoofdvorm en teruggelegen plaatsing onnadrukkelijk in het landschap opgaan.

Architectuur

De bebouwing is voor het grootste deel te kenschetsen als traditioneel en eenvoudig van uitvoering. Gevels van woningen zijn veelal representatief. De woningen hebben vaak enige detaillering met bij oudere panden bijvoorbeeld siermetselwerk of daklijsten, de bijgebouwen zijn eenvoudiger uitgevoerd. Materialen en kleuren zijn divers. Hoofdgebouwen in baksteen en met dakpannen zetten de toon, terwijl voor bijgebouwen ook hout geen uitzondering is. Moderne (agrarische) bedrijfsgebouwen hebben een eenvoudige opbouw van één laag met een zadeldak en zijn eenvoudiger gedetailleerd dan de woningen. Een teruggelegen ligging in combinatie met terughoudende materialen en gedekte kleuren zorgen ervoor dat bedrijfsgebouwen onnadrukkelijk in het landschap liggen en minder de aandacht trekken dan de woonbebouwing.

Nieuwe Hollandse Waterlinie

Het buitengebied ten oosten van Gorinchem maakt deel uit van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Deze linie is genomineerd voor de werelderfgoedlijst van UNESCO. Hiermee wordt bijgedragen aan het versterken van het bewustzijn, het begrip en de waardering van de wereldgemeenschap voor dit waardevolle landschappelijke, stedenbouwkundige en architectonische erfgoed.

Het gebied is genomineerd vanwege de 'Uitzonderlijke universele waarde'. Dit houdt in, dat de culturele of natuurlijke betekenis van wat als het erfgoed wordt gezien zo uitzonderlijk is, dat deze het nationale belang overstijgt en van algemeen belang is voor huidige en toekomstige mensheid. De Nieuw Hollandse Waterlinie is voor de werelderfgoedlijst genomineerd vanwege de uitzonderlijke waarde als historisch militair landschap. Met name de regels en de verbeelding van de bestemmingsplannen voor het buitengebied zorgen voor het waarborgen van de instandhouding van de voor UNESCO gesignaleerde "Uitzonderlijke universele waarde". Voor welstand is de bescherming vertaald in een bijzonder welstandsniveau, gericht op behoud van de landschappelijke waarden.

Buitengebied

Gebied 7

Uitgangspunten

Het buitengebied heeft een grotendeels een gewoon, terwijl voor het gedeelte aan de oostzijde dat valt onder de Nieuwe Hollandse Waterlinie een bijzonder welstandsniveau geldt. Uitgangspunt is dat bouwplannen afgestemd zijn op de gebiedskwaliteit en de beleving van het landschap niet in de weg staan, waarbij voor de bouwwerken van de Nieuwe Hollandse Waterlinie het behoud van het karakter en de samenhang de oorspronkelijke functie wordt meegewogen.

Criteria

Bij de bespreking van bouwplannen wordt in samenhang met de beschrijving en uitgangspunten getoetst aan de hand van de volgende criteria:

Ligging

- het landelijke karakter van de bebouwing op individuele erven behouden
- hoofdgebouwen staan aan de straatzijde en zijn hier met de voorgevel op gericht, overige bouwwerken zoals schuren en stallen zijn ondergeschikt en staan in beginsel op achtererven
- rooilijnen verspringen onderling, volgen weg of verkaveling en zijn afgestemd op aangrenzende bebouwing
- doorzichten naar water en landschap behouden

Massa

- de bouwmassa is evenwichtig en afgestemd op oorspronkelijke bebouwingskenmerken (hoofdform en nokrichting)
- gebouwen zijn individueel en afwisselend en hebben een eenvoudige tot gedifferentieerde opbouw met in beginsel een rechthoekige plattegrond
- per kavel is er één hoofdmassa, die is afgestemd op aangrenzende bebouwing
- gebouwen hebben in beginsel één of anderhalve laag en soms twee lagen, met een kap
- uitbreidingen zoals aanbouwen en dakkapellen vormgeven als toegevoegd ondergeschikt element of opnemen in de hoofdmassa

Architectonische uitwerking

- de architectonische uitwerking is zorgvuldig en evenwichtig
- de architectuur volgt het beeld van landelijke bebouwing met individuele panden en bij uitzondering bescheiden ensembles
- de hoofdmassa zet de toon, heeft een fijne detaillering en een heldere, in de regel verticale geleding
- bijgebouwen hebben een bescheiden vormgeving
- zeer grote lengtes door middel van geleding van de wand doorbreken
- wijzigingen en toevoegingen in stijl en afwerking afstemmen op hoofdvolume

Materiaal en kleur

- materialen en kleuren zijn traditioneel of terughoudend, zoals roodbruine baksteen en keramische dakpannen
- grote vlakken bestaan uit kleine elementen of hebben een duidelijke textuur
- daken van bedrijfsgebouwen zijn in beginsel grijs of zwart

Voor- en achterkant

In de criteria wordt onderscheid gemaakt in voorkanten en achterkanten. Deze begrippen zijn gekoppeld aan de algemene welstandscriteria (de relatie tussen een bouwwerk en zijn omgeving) en de excessenregeling. Naarmate een bouwwerk meer in het zicht staat en de openbare ruimte van groter belang is voor het aanzicht van de stad, het dorp of het landschap is er eerder sprake van een exces. Naar mate een bouwwerk of bouwdeel nadrukkelijker zichtbaar is vanuit de openbare ruimte, des te hoger zijn de eisen die mogen worden gesteld aan de visuele kwaliteit.

Een uitbouw op een achterterrein achter een gesloten straatwand bijvoorbeeld zal in de regel worden beschouwd als een bouwwerk aan de achterkant, terwijl aanpassingen aan een kerktoren (zoals het aanbrengen van reclame) rondom vanuit de openbare ruimte zichtbaar zijn en vanuit het oogpunt van ruimtelijke kwaliteit zullen worden beschouwd als voorkant.

Onder *voorkant* worden in dit verband verstaan de bebouwing en het erf in zoverre duidelijk zichtbaar vanuit de openbare ruimte.

Onder *achterkant* wordt in dit verband verstaan de bebouwing en het erf in zoverre niet duidelijk zichtbaar vanuit de openbare ruimte.

Bij de zichtbaarheid vanuit de openbare ruimte wordt, uitzonderingen daargelaten, geen rekening gehouden met (opgaand) groen.

OBJECTCRITERIA

Toelichting

De gemeente streeft ernaar veel voorkomende kleine plannen snel te beoordelen om zo de inwoners en bedrijven tegemoet te komen. Het gaat daarbij om relatief eenvoudige en meetbare criteria, die de planindiener vooraf zo veel mogelijk duidelijkheid geven. Objectcriteria zijn opgesteld voor aanbouwen, bijgebouwen, gevelwijzigingen, dakkapellen, dakopbouwen, erfafscheidingen, rolhekken, rolluiken, dakramen, panelen, collectoren, installaties en woonboten.

Vergunning

De bovengenoemde bouwwerken zijn deels vergunningvrij binnen bepaalde randvoorwaarden.

In het Besluit omgevingsrecht (Bor) is bepaald dat een aantal specifieke bouwwerken vergunningvrij gerealiseerd kunnen worden indien voor die specifieke bouwwerken geen redelijke eisen van welstand gelden. Dit geldt voor de volgende bouwwerken in gebieden met een minimaal of gewoon welstandsniveau (behalve als daarvoor een beeldkwaliteitsplan geldt of er sprake is van een monument of ander erfgoed):

- dakraam, daklicht, lichtstraat of soortgelijke daglichtvoorziening (voordakvlak)
- erfafscheiding achter de voorgevelrooilijn
- dakkapel in een voordakvlak
- bijbehorend bouwwerk in het achtererfgebied

Deze plannen worden niet vooraf getoetst aan redelijke eisen van welstand, waarmee ze alleen vallen onder de excessenregeling.

Als een bouwwerk niet vergunningvrij is, is wel een welstandstoets nodig. In dit geval treedt het bestemmingsplan in eerste instantie bepalend op voor wat betreft rooilijnen en maximale afmetingen. Als een bouwplan past binnen het bestemmingsplan, wordt het getoetst aan de criteria voor objecten. Het kan voorkomen dat het bouwplan niet voldoet aan deze criteria. Of dat er sprake is van een bijzondere situatie waarbij twijfel bestaat aan de toepasbaarheid van deze criteria. Wanneer deze situatie zich voordoet, vindt beoordeling plaats aan de overige criteria. Dan wordt bij de beoordeling van het bouwplan ook gebruik gemaakt van de gebiedscriteria en algemene criteria.

Standaardplan

Een standaardplan is een plan, dat in vergelijkbare situaties als uitgangspunt gehanteerd kan worden. Ook als het enigszins afwijkt van de criteria op de volgende bladzijden. Te denken valt aan een dakkapel of nokverhoging op een rijwoning in een seriematig gebouwd woongebied.

Het zijn plannen die navolging verdienen, waarbij met name een gelijke uitvoering van belang is met overeenkomstige architectonische verhoudingen, materialen en kleuren. Niet ieder bouwwerk is automatisch een standaardplan. Een eerder op dezelfde woning of hetzelfde bouwblok goedgekeurd plan is dit in de regel wel. Ook een als zodanig vastgestelde trendsetter of een bouwoptie voldoet aan redelijke eisen van welstand. Een standaardplan is van toepassing op een bouwblok, cluster of een groter gebied.

Basis- en aanvullende criteria

Bij een aantal objecten is in de criteria onderscheid aangebracht, die zijn gereleerd aan het welstandsniveau van het betreffende gebied.

Een aanbouw is een grondgebonden toevoeging van één bouwlaag aan een gebouw zoals een garage, erker of serre. Het bestemmingsplan treedt in eerste instantie regelend op voor wat betreft de rooilijnen en maximale afmetingen.

Beoordeling

Een aanbouw voldoet aan redelijke eisen van welstand als deze gelijk is aan een standaardplan of als aan de onderstaande criteria wordt voldaan. Aansluiten op bouwplannen van burelen heeft de voorkeur bij gelijke woningen in rijen of clusters. Kleine afwijkingen van de criteria zijn denkbaar om herhalingen mogelijk te maken. Voldoet het plan hier niet aan, is er sprake van een monument of beeldbepalend pand danwel bestaat er twijfel aan de toepasbaarheid van de criteria, dan wordt bij de beoordeling ook gebruik gemaakt van gebieds- en eventuele andere criteria.

Criteria

Aanbouwen worden beoordeeld aan de hand van onderstaande criteria:

Plaatsing

- niet meer dan één aanbouw per gevel
- ondergeschikt aan hoofdgebouw (laat contour en silhouet hoofdgebouw intact)
- uitvoeren in één bouwlaag aansluitend op eerste bouwlaag hoofdgebouw en onder de gootlijn
- aan voorkanten:
 - breedte maximaal 2/3 van de gevelbreedte, diepte maximaal 1,00 m
 - plaatsen op minstens 2,50 m van het openbaar toegankelijk gebied
 - hoogstens één aanbouw per gevel
 - niet koppelen aan de entreeluifel
- aan zijgevels grenzend aan openbaar gebied:
 - op meer dan 3,00 m van de voorgevellijn
 - op meer dan 2,00 m van het openbaar gebied
 - breedte maximaal 3/4 van de breedte van de oorspronkelijke gevel, diepte maximaal 3,0 meter
 - oppervlakte tot in totaal maximaal 50% van het oorspronkelijke zijerf is bebouwd
- aan overige gevels:
 - op meer dan 3,00 m van de voorgevellijn, diepte maximaal 3,50 m
 - oppervlakte tot in totaal maximaal 50% van het oorspronkelijke zij- of achtererf is bebouwd

Vormgeving

- de vormgeving is evenwichtig en terughoudend
- plattegrond is rechthoekig, eventueel met afgeschuinde hoeken
- plat afdekken danwel voorzien van eenvoudige kap of flauw hellend serredak afgestemd op het hoofdgebouw
- gevelgeleding, detaillering, materialen en kleuren van zichtbare delen afstemmen op hoofdgebouw
- aan een voorgevel uitvoeren als erker, aan een achterkant eventueel als serre
- bij tussenwoningen bij bouwen op de erfgrens een overgang toepassen zoals bijvoorbeeld een gemetselde muur
- overkappingen aan minimaal twee zijden open, plat afdekken en bij integratie met een erfafscheiding in materiaal en kleur daaraan gelijk

Een bijgebouw is een grondgebonden bouwwerk van in beginsel één bouwlaag aan of los van het hoofdgebouw, zoals een garage, schuur of carport. Het bestemmingsplan treedt in eerste instantie regelend op voor wat betreft rooilijnen en maximale afmetingen en hoogten.

Beoordeling

Een bijgebouw of overkapping voldoet aan redelijke eisen van welstand als deze gelijk is aan een standaardplan of als aan de onderstaande criteria wordt voldaan. Aansluiten op bouwplannen van burelen heeft de voorkeur bij gelijke woningen in rijen of clusters. Kleine afwijkingen van de criteria zijn denkbaar om herhalingen mogelijk te maken. Voldoet het plan hier niet aan, is er sprake van een monument of bestaat er twijfel aan de toepasbaarheid van de criteria, dan wordt bij de beoordeling ook gebruik gemaakt van gebieds- en eventuele andere criteria.

Criteria

Bijgebouwen worden beoordeeld aan de hand van onderstaande criteria:

Plaatsing

- plaatsing op ten minste 3,00 m achter de voorgevellijn
- ondergeschikt aan hoofdgebouw (laat contour en silhouet hoofdgebouw intact)
- niet meer dan twee bijgebouwen en/of overkappingen op het gehele erf
- hoogte:
 - goothoogte maximaal 3,00 m en nokhoogte maximaal 5,00 m
 - voor platte daken aan achterkanten goothoogte maximaal 3,25 m
- oppervlakte aan een voorkant maximaal 10 m² en aan een achterkant maximaal 30 m²
- de gezamenlijke oppervlakte van alle aanwezige bouwwerken mag niet meer dan 50% van het oorspronkelijke achter- of zijerf bedragen

Vormgeving

- vormgeven in één bouwlaag met een rechthoekige plattegrond
- plat afdekken of aan achterkanten voorzien van een eenvoudige kap of een flauw hellend glazen kassendak
- bescheiden detaillering zonder nadrukkelijke ornamenten, boeiboorden en overstekken
- materialen en kleuren afstemmen op hoofdgebouw of uitvoeren in traditionele materialen en kleuren zoals hout en baksteen in gedekte tinten
- overkappingen aan minimaal twee zijden open, plat afdekken en bij integratie met een erfafscheiding in materiaal en kleur daaraan gelijk

Van een gevelwijziging is sprake bij het veranderen of verplaatsen van een kozijn, kozijninvulling, luik of gevelpaneel en verder voor het aanbrengen van gevelisolatie aan de buitenzijde van de woning een gevelwijziging zonder daarbij de gevel te vergroten of verkleinen. De opbouw en indeling van de gevel is een belangrijk onderdeel van de architectonische vormgeving van het gebouw en het aanzicht van de straat.

Beoordeling

Een gevelwijziging voldoet aan redelijke eisen van welstand als deze gelijk is aan een standaardplan of als aan de onderstaande criteria wordt voldaan. Aansluiten op bouwplannen van burelen heeft de voorkeur bij gelijke woningen in rijen of clusters. Kleine afwijkingen van de criteria zijn denkbaar om herhalingen mogelijk te maken. Voldoet het plan hier niet aan, is er sprake van een monument of bestaat er twijfel aan de toepasbaarheid van de criteria, dan wordt bij de beoordeling ook gebruik gemaakt van gebieds- en eventuele andere criteria.

Criteria

Gevelwijzigingen worden beoordeeld aan de hand van onderstaande criteria:

- samenhang straatwand op hoofdlijnen behouden
- hoofdingeling op hoofdlijnen gelijk aan huidig of oorspronkelijk kozijn
- dimensionering nieuwe invulling afstemmen op de gevel
- gevelopeningen niet blinderen
- materialen en kleuren afstemmen op de gevel

Aanvullende criteria

Voor gebied met gewoon of bijzonder welstandsniveau gelden de volgende aanvullingen:

- als binnen één bouwblok en/of bij een identieke woning in een vergelijkbare situatie aan de voorgevel al een gevelwijziging is vergund die voldoet aan de objectcriteria, dan is de vormgeving en maatvoering hiervan bepalend voor de te realiseren gevelwijziging aan de voorgevel van de overige woningen in het bouwblok of van dit woningtype
- bestaande details als lateien, dorpels, raamlijsten en speklagen behouden
- materialen zijn overeenkomstig met of gelijkend op die van het hoofdgebouw
- kleuren zijn terughoudend en overeenkomstig met of gelijkend op die van het hoofdgebouw
- bij beeldbepalende panden:
 - vormgeving gelijk aan de architectuur en het tijdsbeeld van de historische gevel, indeling en detaillering met gebruik van traditionele materialen en kleuren
 - profilering en materialisering kozijnen blijft gelijk of komt overeen met oorspronkelijke kozijnen

Een dakkapel is een uitbouw in de kap. Dakkapellen kunnen bepalend zijn voor het straatbeeld. Dakkapellen moeten een ondergeschikte toevoeging zijn aan een dakvlak. Dakramen zijn toevoegingen aan een dakvlak, die in veel gevallen vergunningvrij zijn.

Beoordeling

Een dakkapel voldoet aan redelijke eisen van welstand als deze gelijk is aan een standaardplan of als aan de onderstaande criteria wordt voldaan. Aansluiten op bouwplannen van burens heeft de voorkeur bij gelijke woningen in rijen of clusters. Kleine afwijkingen van de criteria zijn denkbaar om herhalingen mogelijk te maken. Voldoet het plan hier niet aan, is er sprake van een monument of bestaat er twijfel aan de toepasbaarheid van de criteria, dan wordt bij de beoordeling ook gebruik gemaakt van gebieds- en eventuele andere criteria.

Criteria

Dakkapellen worden beoordeeld aan de hand van onderstaande criteria:

Plaatsing

- een dakkapel is een ondergeschikte toevoeging aan een gebouw
- meerdere dakkapellen of dakramen in hetzelfde bouwblok regelmatig rangschikken op horizontale lijn en daarbij in beginsel de bovenlijn aanhouden
- plaatsing gecentreerd in het dakvlak of in lijn met de gevelgeleding
- maten:
 - hoogstens één dakkapel per woning per dakvlak (geen dakkapellen op aanbouwen en bijgebouwen)
 - hoogte maximaal 1,75 m
 - aan een voorkant breedte tot 2,00 van de gevelbreedte, aan een achterkant 3,50 m
 - onderzijde tussen 0,50 en 1,00 m boven de dakvoet (waarvan kan worden afgeweken om dakkapellen in de gootlijn te plaatsen als dit bijdraagt aan de architectuur van de gevel en past in de straatwand)
 - minstens 0,50 m dakvlak naast en boven de dakkapel
 - kozijnen direct op het dakvlak aansluiten
 - in een mansardekap op onderste dakvlak en aansluiten op de knik of in de gootlijn plaatsen

Vormgeving

- de dakkapel is gelijkvormig aan aanwezige dakkapellen op het betreffende dakvlak van het bouwblok
- dakvorm:
 - aan een voorkant plat afdekken
 - aan een achterkant plat afdekken of bij een dakhelling vanaf 45 graden aanpakken met een minimale helling van 25 graden (bij mansarde de bestaande dakhelling aanhouden)
- gevelgeleding, detaillering, materialen en kleuren van dakkapel terughoudend vormgeven en afstemmen op hoofdgebouw
- zijwangen donker, wit, zingrijs of in de kleur van het dakvlak
- voorvlak grotendeels invullen met glas (dichte panelen zijn ondergeschikt)

Een dakopbouw is een verhoging op een bestaand gebouw. Bij meerdere dakopbouwen op één doorgaand dakvlak streeft de gemeente naar een herhaling van uniforme exemplaren en een regelmatige rangschikking op een horizontale lijn. Het bestemmingsplan treedt in eerste instantie regelend op voor wat betreft de rooilijnen, maximale afmetingen en hoogten.

Beoordeling

Een dakopbouw voldoet aan redelijke eisen van welstand als deze gelijk is aan een standaardplan of als aan de onderstaande criteria wordt voldaan. Kleine afwijkingen zijn denkbaar om herhalingen mogelijk te maken. Voldoet het plan hier niet aan, is er sprake van een monument of bestaat er twijfel aan de toepasbaarheid van de criteria, dan wordt bij de beoordeling ook gebruik gemaakt van gebieds- en eventuele andere criteria.

Criteria

Dakopbouwen worden beoordeeld aan de hand van onderstaande criteria:

Algemeen

- de opbouw is gelijk in plaatsing, oriëntatie, vorm en uitwerking aan eerder geplaatste dakopbouwen op het betreffende dakvlak van het bouwblok, mits deze een positieve welstandsbeoordeling hebben gehad
- het hoofdgebouw heeft minstens twee bouwlagen en is voorzien van een plat dak of een zadeldak met een helling van hoogstens 35 graden
- één dakopbouw per woning
- voor de drive-in woningen Wijdschild gelden voorwaarden uit het beeldkwaliteitsplan (2012) en voor Laag Dalem Oost uit het beeldkwaliteitskader (2011)

Nokverhoging

- uitgangspunt zijn enkelzijdige nokverhogingen aan achterkanten van samenhangende rijwoningen met kap
- over de gehele breedte van de woning aanbrengen of bij tussenwoningen op minstens 0,50 m uit de grenslijn tussen de woningen en bij hoekwoningen op minstens 1,00 m van de zijkanten van het dakvlak
- gemetselde schoorstenen respecteren
- de nok is evenwijdig aan de voorgevel
- hellingshoek nokverhoging is gelijk aan het bestaande dak
- onderkant kozijn bij nokverhoging direct aansluiten op het dakvlak
- de stahoogte in de bestaande ruimte is tussen de 2,00 m en de 2,50 m
- de goot van de nokverhoging is gelijk aan de daknok of lager
- kozijn tussen 0,90 en 1,20 m hoog
- enkelzijdige nokverhoging in stijl en afwerking gelijk aan het hoofdgebouw
- kozijn grotendeels invullen met glas, zijwanden zijn dicht

Opbouw op plat dak

- plaatsen op een dak van een samenhangende rijwoning of vrijstaande woning
- totale hoogte van de opbouw is maximaal 3,00 m
- opbouw met plat dak terugleggen van de voorgevel met de gootlijn evenwijdig aan de voorgevel (eventuele terrashekwerken ook terugleggen van de gevel)
- opbouw met (bescheiden) kap in de voorgevellijn plaatsen, met de kap bij voorkeur haaks op de gevel
- dakopbouw in stijl, afwerking en kleur afstemmen op het hoofdgebouw
- doorgaande elementen als dakgoten en daklijsten behouden

Een erfafscheiding is bedoeld om het erf af te bakenen van een buurerf of van de openbare weg. Erfafscheidingen aan de openbare ruimte zijn van invloed op de ruimtelijke kwaliteit. De gemeente streeft ernaar een rommelige indruk door een te grote verscheidenheid aan erfafscheidingen te voorkomen. Het bestemmingsplan treedt in eerste instantie regelend op wat betreft de hoogte.

Beoordeling

Een erfafscheiding voldoet aan redelijke eisen van welstand als deze gelijk is aan een standaardplan of als aan de onderstaande criteria wordt voldaan. Aansluiten op bouwplannen van burens heeft de voorkeur bij gelijke woningen in rijen of clusters. Kleine afwijkingen van de criteria zijn denkbaar om herhalingen mogelijk te maken. Voldoet het plan hier niet aan, is er sprake van een monument of bestaat er twijfel aan de toepasbaarheid van de criteria, dan wordt bij de beoordeling ook gebruik gemaakt van gebieds- en eventuele andere criteria.

Criteria

Erfafscheidingen worden beoordeeld aan de hand van onderstaande criteria:

- hoogte 1,00 m indien geplaatst voor de voorgevellijn of op minder dan 1,00 m achter de voorgevellijn
- in overige gevallen maximaal 2,00 m hoog
- eenduidige vormgeving met rechte bovenbeëindiging (geen combinatie van diverse vormen en materialen)
- terughoudende materialen zoals metselwerk, hout, spijlenhekwerken of te begroeien gaas danwel een haag
- terughoudend in kleur

Aanvullende criteria

Voor gebied met gewoon of bijzonder welstandsniveau gelden de volgende aanvullingen:

- vorm en maat afstemmen op afscheiding naastgelegen perceel mits deze voldoet aan de objectcriteria voor erfafscheidingen
- erfafscheiding die zichtbaar zijn vanaf de openbare ruimte en geen onderdeel vormen van een gesloten straatwand zijn deels transparant met zowel een horizontale als een verticale geleiding, zoals bijvoorbeeld een lage gemetselde muur met een spijlenhekwerk tussen penanten
- uitvoeren in hout of ijzerwerk schilderen in een donkere en gedekte tint (bijvoorbeeld zwartgroen) eventueel met witte accenten

Rolhekken en rolluiken zijn voorzieningen om glazen puien van gebouwen te beschermen. Deze voorzieningen kunnen de omgeving een rommelig of opgesloten aanzien geven. Het plaatsen van rolluiken aan de binnenzijde van een pui is in veel gevallen vergunningvrij.

Beoordeling

Een rolhek of rolluik voldoet aan redelijke eisen van welstand als deze gelijk is aan een standaardplan of als aan de onderstaande criteria wordt voldaan. Aansluiten op bouwplannen van burelen heeft de voorkeur bij gelijke woningen in rijen of clusters. Kleine afwijkingen van de criteria zijn denkbaar om herhalingen mogelijk te maken. Voldoet het plan hier niet aan, is er sprake van een monument of bestaat er twijfel aan de toepasbaarheid van de criteria, dan wordt bij de beoordeling ook gebruik gemaakt van gebieds- en eventuele andere criteria.

Basiscriteria

Rolhekken en rolluiken worden beoordeeld aan de hand van onderstaande criteria:

- aan de binnenzijde van de pui plaatsen:
 - voor minstens 70% bestaand uit glasheldere doorkijkopeningen
- indien plaatsing aan de binnenzijde niet mogelijk is:
 - voor minstens 90% bestaand uit glasheldere doorkijkopeningen
 - rolkasten, geleidingen en rolhekken in de gevel inpassen
- kleuren zijn terughoudend en afgestemd op de gevel

Dakramen, panelen en collectoren

Object 8

Dakramen, zonnepanelen en zonnecollectoren zijn toevoegingen aan een dakvlak, die in het straatbeeld niet snel zullen storen en die mede daarom in veel gevallen vergunningvrij zijn. Uitzondering hierop is het plaatsen van dakramen, panelen of collectoren in, aan, op of bij een monument.

Beoordeling

Een dakraam, paneel of collector voldoet aan redelijke eisen van welstand als deze gelijk is aan een standaardplan of als aan de onderstaande criteria wordt voldaan. Aansluiten op bouwplannen van burens heeft de voorkeur bij gelijke woningen in rijen of clusters. Kleine afwijkingen van de criteria zijn denkbaar om herhalingen mogelijk te maken. Voldoet het plan hier niet aan, is er sprake van een monument of bestaat er twijfel aan de toepasbaarheid van de criteria, dan wordt bij de beoordeling ook gebruik gemaakt van gebieds- en eventuele andere criteria.

Criteria

Dakramen, panelen en collectoren worden beoordeeld aan de hand van onderstaande criteria:

- zijn ondergeschikte toevoegingen aan een dakvlak
- op schuine daken:
 - vlak aanbrengen binnen de contouren van het dakvlak
 - hellingshoek gelijk aan het dakvlak
 - zo dicht mogelijk op het dakvlak monteren
 - plaatsen op minstens 0,50 m van de dakranden
- panelen en collectoren op platte daken
 - minimumafstand tot de dakrand van 0,5 meter
 - geheel gelegen binnen een hoek van 15 graden vanaf het dakvlak
- paneel/collector vormt een geheel met de installatie voor het opslaan van water of voor de opwekking van elektriciteit (zo niet, dan is deze installatie in het bouwwerk geplaatst)
- meerdere exemplaren regelmatig rangschikken op horizontale of verticale lijn
- kleuren, inclusief randafwerking, zijn donker of in de kleur van het dak
- aanvulling zonnepanelen en collectoren bij erfgoed:
 - niet nadrukkelijk in het zicht vanuit de openbare ruimte plaatsen (kwalitatief hoogwaardige oplossingen in het zicht alleen toepassen met behoud van monumentale waarden en een zorgvuldige inpassing in het dakvlak)
 - de gehele installatie integraal opnemen in het ontwerp van het bouwwerk

Installaties voor bijvoorbeeld airconditioning, afvoerkanalen en antennes kunnen vrijstaand worden geplaatst danwel op of aan een bouwwerk worden aangebracht. Andere installaties zijn energiemaatregelen als zonnepanelen en -collectoren. Dit zijn toevoegingen aan een dakvlak, die in het straatbeeld niet snel zullen storen en in veel gevallen vergunningvrij zijn. Kleine windmolens worden veelal op een gebouw geplaatst. Een zorgvuldige plaatsbepaling kan een goed middel zijn om deze voorzieningen in te passen in de omgeving.

Beoordeling

Een installatie voldoet aan redelijke eisen van welstand als deze gelijk is aan een standaardplan of als aan de onderstaande criteria wordt voldaan. Aansluiten op bouwplannen van burelen heeft de voorkeur bij gelijke woningen in rijen of clusters. Kleine afwijkingen van de criteria zijn denkbaar om herhalingen mogelijk te maken. Voldoet het plan hier niet aan, is er sprake van een monument of bestaat er twijfel aan de toepasbaarheid van de criteria, dan wordt bij de beoordeling ook gebruik gemaakt van gebieds- en eventuele andere criteria.

Basiscriteria

Installaties, in zoverre niet inpandig te realiseren, worden beoordeeld aan de hand van onderstaande criteria:

- meerdere installaties per pand clusteren (eventueel afschermen)
- achter de voorgevelijn plaatsen en bij voorkeur aan de achtergevel bevestigen
- hoogte relateren aan nabijgelegen bebouwing
- indien zichtbaar vanaf het openbaar toegankelijk gebied slank vormgeven
- materialen en kleuren neutraal en onopvallend (zoals gegalvaniseerd, antraciet, grijs en dakdoorvoeren in de kleur van het dakvlak)

Aanvullende criteria

Voor gebied met bijzonder welstandsniveau gelden de volgende aanvullingen:

- installatie en bijbehorende voorzieningen, zoals afvoerpijpen en bevestigingsconstructie, als één geheel vormgeven
- installatie aan het gebouw is maximaal 0,50 m hoog en 1,00 m breed
- afvoerkanalen steken hoogstens 0,50 m boven het naastgelegen dakvlak
- binnen de context van cultureel erfgoed plaatsen:
 - onzichtbaar vanuit de openbare ruimte
 - met behoud van het historische materiaal, karakter en aanzicht

De aanwezigheid van woonboten bepaalt mede het beeld van Gorinchem vanaf het water. Bij de vervanging of aanpassing wordt beoordeeld of het uiterlijk passend is. Aangezien er veel verschillende soorten boten zijn, is er daarbij een onderscheid gemaakt tussen arken en vaartuigen enerzijds en schepen anderzijds. De hier opgenomen criteria zijn opgesteld om veranderingen aan en vervanging van boten te beoordelen, die bedoeld zijn om ter plekke te functioneren.

Beoordeling

Bij de beoordeling wordt bekeken of de boot wat betreft het uiterlijk een kwaliteit heeft, die past in de omgeving. Daarbij wordt er rekening mee gehouden, dat boten in de regel rondom in het zicht liggen en vanaf de wal zelfs het dak goed te zien is. Waar op de wal een onderscheid wordt gemaakt tussen voor- en achtergevels, is dit voor boten niet van toepassing.

Maatwerk

Omdat er verschillen zijn tussen de boten, kan de interpretatie van deze criteria om maatwerk vragen. Dit is met name het geval bij schepen, maar kan ook bij vaartuigen en arken nodig zijn. Voor de toepassing van de criteria moet dan ook altijd het doel van de welstandsbeoordeling worden meegewogen: het object moet op zichzelf en in zijn omgeving voldoen aan redelijke eisen, waarbij de (gewenste) ruimtelijke kwaliteit van de directe omgeving wordt meegewogen.

Algemene criteria

Waar nodig wordt ook voor boten teruggevallen op de algemene welstandscriteria, omdat deze met enige interpretatie ook bruikbaar als grondslag voor welstand op het water. De algemene beginselen van goede ruimtelijke vormgeving gelden op het land immers net zo goed als op het water.

Historische boten

Door de grote verscheidenheid aan historische boten en de mate van originaliteit is het niet eenvoudig een definitie te geven, wat een historische boot is. De welstandsnota is ook niet de juiste plek om hier een definitie voor op te stellen. Zeker niet, omdat boten in de loop van de geschiedenis altijd zijn aangepast aan nieuwe mogelijkheden en nieuwe functies. Zo zijn in de loop van de tijd zeilende vrachtschepen aangepast aan het varen met een verbrandingsmotor. Ook werden veel kleinere schepen uit de vaart genomen en verbouwd om op te recreëren of wonen. Het veranderende gebruik is onderdeel van de geschiedenis. Dit neemt niet weg, dat authenticiteit en historische eigenschappen in de advisering ten aanzien van het uiterlijk kunnen worden gewogen. Het streven is om aan de hand van gegevens en beeldmateriaal beoordeling en besluitvorming mogelijk te maken, waarbij geen historische waarden verloren gaan. Het is in dit verband daarom voldoende om het mogelijk te maken de historische waarden mee te nemen in de advisering. In de overweging of een historisch schip wat betreft het aanzien past in zijn omgeving wordt het karakter en de kwaliteit daarvan meegewogen.

Criteria arken en vaartuigen

Een ark is niet (van origine) gebouwd om te varen, maar een (meestal) rechthoekig casco met een opbouw bedoeld als drijvend woonverblijf of werkruimte. Een vaartuig heeft een casco van een (van origine) varend schip met een daarvan afwijkende opbouw, bijvoorbeeld ten behoeve van gebruik als woonverblijf, en is in veel gevallen wat betreft de opbouw vergelijkbaar aan een ark.

Algemeen

- De vormgeving en detaillering zijn zorgvuldig en duurzaam
- De vormgeving is evenwichtig en alzijdig met aandacht voor de onderlinge verhoudingen tussen casco/romp en opbouw
- Aanpassingen en toevoegingen in vorm, maat en schaal afstemmen op het geheel

Casco

- Het casco van een ark:
 - is gesloten van karakter
 - is van metaal of beton
- De romp van een vaartuig:
 - is van een type kenmerkend voor de Nederlandse (binnen)wateren
 - is gesloten van karakter en in beginsel geschikt om te varen
 - heeft verhoudingen passend bij het (oorspronkelijke) type schip met herkenbare stevens
 - niet aangetast door er delen uit te zagen ten behoeve van bijvoorbeeld toegangen of ramen (uitgezonderd patrijspoorten met bescheiden afmetingen)

Opbouw

- De vormgeving van de opbouw is evenwichtig en met zorg gedetailleerd
- De plattegrond van de opbouw is in beginsel rechthoekig van vorm
- De gevels aan wal- en waterzijde voorzien van vensters (geen gesloten gevels)
- Daken zijn licht gebogen, hellend in de dwarsrichting of plat
- Ramen in beginsel niet direct aansluiten op de romp en/of dak
- De gevels van de opbouw zijn van hout of metaal
- Daken zijn van hout of metaal
- Het glas is helder en doorzichtig (uitgezonderd beloopbaar glas)
- Schilderwerk uitvoeren in gedekte kleuren en voor de opbouw eventueel wit-tinten

Criteria schepen

Een schip is een boot die herkenbaar is als een (van origine/authentiek) varende schip en daarbij behorende kenmerken. Een schip heeft in de regel een gezeegde romp met verhoogde stevens, stroomlijn en symmetrie. Al naar gelang het type is een schip voorzien van kenmerken zoals een voordek, achterdek, stuurhut, roer, gangboord, een luikenkap, mast en zwaarden.

Algemeen

- Schepen zijn van een type kenmerkend voor de Nederlandse (binnen)wateren en geschikt om te varen
- De vormgeving past in de traditie van de Nederlandse scheepsbouw, is zorgvuldig en duurzaam met oog voor detail
- De vormgeving is evenwichtig en alzijdig met aandacht voor verhoudingen en symmetrie in de lengterichting
- Aanpassingen en voor de vaart noodzakelijke toevoegingen in vorm, maat en schaal afstemmen op het (oorspronkelijke) type schip

Romp

- De romp heeft een verhouding tussen lengte, breedte en hoogte passend bij het (oorspronkelijke) type schip
- De romp heeft herkenbare stevens, is gezeegd en heeft doorgaande lijnen zonder onderbrekingen
- De romp is gesloten van karakter en wordt niet aangetast door er delen uit te zagen ten behoeve van bijvoorbeeld toegangen of ramen (uitgezonderd patrijspooten met bescheiden afmetingen)

Opbouw

- De opbouw en eventuele hekwerken passen bij het type en de verhoudingen van het (oorspronkelijke) schip
- Schepen hebben afgestemd op het type een voordek, achterdek en gangboorden met bruikbare maten
- Daken volgen de lijnen van de romp en zijn in de breedterichting licht gebogen of hellend
- Ramen passen in de compositie van de opbouw, volgen de zeeg met één doorgaande lijn en sluiten niet direct aan op gangboord of dak
- Eventuele dakramen plat aanbrengen
- Een stuurhut heeft een gesloten onderkant en is daarboven voorzien van transparante ramen
- Geen hekken, kooien en dergelijke aanbrengen (uitgezonderd relingen voor de veiligheid)

Materiaal en kleur

- De romp en opbouw zijn van metaal of hout (geen golfplaat)
- Daken zijn van hout of metaal danwel voorzien van zeildoek, zorgvuldig gedetailleerde bitumen
- Schilderwerk uitvoeren in gedekte kleuren (voor de opbouw eventueel wittinten) met indien gewenst kleuraccenten passend bij het schip

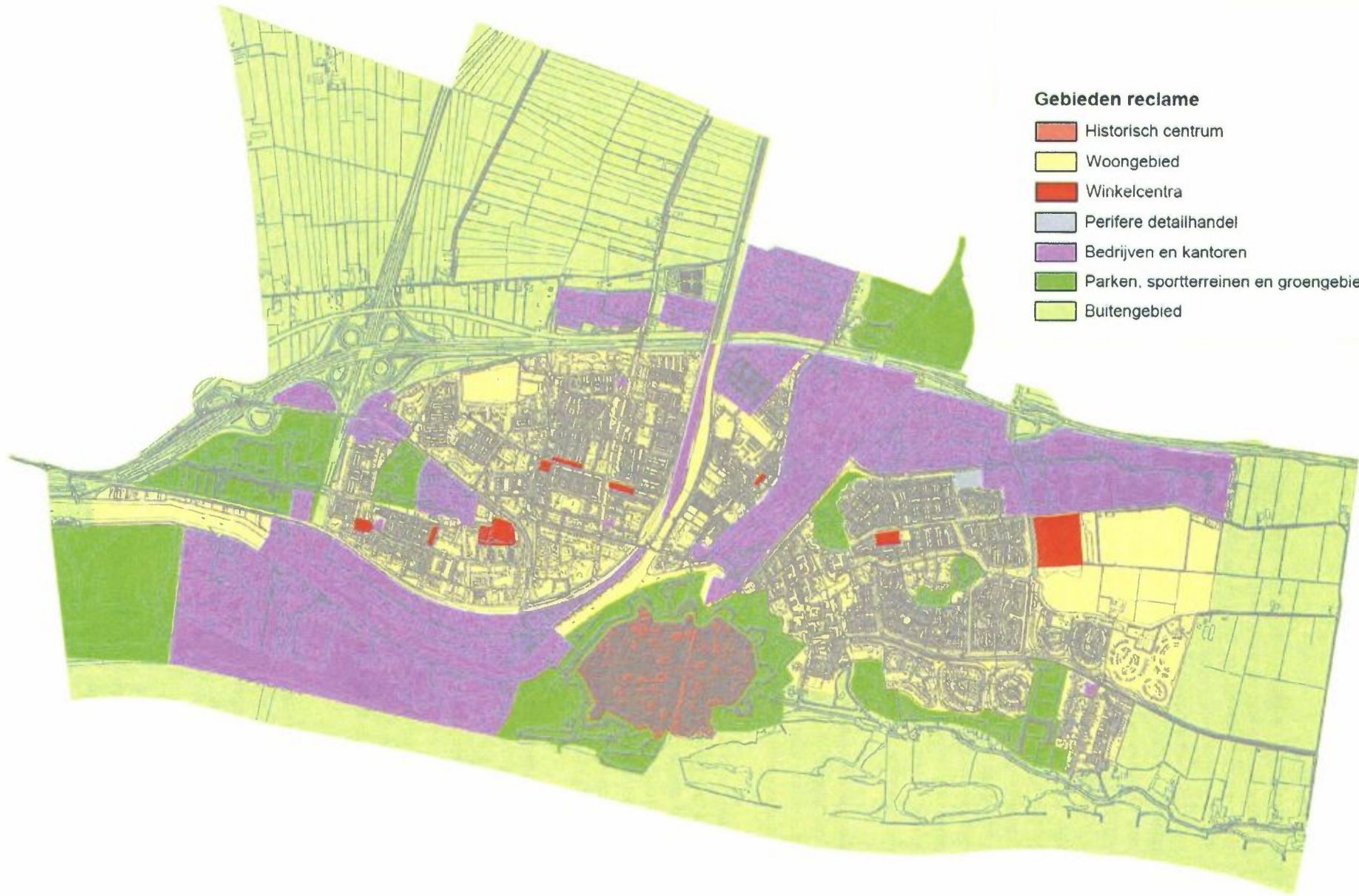

Reclame
DEEL IV

Gebieden reclame

- Historisch centrum
- Woongebied
- Winkelcentra
- Perifere detailhandel
- Bedrijven en kantoren
- Parken, sportterreinen en groengebieder
- Buitengebied

Reclames

Toelichting

Reclame is een publieke aanprijzing van een bedrijf, een product of een dienst. De invloed daarvan op het straatbeeld kan groot zijn. Reclames komen in vele verschijningsvormen voor. In deze Welstandsnota zijn criteria opgenomen voor (handels-)reclame op of aan een onroerende zaak en/of reclame waarvoor een omgevingsvergunning, activiteit: bouwen, (vroeger: bouwvergunning) is vereist. Reclames komen ook voor als een voorwerp op of aan de weg. Bijvoorbeeld: strandvlaggen, reclamezuil op de weg, sandwichborden e.d. Ook hiervoor gelden in de gemeente regels en criteria (waaronder welstandscriteria), waar dit soort reclames op of aan de weg worden toegestaan. Voor reclames op of aan de weg en voor uitstallingen zijn de regels niet vastgelegd in deze Welstandsnota, maar in een aparte nota.

Reclame kan bijdragen aan de levendigheid van een gebied, maar ook ten koste gaan van het straatbeeld. In gebieden met commerciële functies zijn reclames op zijn plaats en kunnen ze de visuele aantrekkelijkheid van de omgeving verhogen, hoewel daar een kritische grens aan verbonden is, met name in de historische binnenstad. In andere gebieden mag van reclameuitingen in de regel enige terughoudendheid worden gevraagd.

Doel en uitgangspunten

Grondslag voor reclame is, dat er gelegenheid moet zijn om goederen en activiteiten aan te prijzen. Tegelijkertijd mogen reclameuitingen geen afbreuk doen aan de kwaliteit van de openbare ruimte.

Uitgangspunten

De uitgangspunten voor beleid ten aanzien van reclames zijn:

- Een reclame mag niet ontsierend zijn voor het gevelbeeld en geen afbreuk doen aan de kwaliteit van de openbare ruimte
- Elke reclame heeft een directe relatie met de daarin gevestigde onderneming of met de in het pand uitgevoerde activiteit
- Een reclame mag het verkeer niet hinderen

De uitgangspunten van het beleid zijn uitgewerkt in randvoorwaarden en gebiedsspecifieke criteria.

Juridische status

Per gebied is aangegeven welke vorm en hoeveel van een bepaalde reclame mag worden aangebracht en onder welke voorwaarden de reclame is toegestaan. Indien reclame niet voldoet aan specifieke gebiedscriteria mag die reclame niet worden geplaatst of aangebracht en kan er handhavend worden opgetreden.

Randvoorwaarden

De randvoorwaarden in deze Welstandsnota gelden voor ieder gebied en type reclame binnen de gemeente Gorinchem, voor zover hiervoor een omgevingsvergunning is vereist. Ze dienen als algemene basis voor de beoordeling van dergelijke reclame.

Functioneel/technisch

Reclame staat niet los van de activiteiten die met de reclame wordt aangeprezen. Zo is een reclame voor een autogarage niet gepast op de gevel van een

drogist. Reclame moet altijd een rechtstreeks verband hebben met de activiteiten die in het pand en/of op het perceel plaatsvinden.

Van dit uitgangspunt worden reclameobjecten op sportterreinen, tijdelijke sponsorreclames bij evenementen of aankondigingen van evenementen uitgezonderd.

Om de leefbaarheid van de (binnen)stad te behouden, mogen reclameobjecten in of aan leegstaande panden worden aangebracht. Deze commerciële reclameobjecten zijn alleen toegestaan op de begane grond en moeten een relatie hebben met de functie/bestemming van het pand. Dus geen reclame voor een automerk als in dat betreffende pand geen autoshowroom is toegestaan.

Verkeersveiligheid en hinder

Uitgangspunt is dat een reclameobject geen (fysieke en visuele) overlast of hinder mag veroorzaken voor de omgeving en derden en de verkeersveiligheid niet in het geding mag brengen. Er is in ieder geval sprake van verkeersonveiligheid als de zichtbaarheid (van de kleuren) van de openbare ruimte, de verkeerslichten of -borden en andere aanduidingen wordt aangetast.

De criteria met betrekking tot verkeersonveiligheid zijn met opzet niet uitputtend geformuleerd, omdat niet alle verkeersonveilige situaties op voorhand te voorzien zijn. Op deze manier blijft het mogelijk om per geval te beoordelen of de verkeersveiligheid in het geding is.

Gelet op het voorkomen van hinder en verkeersonveiligheid gelden de volgende criteria:

- Reclameobjecten veroorzaken geen geluidshinder, zijn niet verblindend, knippen niet en bewegen en/of veranderen niet te snel
- Reclames op de weg of los aan de gevel (vlaggen e.d.) worden slechts geplaatst gedurende de openingstijden
- Reclames op of boven de weg mogen de zichtbaarheid van de kleuren van verkeerslichten of andere verkeersaanduidingen niet aantasten.

Ontsiering

Een reclameobject dient qua plaatsing, kleurstelling, materiaalgebruik en/of detaillering niet ontsierend te zijn voor het gevelbeeld en geen afbreuk te doen aan de kwaliteit van de openbare ruimte. Gelet op het voorkomen van ontsiering gelden de volgende criteria:

- De vormgeving, afmetingen en kleuren van een reclameobject zijn afgestemd op het karakter van de directe omgeving en het bouwwerk
- Gevelreclames worden qua vormgeving, afmetingen en plaatsing op de gevel opzet afgestemd
- Te veel en frequente herhaling van dezelfde tekst of te grote hoeveelheid tekst per reclame wordt voorkomen, met name langs wegen; tekst beperken tot de hoofdboodschap (productaanduiding, zoals bijvoorbeeld schoenen, tassen en lederwaren, bedrijfsnaam of andere aanduiding)
- Het kleurgebruik is terughoudend: niet reflecterend en/of fluorescerend
- Een reclameobject is in zijn grootte, positionering en ontwerp aangepast aan de stedenbouwkundige context en de schaal en architectuur van het pand, waaraan het zich bevindt. De samenhang en structuur van de gevel dient behouden te blijven (geen scheiding winkelpui en verdieping)

- Indien de architectuur van bestaande bebouwing voorziet in specifieke reclamemogelijkheden, zijn dit de plaatsen waar reclameobjecten aangebracht dienen te worden
- Een reclameobject voor, aan en/of op korte afstand van een monument tast de monumentale waarde van het betreffende pand niet aan
- Indien er meerdere reclameobjecten bij een bedrijf worden geplaatst, worden deze op elkaar afgestemd, voor wat betreft kleur en lay-out

Plaats van de reclame

- Uitstekende reclameobjecten aan de gevel worden niet lager dan 2,20 m boven de openbare weg geplaatst, gemeten vanaf de onderzijde van het reclameobject (in verband met doorloophoogte) maar niet hoger dan 4,00 m en minimaal 0,60 m vanaf de rijbaan
- Reclameobjecten boven de rijbaan of boven de strook van 0,60 m vanaf de rijbaan, worden niet lager dan 4,20 m geplaatst, gemeten vanaf de onderzijde van het reclameobject
- Voor panden met een luifel geldt dat de reclameobjecten zowel onder de aanwezige luifel (bevestigd aan de gevel of luifel) als tegen de luifel (voorzijde) mogen worden geplaatst. Reclame op een luifel is in verband met mogelijke overlast voor bovengelige woningen niet toegestaan, tenzij de onderkant van de luifel minder dan 2,40 m bedraagt zoals in de Koningin Wilhelminalaan. Omdat de situatie bij het winkelcentrum aan de Gildenweg zodanig is, dat plaatsing van reclameborden op de luifel niet hinderlijk is, is dit bij uitzondering wel toegestaan. Reclame tegen de luifel (voorzijde) dient altijd plat tegen de luifel (geen loodrecht object en vlaggen) en binnen de contouren van de luifel te worden aangebracht. Een en ander geldt voor zover aan de hiervoor genoemde voorwaarden ten aanzien van de bevestigingshoogte kan worden voldaan
- Het aanbrengen van reclameobjecten tegen zij- en/of achtergevels is niet toegestaan. Dit geldt niet voor de panden aan de Linge en de gebieden 'Bedrijven- en kantoorgebieden' en 'Perifere detailhandel'
- Wanneer sprake is van een hoekpand mag de zijgevel wel worden benut. Bij tussenpanden met een achterzijde gelegen aan de weg en met een entree voor publiek, mag de 'achterzijde' worden benut voor reclame.

Ontoelaatbare reclameobjecten

Als ontoelaatbare reclame in 'Woongebieden', 'Winkelcentrum' en 'Historische centrum' wordt aangemerkt:

- Reclameobjecten die knippen, reflecteren, spiegelen, draaien of anderszins snel bewegen of veranderen (behoudens vlaggen).

Historisch centrum

In het historisch centrum geldt voor permanente reclame een maximaal totaal van 3 reclames per pand, winkel of object met daarbij de keuze uit onderstaande opties.

Reclame plat op de gevel

Aantal en plaatsing

- maximaal 1
- boven de entree, gecentreerd in de gevel of passend in de structuur van de gevelpui;
- niet boven een luifel en bij meerdere verdiepingen onder de onderdorpel van de kozijnen op de eerste verdieping
- bij plaatsing tegen een luifel binnen de contouren van het boeiboord

Afmetingen en uitvoering

- oppervlakte
 - hoogte maximaal 0,40 m en breedte maximaal 60% ten opzichte van de totale gevel-/luiflbreedte met een maximum van 4 m
 - langs de Linge maximaal 1 m² oppervlakte
- maximaal 0,30 m uit de gevel stekend, inclusief bevestigingsconstructie
- uitgevoerd met losse letters of als een reclamebord;
- geen lichtbak

Reclame loodrecht op de gevel

Aantal en plaatsing

- niet langs de Linge en in de rest van de binnenstad maximaal 1
- passend in de structuur van de gevel
- bij meerdere verdiepingen onder de onderdorpel van de kozijnen op de eerste verdieping
- niet boven, op of aan een luifel

Afmetingen en uitvoering

- maximaal 0,5 m² oppervlakte
- maximaal 0,25 m dikte
- uitgevoerd als reclamebord
- geen lichtbak

Raamplakkaten en plakfolie

Aantal en plaatsing

- maximaal 1 per raam
- langs de Linge alleen op de ramen van de begane grond
- voor het overige ook op de eerste verdieping (op voorwaarde het planologisch toegestaan is om op de verdieping een bedrijf te vestigen en dit er daadwerkelijk is gevestigd)

Afmetingen en uitvoering

- de naamsaanduiding, beeldmerk of het logo is maximaal 0,40 m hoog
- oppervlakte:
 - op de begane grond tot 30% van het raamoppervlak
 - op verdieping tot 40% van het raamoppervlak

Historisch centrum

- bij leegstaande panden, in zoverre die niet aan de Linge staan, tot 100% van het raamoppervlak

Vlaggenmasten, vlaggen en banieren op of aan de gevel

Plaatsing en aantal

- vlaggenmasten en vlaggen:
 - alleen tijdelijk toegestaan als feestelijke aandachtstrekker voor een evenement tijdens dat evenement en alleen gedurende openingstijden
 - niet langs de Linge
- banieren:
 - plat tegen of loodrecht op de gevel bevestigen
 - de bovenkant van een banier is niet hoger aangebracht dan de onderdorpel van de kozijnen op de eerste verdieping, tenzij het betreffende bedrijf ook gevestigd is op de eerste verdieping

Afmetingen en uitvoering

- maximaal 1 m uit de gevel stekend, inclusief bevestigingsconstructie
- een banier is maximaal 2,00 m hoog en 0,40 m breed
- bij meerdere exemplaren identiek uitvoeren

Reclame op zonwering of markiezen

Plaatsing en aantal

- niet langs de Linge
- voor het overige 1 per segment en aangebracht op de volant of het onderste segment van de markies

Afmetingen en uitvoering

- de naamsaanduiding, beeldmerk of het logo is maximaal 0,15 m hoog

Reclamedoek

Plaatsing, aantal, afmetingen en uitvoering

- niet bij Rijksmonumenten en niet langs de Linge
- plaatsing, aantal, afmeting en uitvoering worden per geval beoordeeld in relatie tot het gebouw en zijn omgeving

Woongebied

In het woongebied geldt voor permanente reclame een maximaal totaal van 1 reclame per pand of object met daarbij de keuze uit onderstaande opties, waarbij er een onderscheid is gemaakt tussen aan-huis-gebonden beroep, bedrijven, winkels en horeca enerzijds en flatgebouwe anderzijds. Voor gebouwen met een publieke functie zullen aantal, plaatsing, afmetingen en uitvoering per geval worden beoordeeld.

Reclame plat op de gevel

Aantal en plaatsing

- alleen bij aan-huis-gebonden beroep, bedrijven, winkels en horeca
- boven de entree, gecentreerd in de gevel of passend in de structuur van de gevelpui;
- niet boven een luifel en bij meerdere verdiepingen onder de onderdorpel van de kozijnen op de eerste verdieping
- bij plaatsing tegen een luifel binnen de contouren van het boeiboord

Afmetingen en uitvoering

- oppervlakte maximaal 1 m²
- maximaal 0,30 m uit de gevel stekend, inclusief bevestigingsconstructie
- uitgevoerd met losse letters of als een reclamebord
- in beginsel niet verlicht

Reclame loodrecht op de gevel

Aantal en plaatsing

- alleen bij aan-huis-gebonden beroep, bedrijven, winkels en horeca
- passend in de structuur van de gevel
- bij meerdere verdiepingen onder de onderdorpel van de kozijnen op de eerste verdieping
- niet boven, op of aan een luifel

Afmetingen en uitvoering

- maximaal 0,5 m² oppervlakte
- steekt maximaal 1 m uit de gevel, inclusief bevestigingsconstructie
- maximaal 0,25 m dikte
- uitgevoerd als reclamebord
- in beginsel niet verlicht

RaamplakATEN en plakfolie

Aantal en plaatsing

- alleen bij aan-huis-gebonden beroep, bedrijven, winkels en horeca
- alleen op de ramen van de begane grond

Afmetingen en uitvoering

- de naamsaanduiding, beeldmerk of het logo is maximaal 0,40 m hoog
- op de begane grond tot 30% van het raamoppervlak

Banieren op of aan de gevel

Aantal en plaatsing

- alleen als banier bij aan-huis-gebonden beroep, bedrijven, winkels en horeca
- plat tegen of loodrecht op de gevel bevestigen

Afmetingen en uitvoering

- maximaal 1 m uit de gevel stekend, inclusief bevestigingsconstructie
- een banier is maximaal 2,00 m hoog en 0,40 m breed

Reclamebord of reclameobject op het dak

Aantal en plaatsing

- alleen op flatgebouwen
- geplaatst op de naar de snelweg of hoofdweg gekeerde gevel

Afmetingen en uitvoering

- staat in verhouding tot het gebouw
- wordt zowel voor wat betreft de omvang als de plaats per geval beoordeeld in relatie tot het gebouw en zijn omgeving

Reclamedoek

Aantal, plaatsing, afmetingen en uitvoering

- niet bij Rijksmonumenten
- plaatsing, afmeting en uitvoering worden per geval beoordeeld in relatie tot het gebouw en zijn omgeving

Reclamezuil

Aantal en plaatsing

- alleen bij aan-huis-gebonden beroep, bedrijven, winkels en horeca
- in de voortuin op minimaal 1 m afstand van alle erfgrenzen

Afmetingen en uitvoering

- maximaal 1,20 m hoog, 0,60 m breed en 0,20 m dik

Reclame op erfafscheiding

Aantal en plaatsing

- alleen bij aan-huis-gebonden beroep, bedrijven, winkels en horeca
- op de erfafscheiding in de voortuin ter plaatse van de entree van het erf

Afmetingen en uitvoering

- maximaal 1 m²
- plat op de erfafscheiding
- uitvoeren met losse letters of als reclamebord
- niet verlicht en geen lichtbak.

Winkelcentra

In winkelcentra geldt voor permanente reclame een maximaal totaal van 3 reclames op of aan de gevel per pand, 1 bovendakse reclame per complex en 6 reclames los van de gevel per complex met daarbij de keuze uit onderstaande opties.

Reclame plat op de gevel

Aantal en plaatsing

- maximaal 1
- boven de entree, gecentreerd in de gevel of passend in de structuur van de gevelpui
- niet boven een luifel en bij meerdere verdiepingen onder de onderdorpel van de kozijnen op de eerste verdieping
- bij plaatsing tegen een luifel binnen de contouren van het boeiboord

Afmetingen en uitvoering

- maximaal 0,40 m hoog en maximaal 60% breed ten opzichte van de totale gevel/luifelbreedte met een maximum van 6 m
- maximaal 0,30 m uit de gevel stekend, inclusief bevestigingsconstructie
- uitgevoerd met losse letters of als een reclamebord
- in beginsel niet verlicht

Reclame loodrecht op de gevel

Aantal en plaatsing

- maximaal 1
- passend in de structuur van de gevel
- bij meerdere verdiepingen onder de onderdorpel van de kozijnen op de eerste verdieping
- niet boven, op of aan een luifel

Afmetingen en uitvoering

- maximaal 0,5 m² oppervlakte
- steekt maximaal 1 m uit de gevel, inclusief bevestigingsconstructie
- maximaal 0,25 m dikte
- uitvoeren als reclamebord
- in beginsel niet verlicht

Raamplakaten en plakfolie

Aantal en plaatsing

- 1 per raam

Afmetingen en uitvoering

- op de begane grond tot 100% van het raamoppervlak
- op de eerste verdieping:
 - tot 40% van het raamoppervlak
 - de naamsaanduiding, het beeldmerk of het logo is maximaal 0,40 m hoog

Vlaggenmasten, vlaggen en banieren op of aan de gevel

Aantal en plaatsing

- maximaal 1 per 6m gevelbreedte
- vlaggenmasten onder de vloer van de eerste verdieping bevestigen
- banieren plat tegen of loodrecht op de gevel bevestigen

Afmetingen en uitvoering

- een banier is maximaal 2,00 m hoog en 0,40 m breed
- een banier steekt maximaal 1 m uit de gevel, inclusief bevestigingsconstructie
- meerdere exemplaren identiek uitvoeren

Reclame op zonwering of markiezen

Plaatsing en aantal

- 1 per segment
- aanbrengen op de volant of het onderste segment van de markies

Afmetingen en uitvoering

- de naamsaanduiding, beeldmerk of het logo is maximaal 0,15 m hoog

Reclamebord of reclameobject op het dak

Aantal en plaatsing

- maximaal 1
- geplaatst op de dakrand bij de hoofdentree

Afmetingen en uitvoering

- bestaat uit de naam van het gehele complex
- in beginsel uitvoeren in losse letters
- wordt zowel voor wat betreft de omvang als de plaats per geval beoordeeld in relatie tot het gebouw en zijn omgeving

Reclamezuil

Plaatsing, aantal, afmeting en uitvoering

- plaatsen op eigen terrein bij de hoofdentree
- maximaal 3,50 m hoog, 2 m breed en 0,30 m dik

Reclame los van de gevel

Aantal en plaatsing

- maximaal 6
- plaatsen op eigen terrein bij de hoofdentree van het complex

Afmetingen en uitvoering

- uitvoeren als strandvlag, vlaggenmast, vlag of banier
- vlaggenmasten maximaal 8 m hoog en niet hoger dan het complex
- een banier is maximaal 3 m hoog en 0,80 m breed;
- bij meerdere exemplaren identiek uitgevoerd

Perifere detailhandel

Voor perifere detailhandel geldt voor permanente reclame een maximaal totaal van 4 reclames op of aan de gevel per pand of complex, 1 bovendakse reclame per complex en 10 reclames los van de gevel per pand of complex met daarbij de keuze uit onderstaande opties.

Reclame plat op de gevel

Aantal en plaatsing

- maximaal 2
- plaatsing, afmeting en uitvoering worden per geval beoordeeld in relatie tot het gebouw en zijn omgeving

Reclame loodrecht op de gevel

Aantal en plaatsing

- maximaal 2
- passend in de structuur van de gevel
- bij meerdere verdiepingen onder de onderdorpel van de kozijnen op de eerste verdieping
- niet boven, op of aan een luifel

Afmetingen en uitvoering

- maximaal 1 m hoog, 1 m breed en 1 m dik
- steekt maximaal 1,20 m uit de gevel inclusief bevestigingsconstructie
- uitvoeren met reclamebord
- in beginsel niet verlicht

Raamplakaten en plakfolie

Aantal, plaatsing, afmeting en uitvoering

- op de begane grond tot 100% van het raamoppervlak
- op de eerste verdieping:
 - 1 per raam
 - tot 40% van het raamoppervlak
 - de naamsaanduiding, het beeldmerk of het logo is maximaal 0,40 m hoog

Vlaggenmasten, vlaggen en banieren op of aan de gevel

Aantal en plaatsing

- maximaal 2
- banieren plat tegen of loodrecht op de gevel bevestigen

Afmetingen en uitvoering

- een banier is maximaal 3,00 m hoog en 0,80 m breed
- een banier steekt maximaal 1 m uit de gevel inclusief bevestigingsconstructie
- meerdere exemplaren identiek uitvoeren

Reclame op zonwering of markiezen

Plaatsing en aantal

- op de gehele zonwering of markies

Perifere detailhandel

Afmetingen en uitvoering

- op een zonwering maximaal 1,20 m hoog en 2,40 m breed
- op een markies passend binnen 1 segment

Reclamebord of reclameobject op het dak

Aantal en plaatsing

- maximaal 1
- geplaatst op de dakrand bij de hoofdentree

Afmetingen en uitvoering

- bestaat uit de naam van het gehele complex
- in beginsel uitvoeren in losse letters
- wordt zowel voor wat betreft de omvang als de plaats per geval beoordeeld in relatie tot het gebouw en zijn omgeving

Reclamedoek

Aantal en plaatsing

- maximaal 1
- plat tegen de gevel bevestigen

Afmetingen en uitvoering

- plaatsen in een daarvoor bestemde frameconstructie op blinde gevels
- minimaal 10 m² en maximaal 25 m²

Reclamezuil

Aantal en plaatsing

- maximaal 1
- plaatsen op eigen terrein bij de hoofdentree

Afmetingen en uitvoering

- maximaal 3,50 m hoog, 2 m breed en 0,30 m dik

Reclame los van de gevel

Aantal en plaatsing

- maximaal 10
- plaatsen op eigen terrein bij de entree van het terrein

Afmetingen en uitvoering

- uitvoeren als strandvlag, vlaggenmast, vlag of banier
- vlaggenmasten maximaal 8 m hoog en niet hoger dan het complex
- een banier is maximaal 3 m hoog en 0,80 m breed;
- bij meerdere exemplaren identiek uitgevoerd

Bedrijven en kantoren

Voor bedrijven en kantoren geldt voor reclame een standaard van totaal van 4 reclames per pand of complex met daarbij de keuze uit onderstaande opties. Eventuele aanvullende reclame zal per geval worden gewogen.

Reclame plat of loodrecht op de gevel

Aantal, plaatsing, afmeting en uitvoering

- per geval beoordelen in relatie tot het gebouw en zijn omgeving

Raamplakaten en plakfolie

Aantal, plaatsing, afmeting en uitvoering

- maximaal 1 per raam
- op de begane grond
- tot 30% van het raamoppervlak (bij leegstaande panden tot 100%)

Vlaggenmasten, vlaggen en banieren op of aan de gevel

Aantal en plaatsing

- aantal per geval beoordelen
- banieren plat tegen of loodrecht op de gevel bevestigen
- vlaggenmasten bevestigen onder de vloer van de eerste verdieping

Afmetingen en uitvoering

- een banier is maximaal 3,00 m hoog en 0,80 m breed
- een banier steekt maximaal 1 m uit de gevel inclusief bevestigingsconstructie
- meerdere exemplaren identiek uitvoeren

Reclame op zonwering of markiezen

Plaatsing en aantal

- op de volant of het onderste segment van de markies

Afmetingen en uitvoering

- als naamsaanduiding, beeldmerk of logo en maximaal 0,15 m hoog

Reclamebord of reclameobject op het dak

Aantal en plaatsing

- maximaal 1
- geplaatst bij de hoofdentree op de naar de snelweg of hoofdweg gekeerde gevel

Afmetingen en uitvoering

- wordt zowel voor wat betreft de omvang als de plaats per geval beoordeeld in relatie tot het gebouw en zijn omgeving

Reclamedoek

Aantal, plaatsing, afmeting en uitvoering

- wordt zowel per geval beoordeeld in relatie tot het gebouw en zijn omgeving

Bedrijven en kantoren

Reclamezuil

Aantal, plaatsing, afmeting en uitvoering

- plaatsen op eigen terrein
- wordt zowel per geval beoordeeld in relatie tot het gebouw en zijn omgeving

Reclame los van de gevel

Aantal en plaatsing

- maximaal 3
- plaatsen op eigen terrein bij de hoofdentree van het terrein

Afmetingen en uitvoering

- uitvoeren als strandvlag, vlaggenmast, vlag of banier
- vlaggenmasten maximaal 8 m hoog en niet hoger dan het complex
- een banier is maximaal 3 m hoog en 0,80 m breed
- bij meerdere exemplaren identiek uitgevoerd

Parken, sportterreinen en groengebieden

Voor groen, sport en parken geldt voor permanente reclame een maximaal totaal van 2 reclames op of aan de gevel per pand of complex en op sportterreinen 3 reclames in de vorm van vlaggen of banieren per pand of complex met daarbij de keuze uit onderstaande opties.

Reclame plat op de gevel

Aantal en plaatsing

- maximaal 2
- boven de entree, gecentreerd in de gevel of passend in de structuur van de gevelpui
- niet boven een luifel en bij meerdere verdiepingen onder de onderdorpel van de kozijnen op de eerste verdieping
- bij plaatsing tegen een luifel binnen de contouren van het boeiboord

Afmetingen en uitvoering

- maximaal 1 m² oppervlakte

Reclame loodrecht op de gevel

Aantal, plaatsing, afmeting en uitvoering

- wordt zowel per geval beoordeeld in relatie tot het gebouw en zijn omgeving

Vlaggenmasten, vlaggen en banieren op of aan de gevel

Aantal en plaatsing

- maximaal 3
- banieren plat tegen of loodrecht op de gevel bevestigen
- vlaggenmasten bevestigen onder de vloer van de eerste verdieping

Afmetingen en uitvoering

- een banier is maximaal 2,00 m hoog en 0,40 m breed
- een banier steekt maximaal 1 m uit de gevel inclusief bevestigingsconstructie
- meerdere exemplaren identiek uitvoeren

Reclamedoek

Aantal, plaatsing, afmeting en uitvoering

- wordt zowel per geval beoordeeld in relatie tot het gebouw en zijn omgeving

Reclame los van de gevel

Aantal en plaatsing

- maximaal 3
- alleen op sportterreinen

Afmetingen en uitvoering

- uitvoeren als strandvlag, vlaggenmast, vlag of banier
- vlaggenmasten maximaal 6 m hoog en niet hoger dan het complex

Buitengebied

Voor buitengebied kunnen bedrijfsvestigingen reclame voeren met een maximaal totaal van 3 reclames.

Reclame plat op de gevel

Aantal en plaatsing

- maximaal 1
- gericht naar de weg waarop de inrit van het bedrijf uitkomt
- niet boven goot- of dakrand uitsteken

Afmetingen en uitvoering

- hoogte maximaal 0,50 m en breedte maximaal 25% van de totale gevelbreedte met een maximum van 4 m
- uitgevoerd met naam-, beeldmerk of logo en/of beroepsaanduiding
- in beginsel geen verlichting
- geen lichtbakken

Enkelzijdig losstaand reclamebord

Aantal en plaatsing

- maximaal 1
- geplaatst nabij de eigen inrit op het eigen terrein
- geplaatst evenwijdig aan de openbare weg

Afmetingen en uitvoering

- maximaal 1 m²
- maximaal 1,50 m hoog gemeten vanaf maaiveld
- in beginsel geen verlichting

Strandvlag, vlaggenmast/vlag

Aantal en plaatsing

- maximaal 1
- geplaatst nabij de eigen inrit op het eigen terrein

Tijdelijke reclame

Onder tijdelijke reclame worden borden of (span)doeken verstaan waarop reclame wordt gemaakt voor een bepaald (commercieel) evenement, opening van een bedrijf, verhuur of verkoop van onroerend goed of een bouwproject, gedurende de tijd dat de betreffende activiteit plaatsvindt en eventueel een bepaalde tijd voor en/of na het plaatsvinden van de activiteit.

Uitstallingsborden, die dagelijks geplaatst worden, vallen hier niet onder. Voor deze borden geldt een aparte regeling.

Hiernaast zijn er ook de steigerdoeken die tijdens een renovatie of verbouw van een pand aan de steigers worden bevestigd en vaak een commerciële opdruk hebben. De voorkeur gaat uit naar een illustratieve opdruk zonder commerciële doeleinden.

Algemeen

- voor de betreffende situatie is gedurende minimaal 10 weken voorafgaand van die betreffende situatie geen tijdelijke reclame gevoerd
- tijdelijke reclames zijn niet lichtgevend en worden niet aangelicht

Bord voor aankondigingen van en tijdens evenementen

- maximaal 5
- maximaal 5 weken, waarvan 4 weken voor en 1 week na het evenement
- niet vaker dan eenmaal per jaar
- maximale oppervlakte 4,50 m² en maximale breedte 3 m;
- de tijdelijke aard blijkt uit een datumaanduiding in de aankondiging

Bord voor aankondigingen van een werk in uitvoering

- maximaal 2
- tijdens de werkzaamheden
- onmiddellijk bij het werk
- maximale oppervlakte 4,50 m² en maximale breedte 3 m, tenzij geplaatst langs een weg in beheer bij het Rijk, dan maximale oppervlakte 35 m²

Doeken en spandoeken

- maximaal 15 aaneengesloten dagen
- op de aangewezen locaties aan de Burgstraat ter hoogte van de Vissersdijk en de Westwagenstraat ter hoogte van de Melkheul
- voor aankondigingen van plaatselijke evenementen, voor open dagen van scholen, maatschappelijke, culturele en ideële doeleinden, landelijke campagnes en collecteweken

Banieren

- maximaal 15 aaneengesloten dagen
- op de aangewezen locaties aan de Vijfde Uitgang / Spijksedijk, Gasthuisstraat / Haarstraat, Buiten de Waterpoort, Dalembolwerk en Paardenwater
- voor aankondigingen van plaatselijke evenementen, voor open dagen van scholen, maatschappelijke, culturele en ideële doeleinden, landelijke campagnes en collecteweken

Sponsorreclames

- tijdens een evenement
- ter plaatse van een evenement

Uitverkoopreclame

Tijdelijke reclame

- tijdens de uitverkoop met een maximum van 10 weken en met minimaal 10 weken tussen de perioden in
- overeenkomstig de overige gestelde richtlijnen van het betreffende object
- niet-verlichte platte objecten, betrekking hebbend op gehele of gedeeltelijke als zodanig kenbare uitverkoop

Reclame op steigerdoeken

- tijdens de periode dat de steigers staan
- uitsluitend op steigers bij te renoveren of te (ver)bouwen pand
- niet verlicht
- de voorkeur gaat uit naar een illustratieve opdruk zonder commerciële doeleinden

Bouw- en projectborden

- tijdens de werkzaamheden
- op of in de onmiddellijke nabijheid van het terrein waarop de activiteit of werkzaamheid wordt uitgevoerd
- niet verlicht

Bijlagen

BEGRIPPENLIJST

Bijlage 1

Aanbouwen grondgebonden toevoeging van één bouwlaag aan een gevel van een gebouw (een aangebouwd bijbehorend bouwwerk)

Achterkant de achtergevel, het achtererf en het dakvlak aan de achterkant van een gebouw; de zijgevel, het zijerf en het dakvlak aan de zijkant van een gebouw op minstens 1,00 m achter de voorgevellijn en voor zover die zijde niet direct grenst aan de weg of openbaar groen

Bedrijfsbebouwing gebouwen ten behoeve van bedrijven zoals hallen, werkplaatsen en loodsen; hebben meestal een utilitair karakter

Bestemmingsplan door de gemeenteraad vastgesteld plan waarin gebruik van grond en bebouwingsvoorschriften zijn vastgelegd

Bijgebouw gebouw dat bij een hoofdgebouw hoort en los van het hoofdgebouw op het erf of kavel staat; meestal bedoeld als schuur, tuinhuis of garage (een vrijstaand bijbehorend bouwwerk)

Blinde muur of gevel gevel of muur zonder raam, deur of andere opening

Borstwering lage dichte muur tot borsthoogte

Boeiboord opstaande kant van een dakgoot of dakrand, meestal uitgevoerd in hout of plaatmateriaal

Boerderij gebouw of gebouwen op een erf met een (oorspronkelijk) agrarische functie en het daarbij horende woonhuis waaronder de langhuisboerderij en hallenhuisboerderij

Bouwblok een aan alle zijden door straten en wegen begrensde groep gebouwen, die een stedenbouwkundige eenheid vormt

Bouwlaag de begane grond of een verdieping van een gebouw

Bovenbouw het bovendeel van een gebouw; heeft meestal betrekking op de schuine kap van een huis met de daarbij behorende kopgevels

Buitengebied zie landelijk gebied

Bungalow meestal vrijstaande woning waarvan alle vertrekken op de begane grond zijn gesitueerd

Dak afdekking van een gebouw, vlak of hellend, waarop dakbedekking is aangebracht

Dakhelling de hoek van het dak ten opzichte van een horizontale vlak

Dakkapel uitbouw op een hellend dakvlak

Dakopbouw een toevoeging aan de bouwmassa door het verhogen van de nok van het dak, die het silhouet van het oorspronkelijke dak verandert

Dakraam raam in een hellend dak

Detail ontmoeting van verschillende bouwdelen zoals gevel en dak of gevel en raam

Ensemble architectonisch en stedenbouwkundig compositorisch geheel van meerdere panden

Erf onbebouwd stuk grond behorende bij een gebouw

Erker kleine toevoeging van ten hoogste één bouwlaag aan de gevel van een gebouw, meestal uitgevoerd in hout en glas

Exces als het uiterlijk van een bouwwerk sterk afwijkt van en afbreuk doet aan de omgeving

Geleding verticale of horizontale indeling van de gevel door middel van inspringingen

Gevel buitenmuur van een gebouw (afhankelijk van de plaats de voor-, zij- of achtergevel)

Groengebied gebied met veel beplanting zoals parken, plantsoenen, sportterreinen en natuurgebieden

Individueel gebouw zelfstandig, op zichzelf staand gebouw

Kavel grondstuk, kadastrale eenheid

Kern centrum van een dorp

Kop in het algemeen gebruikt om de smalle kant van een rechthoekige vorm aan te duiden, bijvoorbeeld bij een gebouw

Laag zie bouwlaag

Landelijk gebied buiten de bebouwde kom gelegen gebied, ook wel buitengebied genoemd

Lessenaarsdak dak met één hellend, niet onderbroken, dakvlak

Lijst een al dan niet versierde en geprofileerde rand als bekroning van de bovenzijde van een gevel

Lint langgerekte weg met daarlangs bebouwing

Luifel een plat uitgebouwd afdak, vaak boven een deur

Maaiveld bovenzijde van het terrein dat een bouwwerk omgeeft, de grens tussen grond en lucht

Mansardekap dakvorm waarbij het onderste deel van het dak steiler is dan het bovenste deel waardoor een geknikte vorm ontstaat

Massa volume van een gebouw of bouwdeel

Metselverband het zichtbare patroon van metselwerk

Nok horizontale snijlijn van twee dakvlakken, de hoogste lijn van het dak

Onderbouw het onderdeel van een gebouw; heeft meestal betrekking op de begane grond van een huis met een zadeldak

Ondergeschikt voert niet de boventoon

Ontsluiting de toegang tot een terrein of een gebouw

Openbaar toegankelijk gebied de weg alsmede pleinen, parken, plantsoenen, openbaar vaarwater en ander openbaar gebied dat voor publiek algemeen toegankelijk is (met uitzondering van wegen uitsluitend bedoeld voor de ontsluiting van percelen door langzaam verkeer)

Openbare ruimte zie openbaar toegankelijk gebied

Oriëntatie de richting van een gebouw

Overkapping een bouwwerk, geen gebouw zijnde, dat bestaat uit een dak en minimaal aan twee zijden open

Overstek bouwdeel dat vooruitsteekt ten opzichte van het eronder gelegen deel

Pand een enkel (hoofd)gebouw, bijvoorbeeld een huis dat aan de perceelsbreedte en gevelopbouw als individueel bouwwerk herkenbaar is in een straatwand

Plaatmateriaal bouw materiaal dat in plaatvorm geleverd wordt, zoals hout (triplex en multiplex), kunststof (onder andere trespa) of staal (vlak of met profiel)

Planmatige bebouwing groep gebouwen herkenbaar uitgevoerd volgens een vooraf opgesteld plan

Plint een duidelijk te onderscheiden horizontale lijn aan de onderzijde van een gebouw

Piramidedak dak bestaande uit vier gelijk hellende vlakken die elkaar bovenaan in een punt ontmoeten

Reclame een publieke aanprijzing van een bedrijf, een product of een dienst

Rijtjeshuis huis als onderdeel van een reeks aaneengebouwde, gelijkende woningen

Rooilijn lijn die de grens aangeeft waarbinnen gebouwd mag worden

Schilddak dak met vier hellende vlakken waarvan twee grote en twee kleine vlakken

Schuur bijgebouw ten behoeve van opslag

Situering de plaats van een bouwwerk in zijn omgeving

Textuur de voelbare structuur van een materiaal (bij metselwerk dus de oneffenheden van de steen en het voegwerk)

Uitbouw aan het gebouw vastzittend bouwwerk dat rechtstreeks vanuit het gebouw toegankelijk is

Voorgevellijn denkbeeldige lijn die strak loopt langs de voorgevel van een bouwwerk

Voorkant de voorgevel, het voorerf en het dakvlak aan de voorkant van een gebouw; de zijgevel, het zijerf en het dakvlak aan de zijkant van een gebouw op minder dan 1,00 m achter de voorgevellijn en voorzover die zijde direct grenst aan de weg of openbaar groen

Wolfseind afgeknot dakvlak boven een kopgevel

Zadeldak dak met twee tegenoverliggende dakvlakken die bij de nok samenkomen

Zijgevellijn denkbeeldige lijn die strak loopt langs de zijgevel van een bouwwerk

Van belang voor de inrichting van de openbare ruimte van de binnenstad en vesting zijn het beeld, de samenhang en de kwaliteit van de binnenstad als geheel als de ruimtelijke kwaliteit van het openbaar gebied. Een stad is altijd in beweging en er vinden voortdurend ontwikkelingen plaats, die invloed hebben op de inrichting van het openbaar gebied.

Opgeruimd

Oude ansichten geven een goed beeld hoe de inrichting van de openbare ruimte er vroeger uitzag. Op foto's van een eeuw geleden valt in het openbare gebied eenduidigheid en eenvoud in materiaalkeuze op en bij particuliere stoepen de grote verscheidenheid in vorm en materiaal. De rijstraat bestond afhankelijk van het verkeersgebruik uit basaltkeien of gebakken straatklinkers. Openbare trottoirs waren vrijwel altijd bestraat met gebakken straatklinkers. De rust en de eenvoud van de inrichting van het openbaar gebied liet de verscheidenheid in architectuur van de gevelwanden en particuliere stoepen op een harmonieuze manier tot zijn recht komen.

De schaal van de mobiliteit heeft met name in de tweede helft van de twintigste eeuw op gespannen voet gestaan met de schaal van de oude historische binnensteden. Dit heeft ertoe geleid dat het historisch straatprofiel enorm onder druk kwam te staan. Particuliere stoepen verdwenen en bestratingsmaterialen werden aangepast. Zo ontstond er van lieverlede een straatbeeld, waarvan af te vragen was of het beeld dat recht deed aan het historische karakter van de binnenstad van Gorinchem.

Ook is er veel straatmeubilair verschenen. In de loop van de tijd is een enorm scala aan meubilair de stad in gebracht zoals verkeersborden, paaltjes, papierbakken, containers, fietsenklemmen. De verscheidenheid aan vorm en kleur heeft zeker niet bijgedragen aan een evenwichtig straatbeeld.

Inrichting

Met de herinrichting van de openbare ruimte vanaf de jaren negentig is de verrommeling als gevolg van allerlei incidentele aanpassingen aangepakt. De openbare ruimte moest nog steeds functioneel zijn, maar werd ook onderkend als een belangrijk onderdeel van het ruimtelijk en architectonische beeld van de stad. Sindsdien gelden de volgende uitgangspunten:

- De inrichting van het openbaar gebied kenmerkt zich niet langer door een verscheidenheid aan materiaalsoorten: 'eenvoud is het kenmerk van het ware'.
- Voetgangers vormen een belangrijke gebruikersgroep van de stad; zij dienen dan ook de nodige ruimte te krijgen, waarbij een opstakeivrije route in het kernwinkelgebied van groot belang is.
- De inrichting van de straten voor het autoverkeer dient zodanig vorm te krijgen dat de auto te gast is in de stad.
- Toepassen van bestratingsmateriaal, dat het historische karakter van de binnenstad versterkt en ondersteunt zoals gebakken straatklinkers en natuursteen.
- De bestaande beeldbepalende stadsbomen dienen te worden gehandhaafd en waar mogelijk aangevuld. Daarbij moeten de groeiplaatsomstandigheden voortdurend de nodige aandacht krijgen, wat ook geldt voor bescherming tegen aanrijshade en strooizout.
- De stadswallen vormen een gebied met een eigen identiteit in onderlinge samenhang, waarvoor een eigen samenhangende materiaalkeuze voor verharding, meubilering en verlichting op zijn plaats is.

- Handhaven en beschermen van beeldbepalende beplantingen op de diverse binnenterreinen en zo nodig treffen van stimulerende maatregelen om het aantal binnenterreinen uit te breiden.
- Straatmeubilair met inbegrip van verlichting vormt een geïntegreerd onderdeel van de inrichting van de openbare ruimte.
- Rekening houden met de belangen van gehandicapten.

Inrichtingsprincipes

Voor de inrichting zijn principes geformuleerd voor het kernwinkelgebied en straten met belangrijke verkeersfuncties.

Kernwinkelgebied

Het kernwinkelgebied als voetgangersgebied inrichten met als basismateriaal van gevel tot gevel gebakken straatklinkers in de kleur geel/brons genuanceerd. In het voetgangersgebied is aan weerszijden één meter uit de winkelgevels een "loper" ingepast (1,50 m breed) van gezaagd grijs graniet. De strook tussen de winkelgevels en de "loper" kan door de winkeliers worden benut voor het uitstellen van hun producten. Deze indeling moet een obstakelvrije loopstrook voor voetgangers garanderen. De afwatering vindt plaats in het midden van de promenade middels een doorlopende roostergoot.

Verlichting en overige straatmeubilair dienen langs de "lopers" geplaatst te worden, zodat er in het midden voldoende ruimte is voor bevoorrading van de winkels.

Straten met een belangrijke verkeersfunctie

Straten met een belangrijke verkeersfunctie dienen bestraat te worden met gebakken straatklinkers in de kleur rood en de trottoirs in de kleur geel/brons genuanceerd.

Hoogteverschil tussen trottoir en rijweg is noodzakelijk voor de veiligheid van de voetgangers; dit hoogteverschil wordt opgevangen door een trottoirband in hardsteenkleur, waarin trottoirkolken voor de afwatering zijn opgenomen. De maatvoering van de rijstraat en de trottoirs is afhankelijk van de beschikbare ruimte en de gewenste rijrichtingen voor het verkeer en eventuele parkeervoorzieningen.

Indien noodzakelijk kan in het straatprofiel een aanduiding voor fietsers worden ingepast; deze aanduiding kan worden uitgevoerd door de klinkerverharding

Overige straten

Overige straten in de binnenstad, welke geen onderdeel vormen van de verkeersstructuur, dienen bestraat te worden met gebakken straatklinkers in de kleur rood, de trottoirs in de kleur geel/brons genuanceerd. In deze straten is het eveneens gewenst voor de veiligheid van de voetgangers een hoogteverschil tussen de rijstraat en het trottoir aan te brengen door middel van een trottoirband 13/15-20 in hardsteenkleur. De afwatering vindt plaats door middel van een molgoot langs de trottoirband.

De maatvoering van de rijstraat en de trottoirs is afhankelijk van de beschikbare ruimte en van de gewenste rijrichtingen voor het verkeer en eventuele parkeervoorzieningen.

Indien noodzakelijk kan in het straatprofiel een aanduiding voor fietsers worden ingepast; deze aanduiding kan worden uitgevoerd door de klinkerverharding in een ander straatpatroon te straten.

Waar de straten aansluiten op straten met een belangrijke verkeersfunctie dient een "inritconstructie" te worden aangebracht.

Stegen

Over het algemeen kan worden gesteld dat de huidige inrichting van de stegen goed aansluit bij het historische karakter van de stegen. De bestrating bestaat uit gebakken straatklinkers in hoofdzaak in een rode kleur.

Kort langs de gevel aan weerszijden ligt een goot van 1 rij basaltkeien; deze goot dient als molgoot voor de afwatering.

Bijzondere plekken/pleinen

De binnenstad van Gorinchem kent diverse plekken met een waardevol historisch karakter, enerzijds gevormd door bebouwing en anderzijds door stadsbomen. Uitgangspunt bij de inrichting is een bestrating van rode en geel/brons genuanceerde gebakken straatklinkers met een toevoeging van natuursteen. De maatvoering en het patroon van de bestrating zijn mede afhankelijk van de functie van de ruimte.

Detailering begrenzing middeleeuwse kern

Op de historische stadsplattegrond van Gorinchem is de middeleeuwse kern belangrijk. Een granieten "bies" van 30 à 40 cm breed in het trottoir kan deze middeleeuwse kern extra benadrukken in het openbaar gebied.

Toeristische stadswandeling

De binnenstad van Gorinchem kent diverse bezienswaardigheden. Een toeristische stadswandeling/route met een herkenbare aanduiding in het trottoir (symbooltegels) is voor de binnenstad als toeristisch verblijfsgebied bij uitstek onmisbaar.

Belangrijke fietsroutes

De fietser moet zich zo veel mogelijk vrij kunnen bewegen door de stad. Eventueel kunnen belangrijke fietsroutes in het wegvlak aangegeven worden.

Aansluiting overige straten op straten met een belangrijke verkeersfunctie

Om onderscheid naar straten voor wat betreft de verkeersfunctie tot uitdrukking te laten komen in de inrichting worden de overige straten in beginsel door middel van een inritconstructie aangesloten op de straten met een belangrijke verkeersfunctie.

Verharding

Als basismateriaal voor de gehele binnenstad wordt uitgegaan van gebakken straatklinkers met onderscheid in kleur en op een aantal plekken aangevuld met natuursteen. Bij de toepassing van bestratingsmaterialen worden straatfuncties onderscheiden.

Kernwinkelgebied

Voetgangersgebied met:

- gebakken straatklinkers, geel/brons genuanceerd
- graniet, grijs
- in het midden een roostergoot voor de afwatering

Straten met een belangrijke verkeersfunctie

Rijstraten met trottoirs:

- rijstraat: gebakken straatklinkers, rood
- trottoirband: hardsteenkleurig 18/20-25;
- parkeren (e.v.): gebakken straatklinkers, rood
- trottoir: gebakken straatklinkers, geel/brons genuanceerd
- afwatering: langs de trottoirband

Overige straten

Rijstraten met trottoirs:

- rijstraat: gebakken straatklinkers, rood
- trottoirband: hardsteenkleurig 18/20-25;
- parkeren (e.v.): gebakken straatklinkers, rood
- trottoir: gebakken straatklinkers, geel/brons genuanceerd
- afwatering: langs de trottoirband

Aansluiting op de straten met een belangrijke verkeersfunctie vorm geven door middel van een inritconstructie.

Stegen

Eenduidige inrichting zonder onderscheid tussen rij- en loopstrook:

- rijstrook/loopstrook: gebakken straatklinkers, rood
- afwatering: 1 rij natuursteenkeien

Bijzondere plekken:

Pleinen met diverse functies:

- gebakken straatklinkers, rood in combinatie met natuursteen en basaltkeien.

Begrenzing middeleeuwse kern

De begrenzing van de middeleeuwse kern herkenbaar maken door het aanbrengen van een granieten "bies" in het trottoir.

Hoofd fietsroute

- eventueel in het straatprofiel aangeven met afwijkende bestrating.

Meubilering

Bij de keuze van meubilering is het noodzakelijk aandacht te schenken aan eenheid in vorm en kleur. Essentieel is daarbij dat het toe te passen meubilair een geïntegreerd onderdeel is van de inrichting van de openbare ruimte. Daarnaast zal recht moeten worden gedaan aan aspecten van functionaliteit en onderhoud.

Uitgangspunt is zoveel mogelijk te kiezen voor standaardisatie binnen het totaalpakket van straatmeubilair, waarbij de kwaliteit van de openbare ruimte centraal staat. Als basiskleur voor het (metalen) meubilair is gekozen voor zwart (antraciet) RAL 7016; dit wordt eventueel gecombineerd met een kleuraccent.

Gekozen zijn:

- Voor banken is gekozen voor de design line van de Fa. Erlau, type mobil-system Setment, zoals toegepast in de Gasthuisstraat.
- Voor prullen-/afvalbakken is gekozen voor het type Bammens capitoel. Bakken groen RAL 6009, ophangbeugels in groen of zwart, RAL 6009-RAL 7016.
- Voor paaltjes is gekozen voor het type SAB van de firma Samson.

- Het overig meubilair (rijwielklemmen, beugelhekjes, lichtmasten, palen, verkeersborden, en dergelijke) zal zoveel mogelijk in de voorgestelde basis-kleur zwart RAL 7016 worden toegepast.

Afhankelijk van de situatie worden bijvoorbeeld paaltjes voorzien van reflectoren (aspect verkeersveiligheid). Het principe van uitneembare palen blijft conform de specificaties als overeengekomen met de hulpdiensten.

Verlichting

Uitgangspunten voor het straatmeubilair gelden ook voor de verlichting. Gepleit wordt voor het doorzetten van het Urbi-systeem, zoals ook is toegepast in de Gasthuisstraat voor wat betreft het kernwinkelgebied. Dit systeem vormt een geïntegreerde drager voor prullenbakken, bewegwijzering en verkeersborden. Het verlichtingsniveau dient gelet op de uitgangspunten in het kader van de sociale veiligheid hoog te zijn (bijvoorbeeld niveau Gasthuisstraat). Voor de kleur van het licht wordt uitgegaan van de kleur (SON) als in de Gasthuisstraat. Deze kleur wordt voorgesteld voor de gehele binnenstad.

Twee hoofdsoorten armaturen zijn te onderscheiden, te weten:

- Armaturen toegepast in het kernwinkelgebied: type Urbi 1, Selux
- Armaturen toe te passen in de rest van de binnenstad: type Alphetta, Selux

In sommige gevallen kan er een reden zijn af te wijken van bovengenoemde armaturen, zoals op bijzondere plekken (bijvoorbeeld de Markt), maar dit dient een uitzondering zijn.

Colofon

De welstandsnota werd in opdracht van gemeente Gorinchem opgesteld door Twan Jütte stedenbouw architectuur te Delft.

Gemeente Gorinchem

Stadhuisplein 1

Gorinchem

0183

www.gorinchem.nl

Twan Jütte Stedenbouw en Architectuur

Mijnbouwstraat 120

2628 RX Delft

015 285 38 58

www.welstand.com

WELSTANDSNOTA GORINCHEM

